

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

‘Οι Αφρικανικοί εμφύλιοι πόλεμοι ως αποτέλεσμα της ευρύτερης διεθνούς Γεωπολιτικής. Περίπτωση μελέτης: Σομαλία.’

— ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ —

Μοτιλήνη, 2020

Περιεχόμενα εργασίας

1. Περίληψη.....σελ.4	
2. Εισαγωγή.....σελ. 5 -7	
3. Βασικές Έννοιες.....σελ. 8 - 15	
3.1. Σχεδιασμός.....σελ. 8 - 9	
3.2. Οι Γεωπολιτικές διεργασίες από τη Ρώμη μέχρι σήμερα...σελ. 9 - 10	
3.3. Η έννοια του πολέμου.....σελ. 10 - 11	
3.4. Ο «Τρίτος Κόσμος».....σελ. 11	
3.5. Η Γεωπολιτική των Πλανητικών δυνάμεων.....σελ. 11 - 15	
4. Μεθοδολογία.....σελ. 16	
5. Το Κέρασ της Αφρικής.....σελ. 17 - 19	
5.1. Η σημασία της Γεωγραφίας στην Γεωπολιτική.....σελ. 17	
5.2. Γεωγραφία.....σελ. 17 - 18	
5.3. Κόλπος του Άντεν, ένα σημείο ιδιαίτερης σημασίας.....σελ. 18 - 19	
6. Case Study Σομαλία.....σελ. 20 - 40	
6.1. Γεωγραφία.....σελ. 20 - 25	
6.2. Το Γεωπολιτικό τοπίο στη Σομαλία διαχρονικά.....σελ. 26 - 33	
6.3. Ο Σομαλικός εμφύλιος,σελ. 33	
6.4. Η εμπλοκή των Η.Π.Α.....σελ. 36	
6.5. Η Προσπάθεια Ανασύνταξης 1995-1999.....σελ. 36 - 37	
6.6. Η Συμβολή των γειτονικών κρατών.....σελ. 37 - 38	
6.7. Προσπάθειες για σταθεροποίησησελ. 38 - 39	
6.8. Σύγχρονη εποχή και Ισλαμικά κινήματα.....σελ. 39 - 40	
7. Συμπεράσματα.....σελ. 41 - 43	
7.1. Αιτίες του εμφυλίου πολέμου.....σελ. 41	
7.2. Οι γεωπολιτικές διεργασίες γεννούν ανισότητες.....σελ. 41 - 42	
7.3. Το κράτος στην Αφρική συνυφασμένο με τον εμφύλιο...σελ. 42 - 43	
7.4. Κλείνοντας.....σελ. 43	
8. Αναφορές.....σελ. 44 - 45	
9. Παράρτημα.....σελ. 46 - 54	

Ευχαριστίες

Η εργασία αυτή έρχεται ως αποτέλεσμα των γνώσεων που μου προσέδωσαν οι καθηγητές του τμήματος Γεωγραφίας κατά την περίοδο των σπουδών μου. Ο/η καθένας/μία με τρόπο ξεχωριστό, με τοποθέτησε στο πανεπιστημιακό περιβάλλον, δίνοντάς μου τη δυνατότητα να σκεφτώ πολύπλευρα το θέμα της πτυχιακής μου.

Το μεγαλύτερο ευχαριστώ, το χρωστάω στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Ηλέκτρα Πετράκου, η οποία με ενέπνευσε για να φτιάξω μία εργασία κατά τη γνώμη μου πολύ σημαντική. Εργασία που αποδεικνύει πολλά για την πολύπαθη ιστορία των χωρών του τρίτου κόσμου και όχι μόνο. Την ευχαριστώ για τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε μαζί μου και κυρίως για το ότι μου δημιούργησε ένα σωστό τρόπο σκέψης.

1. Περίληψη

Η εργασία πραγματεύεται τον εμφύλιο πόλεμο της Σομαλίας (1991-σήμερα), ως αποτέλεσμα εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων που συνθέτουν οι γεωπολιτικές συνθήκες. Πρόκειται για μία βιβλιογραφική ανάλυση. Στην εισαγωγή παρατίθενται οι στόχοι της εργασίας, καθώς και το γενικό γεωπολιτικό πλαίσιο. Περιγράφεται το υλικό που χρησιμοποιήθηκε και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της εργασίας, δίνοντας περισσότερο βάση στον τρόπο παράθεσης του κειμένου αλλά και στον τρόπο με τον οποίο συλλέχθηκαν οι πληροφορίες. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά σε βασικές έννοιες και ορισμούς που κρίθηκαν απαραίτητες να διευκρινιστούν για την περάτωση της ανάλυσης. Εξηγείται το γεωπολιτικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο εντάσσεται η περιοχή μελέτης. Ακολουθεί μία συνοπτική γεωγραφική παρουσίαση της Σομαλίας με χρήση χαρτών και ποσοτικών στοιχείων, ενώ παρουσιάζονται και οι ευρύτερες πολιτικές των ισχυρών κρατών στην Ανατολική Αφρική. Στο κύριο μέρος της ανάλυσης παρουσιάζεται το χρονικό του εμφυλίου πολέμου στη Σομαλία (εμπλεκόμενοι, αίτια και επιπτώσεις). Το τελευταίο κεφάλαιο περιέχει τα συμπεράσματα και τους προβληματισμούς για την περιοχή.

Λέξεις – Κλειδιά

- 1) Γεωπολιτική
- 2) Κέρας της Αφρικής
- 3) Γεωγραφία
- 4) Αποικιοκρατία
- 5) Σομαλικός εμφύλιος
- 6) Φυλές, Φατρίες ή εθνοτικές ομάδες

The thesis deals with the civil war in Somalia (1991-present) as a result of wider international geopolitical planning. This is a geographical analysis based on a specific bibliography. The issue initially contains some basic introductory elements that trigger the continuation of the analysis. The introduction sets out the aims of the work, as well as the general geopolitical context. The following describes the materials and methodology used for its elaboration, giving more insight into how the text was presented and how the information was collected. Next, reference is made to key concepts and definitions that have been found necessary to clarify the conclusion of the analysis. The geopolitical context within, which the study area is included, is fully explained. Following is a brief geographical presentation of Somalia, using maps and quantitative variables. Furthermore, the foreign policy of the major powers defining the political processes in general in East Africa is extensively presented. The main part of the analysis gives a detailed account of the civil war in Somalia (stakeholders, causes and effects). The last chapter describes the conclusions and considerations for the future in the region.

Key – Words

- 1) Geopolitics
- 2) Horn of Africa
- 3) Geography
- 4) Colonialism
- 5) Somali war
- 6) Clans

2. Εισαγωγή

Στόχος της εργασίας είναι να εξηγήσει και να περιγράψει τα γεωπολιτικά δρώμενα στη Σομαλία, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Αφρικής από την εποχή της αποικιοκρατίας μέχρι και σήμερα. Βασικό πεδίο ανάλυσης αποτελεί ο εμφύλιος πόλεμος, ως μέσο που προκύπτει αλλά και χρησιμοποιείται για την άσκηση της ευρύτερης διεθνούς γεωπολιτικής. Η μελέτη στοχεύει να καταδείξει ότι η πολιτική, κοινωνική και οικονομική κατάσταση της Σομαλίας διαμορφώνεται τόσο από εσωτερικούς παράγοντες όσο και από εξωτερικούς. Δηλαδή, οι εξωτερικοί και οι εσωτερικοί παράγοντες είναι εξίσου σημαντικοί και συνολικά συνθέτουν παράλληλα το πολιτικό και κοινωνικό σκηνικό στην περιοχή. Οι πολιτικές των Η.Π.Α., της Ρωσίας και της Κίνας είναι ιδιαίτερα σημαντικές στην συγκεκριμένη ανάλυση και παρουσιάζεται εκτενώς με σκοπό να αναδειχθεί η παραπάνω οπτική. Βασικά ερωτήματα που θέτει η εργασία είναι τα εξής: -Ποιες είναι οι δυνάμεις που εμπλέκονται; -Γιατί έχουμε εμφυλίους στα κράτη της Αφρικής και ιδιαίτερα στη Σομαλία; -Ποιες είναι οι δυναμικές που εντείνουν τα φαινόμενα εμφυλίων συρράξεων; -Τι συμβαίνει στη Σομαλία διαχρονικά; Τέλος, απαραίτητο ζητούμενο είναι να τονισθεί ο ρόλος της Γεωγραφίας και η χρησιμότητά της στη χάραξη της γεωπολιτικής. Συγκεκριμένα, ποιο είναι αυτό το στοιχείο του χώρου που καθιστά τη Σομαλία τόσο σημαντική περιοχή για αυτούς που 'χαράζουν' τη γεωπολιτική;

Ο πρώτος άνθρωπος που θέτει τις βάσεις στην επιστήμη της Γεωπολιτικής και κυρίως ως προς την κλασική της προσέγγιση, είναι ο Θουκυδίδης, κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου. Ο Θουκυδίδης ονομάζεται από πολλούς ως ο «πατέρας» του πολιτικού ρεαλισμού. Είναι γενικά συνηθισμένο οι σύγχρονοι θεωρητικοί επιστήμονες που ασχολούνται με τις διεθνείς σχέσεις και το πεδίο της γεωπολιτικής να ξεκινούν τα βιβλία τους με εισαγωγικές αναφορές στο Θουκυδίδη και να ασχολούνται ιδιαιτέρως με τις γεωπολιτικές του θέσεις, ακόμα και αν διαφωνούν πολλές φορές με αυτές. Πολιτικοί που λειτούργησαν και έδρασαν με βάση τις αρχές του πολιτικού ρεαλισμού, όπως οι Αμερικανοί υπουργοί εξωτερικών George Marshall και Henry Kissinger, ανέτρεξαν πολλές φορές στο έργο στο Θουκυδίδη για να δικαιολογήσουν και να εξηγήσουν το πολιτικό τους έργο.

Αρκετές από τις θέσεις του Θουκυδίδη περί πολέμου και διεθνών σχέσεων είναι επίκαιρες μέχρι και σήμερα. Αξίζει να γίνει αναφορά σε ορισμένες από αυτές: 1) «Η κυριαρχία στη θάλασσα είναι τεράστιο πλεονέκτημα», 2) «Ο πόλεμος γίνεται λιγότερο με όπλα και περισσότερο με χρήματα», 3) «Οι φρόνιμοι είναι πρόθυμοι να βάλουν τέρμα στο πόλεμο όταν έχουν την υπεροχή». Ο Θουκυδίδης παραδίδει με μία απλούστευση ένα ιστορικό γεωπολιτικό θεωρητικό υπόβαθρο, στο οποίο θέτει πρώτος τους όρους της θαλάσσιας ισχύος «*Η κυριαρχία στη θάλασσα είναι τεράστιο πλεονέκτημα*», της στρατιωτικής υπεροχής σε συνδυασμό με την οικονομία «*Ο πόλεμος γίνεται λιγότερο με όπλα και περισσότερο με χρήματα*», αλλά και της χρησιμότητας του πολέμου «*Οι φρόνιμοι είναι πρόθυμοι να βάλουν τέρμα στο πόλεμο όταν έχουν την υπεροχή*». Ο Θουκυδίδης, έχει επηρεάσει αδιαμφισβήτητα στη σύγχρονη εποχή αρκετούς γεωπολιτικούς επιστήμονες του πολιτικού ρεαλισμού. Το έργο του είναι πολύ σημαντικό και θεωρείται ίσως, ως ο πρώτος επιστήμονας που δημιουργεί τις βάσεις για την άσκηση της γεωπολιτικής με τους σημερινούς όρους.

Παρόλο που οι βάσεις για τις διεθνείς σχέσεις και τη γεωπολιτική τέθηκαν από πολύ νωρίς στην ιστορία, η γεωπολιτική όπως τη γνωρίζουμε σήμερα, είναι η επιστήμη που οφείλει τις απαρχές της στο Σουηδό πολιτικό επιστήμονα Rudolf Kjellen (1864-

1922) και στο Γερμανό γεωγράφο Friedrich Ratzel (1844-1904). Και οι δύο επιστήμονες της Γερμανικής σχολής, διατελούσαν σε δημιουργική περίοδο στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου. Η σύμπραξη και η ομοιότητα των ιδεών τους οδήγησε σε μια νέα θεωρητική σκέψη στον χώρο των πολιτικών επιστημών. Ο Kjellen θεωρείται ο κύριος εισηγητής του όρου «γεωπολιτική» και ο Ratzel από την άλλη έγινε περισσότερο δημοφιλής όταν και εξέφρασε τις απόψεις του σχετικά με την εξέλιξη των κρατών και το πώς αυτά δύνανται να επιβιώσουν στο γεωγραφικό χώρο. Με βάση τον Ratzel «η επιτυχία των κρατών, βασίζεται σταθερά στο έδαφός τους και η συνεχόμενη επιτυχία τους εξαρτάται από τη μεγιστοποίηση των εδαφικών πλεονεκτημάτων τους. Για να είναι επιτυχημένο ένα κράτος χρειαζόταν να διασφαλίσει επαρκή και κατάλληλο *Lebensraum* (ζωτικό χώρο)». (Ratzel, 1993: 55)

Την ίδια εποχή αναπτύσσεται και η Αγγλοσαξονική σχολή σκέψης η οποία εκπροσωπείται από δύο σπουδαίους γεωπολιτικούς επιστήμονες. Τον Halford Mackinder (1861-1947) και τον Nickolas Spykman (1893-1943). Ο Mackinder είναι αναγνωρισμένος για το γεωπολιτικό έργο, η θεωρία της Κεντρικής Γης, η οποία, αποτελεί ίσως το θεμέλιο λίθο της άσκησης της γεωπολιτικής που εφαρμόζει σήμερα ο Δυτικός Κόσμος και ιδιαιτέρως το NATO. Η θεωρία της κεντρικής γης δημοσιοποιήθηκε επίσημα το 1904. Ο Mackinder διαχωρίζει τον κόσμο σε γεωγραφικές ενότητες. Στο Παγκόσμιο νησί, το οποίο απαρτίζεται από τις ηπείρους της Ασίας, της Αφρικής και της Ευρώπης συνδεδεμένες μεταξύ τους ως ένα ενιαίο χωρικό σύνολο. Στα υπεράκτια νησιά που αποτελούνται από τα Βρετανικά και τα Ιαπωνικά νησιά, τα απομακρυσμένα νησιά που αποτελούνται από την Αυστραλία την Αμερική και την Ινδονησία και τέλος την Κεντρική Γη που βρίσκεται στο κέντρο του Παγκόσμιου νησιού. «Σύμφωνα με τη θεωρία του Mackinder όποιος ελέγχει την περιφερειακή ημισέληνο ελέγχει την Κεντρική Γη. Όποιος ελέγχει την Κεντρική Γη ελέγχει το Παγκόσμιο νησί. Όποιος ελέγχει το Παγκόσμιο νησί ελέγχει τον Κόσμο» (Σιδηρόπουλος, 2014: 130).

Από την άλλη ο Spykman, ως αυθεντικός Γεωγράφος, ήταν συνεχιστής του έργου του Mackinder, ωστόσο έδωσε μια άλλη υπόσταση στη θεωρία της Κεντρικής Γης. Ο Spykman είχε παρόμοια, αν όχι ίδια, θεώρηση του κόσμου με τον Mackinder, απέρριπτε ωστόσο τη θεωρία της χερσαίας δυνάμεως (heartland). Πιο συγκεκριμένα θεωρούσε ότι η περιφερειακή στεφάνη (Rimland) «αναχωματική, αμφίβια ζώνη μετάβασης, που βρίσκεται μεταξύ των μεγάλων θαλάσσιων και των μεγάλων χερσαίων δυνάμεων. Στην εσωτερική αυτή δακτύλιο βρίσκονται οι περισσότεροι άνθρωποι της Γης και μεγάλο μέρος των πόρων της» (Σιδηρόπουλος, 2014: 130), ήταν το βασικό αντικείμενο έρευνας για την παγκόσμια υπεροχή. Σύμφωνα με αυτό, όποιος ήλεγχε την αναχωματική δακτύλιο, είχε και τον έλεγχο της παγκόσμιας κυριαρχίας.

Η αγγλοσαξονική θεωρία αποτελεί σημαντικό κομμάτι της παρούσας ανάλυσης. Οι απόψεις του Mackinder και του Spykman όσον αφορά τη θεωρία τους και τη Rimland παρόλο που είναι προπολεμικές και προέρχονται από μία περίοδο αναταραχών και συγκρούσεων σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι όπως φαίνεται και στη συνέχεια της ανάλυσης ιδιαιτέρως επίκαιρες και βάσιμες. Οι σημερινές εμπόλεμες συγκρούσεις αλλά και άλλες πρακτικές ελέγχου μιας περιοχής που αναλύονται στα επόμενα κεφάλαια, κατά κανόνα ξεσπούνε στην περιοχή που ορίζει ο Spykman ως Rimland. Το Κέρας της Αφρικής βρίσκεται οριακά εντός της Rimland και συνεπώς ο έλεγχός του αποτέλεσε, ανά δεκαετίες, σημείο-ορόσημο για την παγκόσμια υπεροχή. Το παραπάνω στοιχείο σε συνδυασμό με το ότι γειτονεύει με ένα από τα σημαντικότερα

θαλάσσια περάσματα της υψηλίου (Κόλπος Άντεν, Ερυθρά θάλασσα), κατέστησε το Κέρας της Αφρικής ως την πλέον εμπόλεμη ζώνη κατά τη διάρκεια του Ψυχρού πολέμου, αλλά και κατά την μεταψυχροπολεμική περίοδο.

Η λήξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου σηματοδοτεί μία νέα περίοδο για τον κόσμο. Μετά από 2000 και περισσότερα χρόνια ευρωπαϊκού ελέγχου, τη σκυτάλη της παγκόσμιας υπεροχής διεκδικούν οι Η.Π.Α. και η Σοβιετική Ένωση. Η πρόοδος αυτή σηματοδοτεί μία νέα εποχή για τις χώρες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου, με τη Σομαλία να μην αποτελεί εξαίρεση. Σύμφωνα με τον Sauvy *«ο Τρίτος Κόσμος είναι ο κόσμος για τον οποίο ο Δυτικός Κόσμος αδιαφορεί. Είναι ο κόσμος που βρίσκεται στο περιθώριο και προσπαθεί να εξέλθει από την αφάνεια.»* Ο όρος χρησιμοποιήθηκε στην αρχή για να περιγράψει τις χώρες οι οποίες δεν εντάχθηκαν στη σφαίρα επιρροής των δύο δυνάμεων του Ψυχρού πολέμου.

Το γεωγραφικό πλεονέκτημα των Η.Π.Α. για το οποίο μιλάει ο Spykman, αποτελεί μία από τις βασικότερες αιτίες των γεωπολιτικών συνθηκών που επικρατούν στη Σομαλία την περίοδο που εξετάζει η συγκεκριμένη εργασία. Ταυτόχρονα, η προσπάθεια των Σοβιετικών να αποκτήσουν συμμάχους και να διευρύνουν γεωγραφικά την ιδεολογική τους θεώρηση, δημιούργησε ένα κλίμα γενικευμένης έντασης σε όλα τα πλάτη και μήκη του πλανήτη.

Ο εμφύλιος πόλεμος μεταξύ των φατριών και λοιπών κοινωνικών ομάδων στη Σομαλία, το οποίο αποτελεί το βασικό πεδίο ανάλυσης της εργασίας, δεν είναι αποτέλεσμα αμιγώς εσωτερικών αιτιών, αλλά επηρεάστηκε και ακόμη επηρεάζεται κυρίως από εξωγενείς παράγοντες, οι οποίοι και εντάθηκαν την περίοδο του Ψυχρού πολέμου, αλλά και μετά το τέλος αυτού.

3. Βασικές έννοιες

3.1. Σχεδιασμός

Η Γεωγραφία είναι μία από τις επιστήμες που με το πέρασμα των αιώνων έχει αλλάξει η σύστασή της. Στην αρχή της δημιουργίας του ανθρώπινου πολιτισμού και κυρίως μετά τις πρώτες πόλεις στη Μεσοποταμία, ο άνθρωπος ένοιωσε την ανάγκη να ανακαλύψει τον κόσμο γύρω του για διαφορετικούς κάθε φορά λόγους. Η αναζήτηση βιοτικών πόρων σε πρώτη φάση αλλά και η άδολη ανάγκη του ανθρώπου να κοινωνικοποιείται, οδήγησε τους ανθρώπους σε μία διαρκή αναζήτηση και ανακάλυψη του χώρου στον οποίο κατοικοεδρεύει. Η Γεωγραφία αρχικά ήταν περιγραφική επιστήμη. Περιοχές της Γης και στοιχεία του φυσικού χώρου δεν ήταν ακόμη γνωστές/α και έπρεπε με κάποιο τρόπο όλα τα νέα μέρη που ανακαλύπτονταν να ονομαστούν και να αποκτήσουν φυσικό θεμέλιο.

Η Γεωγραφία είναι μία πολυδιάστατη επιστήμη που γενικά έχει ως στόχο να μελετήσει φαινόμενα κοινωνικά, πληθυσμιακά και πολιτικά που λαμβάνουν χώρα γενικά. Οι τρεις βασικές ρότες της Γεωγραφίας είναι η Ανθρωπογεωγραφία, η Πληθυσμιακή Γεωγραφία και ο Σχεδιασμός. Η κατεύθυνση του Σχεδιασμού είναι αυτή που χρειάζεται ξεχωριστή εξέταση και θα αναλυθεί στο συγκεκριμένο κεφάλαιο.

Ο Σχεδιασμός με τη γεωγραφική του προσέγγιση, είναι η διαδικασία κατά την οποία, ο άνθρωπος και γενικά τα κοινωνικά σύνολα αποβλέπουν στο να επηρεάσουν την απρομελέτητη εξέλιξη του περιβάλλοντος. Με συγκεκριμένα εργαλεία, μέσω του χωρικού πλάνου, γίνεται προσπάθεια οργάνωσης του χώρου με στόχο την υλοποίηση συγκεκριμένων εργασιών. Ο Γ. Σιδηρόπουλος στο βιβλίο του 'Ανθρωπογεωγραφίας Συνοπτικό Λεξικό' αναφέρει ότι: «*Εξ ορισμού κάθε σχέδιο στοχεύει να επηρεάσει, να προλάβει την αυθόρμητη εξέλιξη. Στον χωρικό σχεδιασμό, στόχος είναι η οργάνωση με επιλεγμένα κριτήρια και θεσμικό έλεγχο, όπως η υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομών ή δραστηριοτήτων σε διάφορες περιοχές κ.λπ.*»

Ο αγροτικός και ο αστικός σχεδιασμός έχουν διάφορα επίπεδα εφαρμογής ή αλλιώς διαφορετικές χωρικές κλίμακες. Οι κλίμακες είναι τέσσερις και αφορούν κάθε φορά συγκεκριμένες εκτάσεις του χάρτη. Όταν κάποιος θέλει να σχεδιάσει για την πόλη, σημαίνει ότι εκτελεί αστικό σχεδιασμό. Ακολουθώντας, σε επίπεδο χώρας εκτελείται εθνικός σχεδιασμός, αλλά και περιφερειακός σχεδιασμός όταν εκτελείται σε συγκεκριμένη περιοχή εντός το συνόρων της και τέλος, ο πλανητικός σχεδιασμός που αφορά μεγάλα υποσύνολα χωρών ή ακόμη και ολόκληρο τον πλανήτη. Στην παρούσα ερμηνεία, ο πλανητικός σχεδιασμός είναι το επίπεδο κλίμακας χωρικής οργάνωσης που πρέπει να αποσαφηνισθεί και να εξηγηθεί.

Οι τέσσερις χωρικές κλίμακες σχεδιασμού γενικά είναι το κλειδί για την ευημερία και την αιεφόρο ανάπτυξη των κρατών. Η σωστή χάραξη νέων στόχων πολιτικής, μέσω του σχεδιασμού, οδηγεί στην κατάλληλη αξιοποίηση του περιβάλλοντος και συνάμα στην αιεφόρο ανάπτυξη και στην κοινωνική και οικονομική ευημερία. Πολλά κράτη ωστόσο, για διάφορους κυρίως ιστορικούς λόγους, δεν έχουν την πολιτική και κοινωνική ωριμότητα για να ορίσουν τον σχεδιασμό. Μάλιστα όσο ανεβαίνει η κλίμακα του σχεδιασμού από το επίπεδο της πόλης προς τα επάνω, τα πράγματα περιπλέκονται περισσότερο. Η ιστορία έχει δείξει ότι ο πλανητικός σχεδιασμός είναι «προνόμιο» των λίγων.

3.2. Οι Γεωπολιτικές διεργασίες από τη Ρώμη μέχρι σήμερα

Από την εποχή της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας μέχρι και σήμερα, τα κράτη ή οι αυτοκρατορίες μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι αναδύονται ισχυρές δυνάμεις οι οποίες κυριαρχούν και εξουσιάζουν τον εκάστοτε γνωστό κόσμο. Δεν είναι υπερβολικό να ειπωθεί ότι για 1000 περίπου χρόνια η Εξελληνισμένη και Εκχριστιανισμένη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία της Ανατολής, δηλαδή το Βυζάντιο όριζε τις τύχες του τότε κόσμου. Οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες έκαναν λόγο για την «Οικουμένη», εννοώντας ολόκληρο τον κόσμο. Ο Luttwak στο βιβλίο του 'Η Υψηλή Στρατηγική της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας' παρουσιάζει ακριβώς αυτό στο στοιχείο. Δηλαδή, το πώς και με ποιους τρόπους, οι Βυζαντινοί κατάφεραν να αντέξουν στο χρόνο, για ένα τόσο μεγάλο διάστημα.

Το συγκεκριμένο βιβλίο παρουσιάζει την πολύ έξυπνη στρατηγική που εφαρμόστηκε όλα τα χρόνια της ζωής της αυτοκρατορίας που βασιζόταν κυρίως στην άμυνα και στην ειρήνη παρά στον πόλεμο και την στρατιωτική εξωστρέφεια αν εξαιρεθεί ως η περίοδος του Ιουστινιανού. Το κλειδί για αυτή την υπεροχή της αυτοκρατορίας στην Ευρώπη αλλά και σε άλλες περιοχές, ήταν η διαχείριση της διπλωματίας. «Οι Βυζαντινοί αντιλήφθηκαν ότι έπρεπε να καταφύγουν στην διπλωματία, να επιβληθούν με την ήπια δύναμη της πολιτιστικής, θρησκευτικής και πολιτικής τους επιρροής, να εξαγοράζουν τους εχθρούς με χορηγίες και να στρέφουν με επωφελή κίνητρα τον έναν εχθρό εναντίον του άλλου» (Luttwak, 2009).

Μετά τους Ρωμαίους και τους Βυζαντινούς τη σκυτάλη στην παγκόσμια κυριαρχία πήραν οι Πορτογάλοι και οι Ισπανοί, οι οποίοι ήταν και οι πρώτοι πολιτισμοί που πραγματικά άσκησαν για πρώτη φορά επιρροή σε ολόκληρο τον κόσμο. Μετά τις μεγάλες ανακαλύψεις στην Αμερικανική ήπειρο και την εξόντωση μεγάλου μέρους των γηγενών κατοίκων της Βόρειας και Λατινικής Αμερικής, οι Ισπανοί και οι Πορτογάλοι μέσω της συνθήκης της Τορδεσίγιας χώρισαν τον κόσμο κυριολεκτικά στα δύο (γέννηση αποικιοκρατίας). Είχαν δηλαδή τέτοια δύναμη και τόσο ισχυρή πολιτική προαίρεση, που ο διαχωρισμός του κόσμου στα δύο με βάση τα αυτοκρατορικά τους συμφέροντα ήταν κάτι το απολύτως φυσιολογικό. Η πολιτική τους, σε αντίθεση με τους προκατόχους τους βασίστηκε περισσότερο στον επεκτατικό πόλεμο παρά στη διπλωματία και ίσως είναι ένας από τους βασικούς λόγους που οι συγκεκριμένες υπερδυνάμεις πέρασαν γρήγορα στην ιστορία.

Στην ακολουθία αυτή, μετά την Ισπανική και Πορτογαλική κυριαρχία ένα μέρος του κόσμου πέρασε για ένα σύντομο χρονικό διάστημα στις τύχες των Ολλανδών και των Βρετανών όπου η χαρακτηριστική τους υπεροχή στη θάλασσα, τους κατέστησε σε δύο θαλασσοκράτειρες υπερδυνάμεις. Ακολουθεί χρονικά η Γαλλία του Ναπολέοντα και παράλληλα η ταυτόχρονη αύξηση ισχύος της Ρωσίας την ίδια περίοδο. Η λήξη του Β' παγκοσμίου πολέμου, σήμανε τελικά την ανάδυση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής ως την πλέον πανίσχυρη οικονομικά και στρατιωτικά υπερδύναμη και τη Σοβιετική Ρωσία ως τον μεγάλο της αντίπαλο.

Από αυτό το χρονικό σημείο και μετά, ο κόσμος χωρίζεται χωρίς καμία υπερβολή στα δύο. Τα 50 περίπου χρόνια που μεσολάβησαν από τη λήξη του Β' Π.Π. μέχρι και την τελική κατάρρευση της Σοσιαλιστικής Ρωσίας το 1991, ο κόσμος αποτελούνταν κυρίως από χώρες δορυφόρους των δύο μεγάλων γεωπολιτικών και οικονομικών δυνάμεων. Η περίοδος αυτή έμεινε γνωστή στην ιστορία ως η εποχή του Ψυχρού Πολέμου. Ο κόσμος είχε μοιρασθεί κυριολεκτικά στα δύο. Από

τη μία οι Η.Π.Α. και οι σύμμαχοί τους και από την άλλη η σοσιαλιστική Σοβιετική Ένωση. Αποτέλεσμα αυτού του διαχωρισμού ήταν η κοινωνική και οικονομική φτώχεια των χωρών που δεν αποτελούσαν ανοιχτά, σύμμαχο της μιας ή της άλλης γεωπολιτικής δύναμης. Η περίοδος του Ψυχρού πολέμου είναι εξαιρετικά σημαντική για την περίπτωση μελέτης της συγκεκριμένης εργασίας. «Κατά τη διάρκεια της περιόδου του ψυχρού πολέμου το Κέρας της Αφρικής είχε χαρακτηριστεί ως η πλέον εμπόλεμη περιοχή του πλανήτη» (Χουλιάρας, 1995 σελ. 232).

Ως αποτέλεσμα της παραπάνω τοποθέτησης, στο βιβλίο «Γεωπολιτική, Παρόν, Παρελθόν και Μέλλον» του Geoffrey Parker παρουσιάζεται πίνακας ο οποίος δίνει με χρονολογική σειρά τις πλανητικές και παγκόσμιες δυνάμεις καθώς και τους μεγάλους κύκλους συγκρούσεων μεταξύ τους (βλέπε εικόνα 1.).

Μεγάλος Κύκλος	Παγκόσμιος πόλεμος	Συμμετέχουσες δυνάμεις
1	Ιταλικός πόλεμος και πόλεμος του Ινδικού Ωκεανού, 1494-1516	Πορτογαλία, Ισπανία, Αγγλία, Γαλλία
2	Ολλανδικός πόλεμος και ισπανικός πόλεμος, 1580-1608	Ολλανδία, Αγγλία, Γαλλία, Ισπανία
3	Πόλεμοι του Λουδοβίκου του 14ου, 1688-1713	Βρετανία, Ολλανδία, Γαλλία, Ισπανία, Ρωσία
4	Ναπολεόντειοι πόλεμοι, 1792-1815	Βρετανία, Ρωσία, Γαλλία, Ολλανδία, Ισπανία
5	Α' και Β' Παγκόσμιοι Πόλεμοι, 1914-1945	Ηνωμένες Πολιτείες, Βρετανία, Γαλλία, Ρωσία, Γερμανία, Ιαπωνία

Εικόνα 1

3.3. Η έννοια του πολέμου

Στη γεωπολιτική διακρίνονται τρεις τύποι πολέμου. Οι διακρατικοί, οι εμφύλιοι και οι παγκόσμιοι. Πόλεμοι που ξεσπούν σε διάφορες περιοχές μπορεί να εμφανιστούν ως τοπικές συγκρούσεις, ενώ στην πραγματικότητα πίσω από αυτές βρίσκονται υπερδυνάμεις. (Braden, 142: 2006). Ο τύπος πολέμου που ενδιαφέρει την εργασία είναι ο εμφύλιος.

Κατά τον 20ο αιώνα παρατηρούνται συχνά μέσα στο σύστημα ενός κράτους εμφύλιοι πόλεμοι, κυρίως λόγω αποσχιστικών τάσεων μιας εθνικής ομάδας. Αυτό θεωρείται ως απόδειξη ότι τα κράτη κατά βάση παραμένουν ανεξάρτητα από τις φιλοδοξίες των εθνών. Στις μέρες μας το δικαίωμα για εδαφική ακεραιότητα και κυριαρχία αντιρρόπισε το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης του έθνους. Υψηλότερο αγαθό από την αυτοδιάθεση θεωρείται και η δημιουργία νέων κρατών μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο που προκλήθηκε από την ανεξαρτησία των αποικιών. Όταν οι μειονότητες αποβλέπουν στη δημιουργία κρατών, αυτό πιθανόν να οδηγήσει σε εμφύλιο πόλεμο. Ωστόσο, υπάρχει σύγχυση εξαιτίας του ορισμού του πολέμου. Το ότι δεν ξεσπούν συχνά βίαιες πράξεις, δε σημαίνει αυτόματα ότι δεν υφίστανται αντιπαραθέσεις, οι οποίες μπορεί να υφίστανται σε ήπιους τόνους. Άλλωστε η βία επικαλύπτεται ορισμένες φορές υπό τον όρο της τρομοκρατίας όπως συνέβη κατά τις αποσχιστικές κινήσεις στην Ισπανία ή τη Γαλλία. (Braden, 134, 2006).

Ένα ακόμη πρόβλημα είναι ότι οι εμφύλιες συγκρούσεις καλύπτονταν υπό τον όρο των πολιτικών αντιπαραθέσεων καθώς επηρεάζονταν από τις ιδεολογικές τάσεις των δύο μεγάλων υπερδυνάμεων.

3.4. Ο Τρίτος Κόσμος

Ο όρος Τρίτος Κόσμος είναι σχετικά σύγχρονο δημιούργημα που προέκυψε από δυτική επιστημονική προσέγγιση. Ο πρώτος που χρησιμοποίησε τη φράση αυτή, ήταν ο Γάλλος Alfred Sauvy το 1952 σε ένα από τα άρθρα του. Σύμφωνα με τον Sauvy «ο Τρίτος Κόσμος είναι ο κόσμος για τον οποίο ο Δυτικός Κόσμος αδιαφορεί. Είναι ο κόσμος που βρίσκεται στο περιθώριο και προσπαθεί να εξέλθει από την αφάνεια.» Ο ορισμός χρησιμοποιήθηκε στην αφετηρία του, για να περιγράψει τις χώρες οι οποίες δεν εντάχθηκαν στη σφαίρα επιρροής των δύο υπερδυνάμεων της Ψυχροπολεμικής περιόδου. Παρόλα αυτά ο ορισμός αργότερα πήρε και άλλες νοηματοδοτήσεις, με αποτέλεσμα να υποστεί ευρεία κριτική από το ευρύ επιστημονικό σύνολο. *Ο διαχωρισμός των χωρών σε πρώτα, δεύτερα και τρίτα κράτη αποτελεί από μόνη της μία αμφισβητούμενη πρακτική. Παραπέμπει σε μια δυτικοκεντρική ανάγνωση του πλανήτη κατά την οποία «ως πρώτος κόσμος νοείται η Δύση και ως Δεύτερος οι χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού»* (Χουλιάρας, Ρούσσος, 2005 σελ. 54). Πολλοί επιστημονικοί κύκλοι μάλιστα μιλούν για έναν αναχρονιστικό και ανακριβή όρο που παραπέμπει σε αποικιοκρατικές αντιλήψεις (Χουλιάρας, Ρούσσος, 2005 σελ. 55). Ο αντίλογος σε αυτό είναι ότι πολλοί ηγέτες των συγκεκριμένων χωρών θεωρούσαν κατά τον Ψυχρό πόλεμο, ότι οι ‘Τρίτες χώρες’ είναι μία πολλά υποσχόμενη συλλογική οικονομική και γεωγραφική ενότητα. Στις μέρες μας ωστόσο τέτοιες θεωρίες έχουν ξεθυμάνει και μάλιστα η χρήση του όρου θεωρείται από αρκετούς προσβλητική.

Ο λόγος για τον οποίο γίνεται αναφορά στον συγκεκριμένο ορισμό είναι ότι, η Σομαλία αποτελεί μέρος του λεγόμενου Τρίτου κόσμου, γεγονός που την καθιστά μέσα σε ένα σύνολο χωρών που χρήζουν ιδιαίτερης εξέτασης. Στη συγκεκριμένη εργασία, η κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες που δημιουργούνται εξαιτίας των εξωγενών παραγόντων είναι η γενεσιουργός αιτία του εμφυλίου πολέμου. Συνεπώς, η συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση του κόσμου, έχει άμεση σχέση με τις παρεμβάσεις τρίτων χωρών σε άλλα κράτη η οποία έχει δημιουργήσει διαχρονικά εμφυλίους πολέμους.

3.5. Η Γεωπολιτική των Πλανητικών Δυνάμεων (Η.Π.Α. Ρωσία, Κίνα)

Η γεωπολιτική, είναι μία εφαρμογή η οποία τελείται στις μεγάλες γεωγραφικές κλίμακες του χωρικού σχεδιασμού. Συνεπώς, στη συγκεκριμένη ανάλυση το κείμενο προσπαθεί να απεικονίσει το μεγάλο γεγονός για να καταλήξει τελικά στο μικρό γεγονός, δηλαδή να πάει από το γενικό στο ειδικό στην παράθεση λόγου. Η διαδικασία αυτή της παράθεσης κρίνεται αναγκαία για να λυθούν προβλήματα και να απαντηθούν αδυναμίες, σχετικά με τα γεωπολιτικά δρώμενα του πλανήτη. Στην προκειμένη φάση το ειδικό γεγονός είναι η γεωπολιτική κατάσταση στο Κέρασ της Αφρικής και ιδιαιτέρως στη Σομαλία. Αφορά δηλαδή την πολιτική εκείνη που χρησιμοποιείται κάθε φορά από μία συγκεκριμένη πλανητική δύναμη για να ασκήσει οποιαδήποτε επιρροή. Στη συγκεκριμένη περιοχή του πλανήτη τρεις είναι η οι μεγάλες δυνάμεις οι οποίες επηρέασαν κατά κύριο λόγο τη Σομαλία διαχρονικά. Η Η.Π.Α, η Σοβιετική Ένωση και η Κίνα, είναι οι χώρες που επηρέασαν περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη το Κέρασ της Αφρικής και το κατέστησαν ως το πλέον σημαντικό πόνι της παγκόσμιας σκακιέρας στη διεθνή γεωπολιτική.

Η εφαρμογή της θεωρίας της Κεντρικής Γης

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει τον Αμερικανικό πλανητικό σχεδιασμό στη διαχρονία και πως αυτός επίδρασε και επηρεάζει συγκεκριμένα σημεία του πλανήτη. Δίνεται έμφαση στις ρίζες αυτής της εξωτερικής πολιτικής δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στη θεωρία της Κεντρικής Γης του Mackinder και του Spykman. Στα παραπάνω προστίθενται και παρουσιάζονται οι θέσεις και οι απόψεις του Zbigniew Brzezinski, ενός ανθρώπου ιδιαίτερος σημαντικού για τη χάραξη της αμερικανικής πολιτικής, αφού έχει διατελέσει διευθυντής στο συμβούλιο ασφαλείας των Η.Π.Α. Ο Brzezinski θεωρείται από πολλούς ως ο άνθρωπος που αποτέλεσε το κλειδί για την πτώση της Σοβιετικής ένωσης. Και όπως είναι λογικό, η θέση του, επηρέασε εξίσου και τα δρώμενα στη Σομαλία.

Η Αγγλοσαξονική Σχολή Σκέψης.

Ο Mackinder αποτελεί δίχως άλλο το θεμελιωτή της Αμερικανικής γεωπολιτικής όπως τη γνωρίζουμε σήμερα. Για τον ίδιο, το κύριο κομμάτι στη γεωπολιτική του θεωρία αποτελεί η έννοια Heartland που μεταφράζεται στα ελληνικά ως η ‘καρδιά της ηπείρου’. Αυτή η περιοχή ταυτίζονταν με την πρώην Σοβιετική Ένωση όταν ο ίδιος δημοσίευσε τις απόψεις του. Η αξία της, σύμφωνα με τις θέσεις του θεωρητικού σε σχέση με την έννοια της ισχύος, είναι ότι η περιοχή αποτελεί ένα φυσικό οχυρό. Θεωρείται απρόσβλητη από εξωτερικές πιέσεις λόγω της γεωγραφίας. Ωστόσο όπως αναφέρει, αυτό το πλεονέκτημα γίνεται ταυτόχρονα και σημαντικό μειονέκτημα καθώς, το κράτος που κατέχει την περιοχή είναι εξαιρετικά δύσκολο να βγει από τη θέση αυτή. Ως προς τη φυσική γεωγραφία το Heartland συγκεντρώνει πολύ υψηλό φυσικό πλούτο σε κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, γεγονός που καθιστά την περιοχή ακόμη πιο σημαντική στο διεθνές γεωπολιτικό περιβάλλον, προσδίδοντας στον κάτοχο του σημαντικό στρατηγικό πλεονέκτημα. Η ‘καρδιά της γης’ περιβάλλεται από τον λεγόμενο εσωτερικό δακτύλιο το οποίο γεωγραφικά αντιστοιχεί στις μεγάλες περιφέρειες της Δυτικής Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής, της Νοτιοανατολικής Ασίας καθώς, και σε ένα μικρό κομμάτι του Κέρατος της Αφρικής (κυρίως όσον αφορά το θαλάσσιο πέρασμα του κόλπου του Άντεν. Ο εσωτερικός δακτύλιος περιβάλλεται και αυτός με τη σειρά του από δύο νησιωτικά υποσυστήματα, τις Βρετανικές Νήσους και την Ιαπωνία. Αυτά αποτελούν και τα άκρα του συγκεκριμένου δακτυλίου στον οποίο επίσης περιλαμβάνονται η Αμερική, η Αφρική και η Ωκεανία (βλέπε χάρτη 1. και 2. στο παράρτημα).

Η θέση του Mackinder είναι ότι το σημείο της Heartland ταυτίζεται με τη χερσαία ισχύ ενώ, οι εξωτερικοί δακτύλιοι με την ναυτική ισχύ και όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, «αυτός που ελέγχει την καρδιά ελέγχει και το παγκόσμιο νησί». Ο έλεγχος του παγκόσμιου νησιού σαφώς δίνει το πλεονέκτημα του ελέγχου τελικά ολόκληρου του κόσμου (βλέπε χάρτη 1. και 2. στο παράρτημα). Αυτή εν συντομία ήταν η γεωπολιτική σκοπιά του Mackinder για τον κόσμο. (N. Spykman, 93: 2004)

Ακολουθώντας τα χνάρια του προκατόχου του και πατέρα του πολιτικού ρεαλισμού, ένας Αμερικανός γεωγράφος ήρθε να επαληθεύσει τις απόψεις του, δίνοντας ωστόσο μία διαφορετική διάσταση στην έννοια των εξωτερικών δακτυλίων. Ο Nicholas Spykman (1893-1943) προσπάθησε μαζί με άλλους επιστήμονες της εποχής να μιλήσει για τη ‘Γεωγραφία της Ειρήνης’ (1944). Οι χαρτογραφικές αναπαραστάσεις που έδωσε για τον πλανήτη δεν είχαν μεγάλες διαφορές σε σχέση με αυτές του Mackinder, ωστόσο υπήρχε μία αισθητή διαφορά. Για τον Spykman, η πραγματική ισχύς δεν βρισκόταν ούτε στη χερσαία περιοχή αλλά ούτε στο ναυτικό. Θεωρούσε ότι

το σημείο καμπής είναι ο εσωτερικός δακτύλιος ή αλλιώς η στεφάνη το οποίο και το ονοματοδότησε ως Rimland (βλέπε χάρτη 1. και 2.). Ο συνειρμός του Spykman αναφέρει ότι: «*όποιος ελέγχει τη Rimland κυβερνά την Ευρασία και όποιος κυβερνά την Ευρασία ελέγχει τις τύχες του κόσμου*». «*Ο Spykman υποστήριξε ότι τα περιφερειακά εδάφη και όχι η Κεντρική Γη είχαν το μεγαλύτερο δυναμικό για παγκόσμια κυριαρχία...*» (Parker G., 281, 2002).

Οι ιδέες των Spykman και Mackinder άσκησαν ιδιαίτερη επιρροή στον αμερικανικό και συνάμα γενικά στον δυτικό σχεδιασμό. Αποτελούν το προπύργιο για τη σημερινή γεωπολιτική κατάσταση του πλανήτη που όπως θα φανεί στη συνέχεια έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την περιοχή μελέτης της εργασίας. «*Κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, η έννοια της Κεντρικής Γης ως κέντρου μιας εχθρικής δύναμης έγινε μια επιπρόσθετη υποβλητική εικόνα πέραν κείνων που ήδη υπήρχαν*» (Parker G., 246, 2002).

Η Μεγάλη Σκακιέρα

Ο Zbigniew Brzezinski (1928-2017) ήταν Αμερικανός πολιτικός επιστήμονας και Διπλωμάτης και διατέλεσε επίσης πρόεδρος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Η.Π.Α. την περίοδο 1977-1981. Η αναφορά στο πρόσωπό του στη συγκεκριμένη εργασία δε γίνεται συμπτωματικά. Ο ίδιος παρότι μεταγενέστερος, είναι στην ουσία συνεχιστής της Αγγλοσαξονικής σχολής παρουσιάζοντας στο βιβλίο του «*Η μεγάλη σκακιέρα*» κάποια συγκεκριμένα κρίσιμα ζητήματα που πρέπει να διαχειριστούν οι Η.Π.Α. για να διατηρήσουν την μελλοντική υπεροχή στο παγκόσμιο πεδίο. Ο Brzezinski υπήρξε ένα πολύ σημαντικό πρόσωπο στην Αμερικανική πολιτική και οι θέσεις του εφαρμόστηκαν πολλές φορές στο χώρο. (Brzezinski, 244: 1993)

Εν συντομία, υποστήριζε πως οι Η.Π.Α. πρέπει να ασκήσουν πολιτική ισχύος στα ευρασιατικά εδάφη αφού όπως λέει, αποτελεί την πατρίδα του μεγαλύτερου τμήματος του παγκοσμίου πληθυσμού και το χώρο στον οποίο βρίσκονται οι περισσότεροι φυσικοί πόροι. Αυτή η περιοχή αποτελεί κατά τον ίδιο τη Μεγάλη Σκακιέρα. Τα κρίσιμα σημεία στα οποία πρέπει να εστιάσουν οι Η.Π.Α. είναι: η προσπάθεια διεύρυνσης του NATO για να περιορισθεί ακόμη περισσότερο η Ρωσική επιρροή, ο έλεγχος της Ουκρανίας και του Αζερμπαϊτζάν καθώς αποτελούν σημαντικά εδάφη για την ανάσχεση της Ρωσίας και τέλος, θεωρεί την Κίνα ως την μεγαλύτερη απειλή στον παγκόσμιο χάρτη.

Η εργασία φανερώνει επίσης μία άλλη πτυχή του έργου του. Όπως πιο αναλυτικά περιγράφεται παρακάτω, ένα από τα βασικά εργαλεία γεωπολιτικής είναι οι τρομοκρατικές οργανώσεις που λαμβάνουν χώρα σε τρίτα κράτη προς όφελος των μεγάλων δυνάμεων. Ο Brzezinski είναι ο οραματιστής και ο δημιουργός των συγκεκριμένων παρακρατικών οργανώσεων που δρουν ακόμη μέχρι και σήμερα κυρίως στα κράτη της Μέσης Ανατολής. Το σπουδαιότερο δημιούργημά του είναι η τρομοκρατική οργάνωση Αλ Κάιντα (άμεσα συνδεδεμένη με τρις τρομοκρατικές οργανώσεις στη Σομαλία). Όπως, παρουσιάζεται στη συνέχεια, η συγκεκριμένη τρομοκρατική οργάνωση είναι κυρίαρχα υπεύθυνη για τη γεωπολιτική κατάσταση στο Κέρασ της Αφρικής σήμερα και ιδιαίτερος στη Σομαλία. (Brzezinski, 247: 1993)

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, της Αμερικανικής πολιτικής, ο ρόλος της Σομαλίας στο παγκόσμιο σκηνικό διαχρονικά έγινε πολύ σημαντικός. Η «*ατυχία*» του να βρίσκεται στο συγκεκριμένο σημείο, έχει καταστήσει τη χώρα που πολύ ασταθής γεωπολιτικά.

Η Σοβιετική Ένωση κατά των Ψυχρό πόλεμο

Η ενότητα αναφέρεται στην Σοβιετική Ένωση και στις πολιτικές της κατά τη Διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Αυτό διότι μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ρωσία φαίνεται να εγκατέλειψε τις προσπάθειες για έλεγχο στην περιοχή του Κέρατος της Αφρικής. Διάδοχός της σε αυτή την γεωπολιτική αντιπαλότητα φαίνεται να είναι η Κίνα με την οποία η εργασία ασχολείται στην επόμενη ενότητα. «*Η Κίνα αναπτύσσεται τόσο οικονομικά όσο και στρατιωτικά ως μεγάλη δύναμη, καταλαμβάνοντας ολοένα μεγαλύτερο μερίδιο στην ευρασιατική σκακιέρα*» (Καπλάν Ρ., 125, 2017).

Θα πρέπει επίσης να τονισθεί ότι η Σοβιετική Ένωση βρίσκεται στο πιο προνομιακό γεωγραφικό σημείο με βάση πάντα την Αγγλοσαξονική σχολή σκέψης. «*Η Ρωσία είναι η δεσπόζουσα χερσαία δύναμη στον κόσμο, καταλαμβάνοντας 170 μοίρες γεωγραφικού πλάτους, σχεδόν τη μισή περίμετρο της υδρογείου*» (Καπλάν Ρ., 288, 2017). Αυτό το στοιχείο έδινε, και συνεχίζει να δίνει, στη Ρωσία ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στο γεωγραφικό χώρο το οποίο ωστόσο, μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε ένα καταδικαστικό μειονέκτημα.

Μαρξισμός-Λενινισμός από τη θεωρία στην πράξη

Ο Μαρξισμός-Λενινισμός αποτελεί ιδεολογικό ρεύμα που ασπάστηκε και προσπάθησε να εφαρμόσει η Σοβιετική ένωση από τη δημιουργία της μέχρι και την πτώση της το 1991. Οι βασικές αρχές του, αποσκοπούν στη δημιουργία μιας κοινωνίας ισότητας. Σύμφωνα με τις βασικές θέσεις του, ο μαρξισμός τελείται σωστά όταν καταρρίπτεται η έννοια της εκμετάλλευσης του ανθρώπου, από έναν άλλον άνθρωπο. Σε αυτό το στάδιο ο άνθρωπος ζει και εργάζεται μόνο για τους βιοποριστικούς του σκοπούς, χωρίς να προσδοκεί κέρδος και προσωπική ανέλιξη στην κοινωνία. Η οικονομική παραγωγή «περιορίζεται» στις ανθρώπινες ανάγκες και ο άνθρωπος μαθαίνει να ζει αρμονικά στη φύση και όχι ως «κατακτητής» όπως συμβαίνει σήμερα στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς. Θεμελιωτές της συγκεκριμένης θεωρίας ήταν ο Καρλ Μαρξ και ο Φρίντριχ Ένγκελς.

Σε ότι αφορά την εξωτερική, πολιτική το σοσιαλιστικό μοντέλο κοινωνίας που πρότεινε ο Μαρξ, και ασπάστηκε κατά προσέγγιση η Σοβιετική Ρωσία, είχε μια περισσότερο εσωστρεφείς αντίληψη για τον κόσμο. Ήταν διαδεδομένο ότι με την εξέλιξη και την σωστή άσκηση του σοσιαλιστικού μοντέλου εντός της ίδιας της χώρας αυτό θα σήμαινε ακολούθως και την εκροή της σοσιαλιστικής ιδέας σε άλλα κράτη με τη μη εφαρμογή πράξεων πολέμου και γενικά αθέμιτων μέσων. Κρίνοντας εκ του αποτελέσματος ωστόσο, μπορεί στο εσωτερικό της η χώρα να θεωρούνταν σοσιαλιστική, σε καμία περίπτωση όμως η εξωτερική της πολιτική δε βασιζόταν στις αρχικές της θέσεις περί μαρξιστικής ειρηνικής κοινωνίας. Η πολιτική ηγεσία της χώρας είχε καταλάβει ότι βρίσκονταν σε ένα σημείο καμψής. Το σημείο αυτό αποτελούσε σημείο υψίστης σημασίας (Heartland). Κάνοντας ανάγνωση της γεωγραφίας στα πλαίσια που αυτό αποζητά η ρεαλιστική προσέγγιση του χώρου, η Σοβιετική Ένωση ακολούθησε τελικά εξωστρεφή εξωτερική πολιτική με όπλα και εργαλεία παρόμοια με αυτά των αντιπάλων της. Το κομβικό σημείο της χερσαίας δύναμης κατά τον Mackinder στοίχειωσε και ίσως συνεχίζει να στοίχειώνει τον Ρωσικό πλανητικό σχεδιασμό μέχρι και σήμερα.

Πρακτικά λοιπόν το πλεονέκτημα της ισχύος που προκύπτει από τη διαχείριση των φυσικών πόρων της Heartland γίνεται μειονέκτημα όταν ο αντίπαλος σφίγγει τη θηλειά και πόσο μάλλον όταν ακολουθείται αμυντική τακτική. «*Η Ρωσία μπορεί να περηφανεύεται ότι διαθέτει τα μεγαλύτερα αποθέματα φυσικού αερίου του κόσμου, τα*

δεύτερα μεγαλύτερα αποθέματα άνθρακα και τα όγδοα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου, πολλά εκ των οποίων βρίσκονται στη Δυτική Σιβηρία» (Καπλάν, 1995: 325). Η Σοβιετική Ένωση κάθε άλλο παρά αμυντική στάση κράτησε κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Η σωστή μελέτη της Γεωγραφίας και ο πανικός της αποκοπής της ρωσικής επικράτειας από τη θάλασσα είναι ο βασικός λόγος. «...η ουσία της επέκτασης της Ρωσίας έξω από την περιοχή-πυρήνα της ευρύτερης Μόσχας, έτσι ώστε να περιλάβει ολόκληρη την Ευρώπη μεταξύ των Ουραλίων και του ισθμού της Βαλτικής-Μαύρης θάλασσας, ήταν μια μακροχρόνια πάλη από ένα απόμερο, ηπειρωτικό κράτος να εξασφαλίσει πρόσβαση στη θάλασσα» (Parker, 2002: 258).

Παρότι λοιπόν το ιδεολογικό προφίλ της τότε Ρωσίας δεν αποσκοπούσε σε ενέργειες επεκτατισμού, η ίδια η Γεωγραφία και η αντικειμενικότητα του χώρου ανάγκασαν τη Σοβιετική ένωση να εμπλακεί ουκ ολίγες φορές σε επεισόδια αντίστοιχα με εκείνα που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα για τις Η.Π.Α. διαχρονικά. «*Η Μόσχα πίεσε για να υπάρξουν διευθυνόμενα κεντρικά συστήματα ελέγχου των εξωτερικών συνόρων της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών, στενότερη στρατιωτική ενσωμάτωση στο πλαίσιο μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και περαιτέρω επέκταση του υπάρχοντος δικτύου αγωγών... Η επιμονή με την οποία το Κρεμλίνο επιδίωξε να διατηρήσει τη ρωσική στρατιωτική παρουσία στα εδάφη των νέων κρατών αποτελεί ένδειξη των ρωσικών γεωπολιτικών προθέσεων*» (Brzezinski, 245, 1993). Μία από τις σημαντικότερες εμπλοκές της κατά τον Ψυχρό Πόλεμο ήταν η υποστήριξη και η εξόπλιση του κομμουνιστικού καθεστώτος της Αιθιοπίας το 1976 μέχρι και το 1991 όταν και απήλθε από την εξουσία ο επί χρόνια αυτοκράτορας και απόγονος βασιλικής οικογένειας Ρας Ταφαρί Μακόνεν ή αλλιώς Χαϊλέ Σιλασιέ. Η υποστήριξη αυτή επηρέασε όσο τίποτε άλλο τις γεωπολιτικές διεργασίες στη Σομαλία όπως περιγράφεται στη συνέχεια.

Συμπερασματικά

Οι ιδεολογικές καταβολές της Σοβιετικής ένωσης δεν κατέρριψαν τον ρεαλιστικό τρόπο ανάγνωσης της γεωγραφίας. Οι εκατοντάδες στρατιωτικές επιχειρήσεις διαχρονικά, αποσκοπούσαν σε συγκεκριμένα ζητήματα που προκύπταν από την ίδια τη γεωγραφία. Η πίεση των Η.Π.Α. δεν άφηνε περιθώρια στους Σοβιετικούς. Ο έλεγχος στο Κέρας της Αφρικής το 1976 δεν είναι αποτέλεσμα τυχαιότητας. Η γεωγραφία η ίδια αναγκάζει τις μεγάλες δυνάμεις να δρουν σε τρίτα κράτη που αποτελούν σημεία καμπής για την ευρύτερη ιστορία τους. «*Ιστορικός στόχος τόσο των ναυτικών δυνάμεων όσο και των χερσαίων ήταν η διασφάλιση του ελέγχου περιφερειακών εδαφών και η παγίωση της ισχύος τους στο εσωτερικό τους*» (Parker G., 279, 2002). (βλέπε παράρτημα χάρτης 7.)

4. Μεθοδολογία

Η τελική μορφή της διπλωματικής εργασίας προέκυψε από την εκτέλεση δύο διαδικασιών. Η πρώτη είχε να κάνει με την εύρεση κατάλληλων γεωπολιτικών βιβλίων και επιστημονικών άρθρων γύρω από το σομαλικό εμφύλιο. Μετά την ενδελεχή μελέτη τους προέκυψε το θεωρητικό υπόβαθρο – πλαίσιο της εργασίας, το οποίο και αναλύεται στα πρώτα κεφάλαια τις εργασίας. Η θεωρία της κεντρικής γης είναι το βασικό θεωρητικό όργανο σύμφωνα με το οποίο εξελίσσεται η υπόλοιπη εργασία.

Το γραπτό κείμενο ακολουθεί παραθετική ανάπτυξη λόγου καθώς είναι δόκιμο σε θέματα ιστορίας και γεωπολιτικής, η ανάλυση να ακολουθεί πορεία λόγου εξελισσόμενη από το «μεγάλο» γεγονός στο «μικρό». Πιο συγκεκριμένα, επειδή η ανάλυση είναι κατά κύριο λόγο γεωγραφική, από την μεγάλη κλίμακα στη μικρή. Αυτός είναι και ο λόγος που η εργασία στα πρώτα κεφάλαια προσπαθεί να βάλει τον αναγνώστη στο γεωπολιτικό πλαίσιο του κόσμου από την αρχή της γέννησης των ανθρώπινων κοινωνιών μέχρι και σήμερα. Στη συνέχεια, κατεβαίνοντας κλίμακα, παρουσιάζεται ενδελεχώς η γεωγραφική περιοχή για την οποία γίνεται ανάλυση. Έπειτα ακολουθεί το εξειδικευμένο κομμάτι της εργασίας που προκύπτει από βιβλιογραφία που αφορά συγκεκριμένα στην κύρια θεματική της εργασίας.

Η δεύτερη διαδικασία αφορά στη συλλογή χαρτών, οι οποίοι κρίθηκαν χρήσιμοι για την οπτική αναπαράσταση. Η εργασία όντας στα γεωγραφικά πλαίσια, παρέχει μία σειρά από γεωπολιτικούς αλλά και άλλους χάρτες, οι οποίοι κρίνονται απαραίτητοι ως προς την επιχειρηματολογία. Τέλος, η βιβλιογραφία και οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν, υπάρχουν στο τέλος του τεύχους αναλυτικά.

5. Το Κέρας της Αφρικής

5.1. Η σημασία της Γεωγραφίας στη Γεωπολιτική

«Αυτοί που ξεχνούν τη Γεωγραφία δεν μπορούν να νικήσουν». Με αυτό το σχόλιο ξεκινά την κριτική της η Anne-Marie Slaughter δημοσιογράφος των New York's Times, στο βιβλίο του Ρόμπερτ Καπλάν «Η Εκδίκηση της Γεωγραφίας». Το συγκεκριμένο σύγγραμμα που αφορά κυρίως επιστήμονες Γεωγράφους, παρουσιάζει με ουσιαστικό τρόπο την χρησιμότητα αυτής της ίσως παραγκωνισμένης επιστήμης. Το βιβλίο μέσα από τις εξεζητημένες δημοσιογραφικές και βιογραφικές μελέτες του Καπλάν καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι η παραγκώνιση της Γεωγραφίας, τις δεκαετίες 1960-2000 εξαιτίας της επικρατούσας άποψης ότι «η τεχνολογία έχει νικήσει τη γεωγραφία», επέφερε μερικές από τις σημαντικότερες στρατιωτικές ήττες του Αμερικανικού κράτους. Χαρακτηριστικά παραδειγματίζει την ήττα των Αμερικανών στο Αφγανιστάν αλλά και στο Βιετνάμ. Επιπλέον, τονίζει την ολική στροφή της Αμερικανικής πολιτικής μετά την ήττα στο Αφγανιστάν το 1998, στον πολιτικό ρεαλισμό όπου η επιστήμη της Γεωγραφίας αποτελεί το θεμελιώδες κομμάτι του. «Η γεωγραφία είναι το πρώτο βήμα στην ιχνηλασία της ανθρώπινης ιστορίας» (Καπλάν Ρ., 2017:95)

Σύμφωνα με τον Spykman: «Η γεωγραφία είναι ο πλέον θεμελιώδης παράγοντας της εξωτερικής πολιτικής των κρατών, επειδή είναι ο πλέον σταθερός. Οι πρωθυπουργοί έρχονται και παρέρχονται, ακόμα και οι δικτάτορες πεθαίνουν, αλλά οι οροσειρές στέκουν ακλόνητες». Η ίδια η λέξη γεωπολιτική λοιπόν, περιλαμβάνει τον όρο γεωγραφία και θα ήταν σοβαρή αστοχία ο σχεδιασμός χωρίς τη μελέτη των τα φυσικών εμποδίων της γης.

Με βάση τις τοποθετήσεις του Καπλάν και δεδομένου ότι ο Σχεδιασμός, είτε αυτός αφορά το αστικό κομμάτι είτε αφορά ολόκληρο τον πλανήτη, αποτελεί τη βάση της γεωγραφίας και αναπόσπαστο κομμάτι, ακολουθεί η παρουσίαση του γεωγραφικού προφίλ του Κέρατος της Αφρικής και αργότερα (σε επόμενο κεφάλαιο) της Σομαλίας. Ως Γεωγραφικό προφίλ στη συγκεκριμένη εργασία θεωρούνται τα γενικά χαρακτηριστικά των κρατών όπως το μέγεθος του πληθυσμού, η φυσική γεωγραφία της περιοχής, η οικονομία του κράτους καθώς και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά.

5.2. Γεωγραφία

Το Κέρας της Αφρικής απαρτίζεται από τέσσερις χώρες, την Αιθιοπία, τη Σομαλία, την Ερυθραία και το Τζιμπουτί. Γεωγραφικά βρίσκεται στην ανατολική πλευρά της Αφρικής και αποτελεί μεγάλη χερσόνησο, η οποία προεξέχει εκατοντάδες χιλιόμετρα στην Αραβική θάλασσα δημιουργώντας τον κόλπο του Άντεν (βλέπε χάρτη 3.) . Σε αριθμούς, το Κέρας καλύπτει περίπου 2.000.000 τ.χμλ. γης, ενώ στην περιοχή κατοικούν περίπου 115 εκ. κάτοικοι. Πιο συγκεκριμένα με βάση τα δημογραφικά στοιχεία του 2017, η Αιθιοπία έχει 94 εκ. πληθυσμό, η Σομαλία 14 εκ., η Ερυθραία 5 εκ. και τέλος το Τζιμπουτί 1 εκ. (Παγκόσμιος Γεωγραφικός Ατλας, 2006: 200-249)

Οι κλιματικές συνθήκες στην περιοχή δεν είναι οι ιδανικότερες και όπως τονίζεται παρακάτω, είναι ένας από τους λόγους (ίσως όχι ο σημαντικότερος) που οι χώρες της Ανατολικής Αφρικής δεν έχουν καταφέρει ακόμα να μεγεθύνουν τους οικονομικούς και κοινωνικούς τους δείκτες. «Σε καμία άλλη περιοχή του κόσμου η

φυσική γεωγραφία δεν έχει επηρεάσει περισσότερο την ανθρώπινη γεωγραφία από ότι στην Αφρική» (Χουλιάρας, 2005: 93). Η ανατολική πλευρά του Κέρατος χαρακτηρίζεται από ξηρασία και πολύ υψηλές θερμοκρασίες που καθιστούν τα εδάφη άγονα. Στη δυτική πλευρά από την άλλη, οι βροχοπτώσεις είναι πάρα πολλές με ετήσιο απολογισμό περίπου 78 ιντσών. Ωστόσο, παρά την υψηλή βροχόπτωση η γεωμορφολογία του εδάφους απομακρύνει το νερό βορειότερα, το οποίο μέσω του ποτάμιου συστήματος του Νείλου κατευθύνεται προς την Αίγυπτο. Η περιοχή είναι κυρίως ορεινή με πολύ απότομες ακτές στο βόρειο μέρος (Ερυθραία) και λιγότερο απότομες στην πλευρά του Ινδικού Ωκεανού (βλέπε χάρτη 4. στο Παράρτημα). (Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, 2006: 200-249)

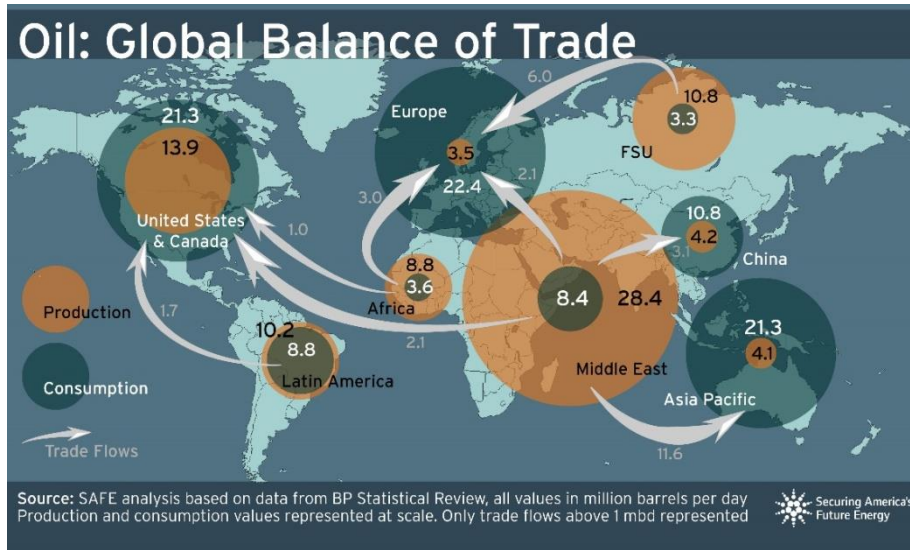
Ιστορικά οι αρχαίοι λαοί που έζησαν στην περιοχή είχαν άμεσες εμπορικές σχέσεις με τους μεγάλους ευρωπαϊκούς πολιτισμούς, όπως τον Ρωμαϊκό και μετέπειτα το Βυζαντινό. Το βασίλειο του Αξούμ ήταν το σημαντικότερο αρχαίο κράτος με περίοδο δράσης περίπου από τον 1ο αι. μ.Χ. μέχρι τον 8ο αι. μ.Χ. Η κύρια παραγωγική δραστηριότητα της συγκεκριμένης αυτοκρατορίας ήταν το εμπόριο.

Τα τελευταία χρόνια οι χώρες του Κέρατος της Αφρικής βρίσκονται σε διαρκή κοινωνική κρίση εξαιτίας των παγκόσμιων γεωπολιτικών συνθηκών και συμφερόντων. Τα κράτη πάσχουν από ανομία και παραοικονομία ως αποτέλεσμα των κακών κοινωνικών συνθηκών που επικρατούν. Το Κέρας αποτελεί μία από τις φτωχότερες περιοχές του κόσμου. «Δεν αποτελεί τυχαίο γεγονός ότι οι φτωχότερες περιοχές του κόσμου βρίσκονται εκεί όπου η γεωγραφία λόγω της καταλληλότητας του εδάφους ευνοεί ην υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα αλλά όχι την οικονομική ανάπτυξη εξαιτίας της μεγάλης απόστασης από λιμάνια και σιδηροδρόμους» (Καπλάν Ρ., 2017: 99).

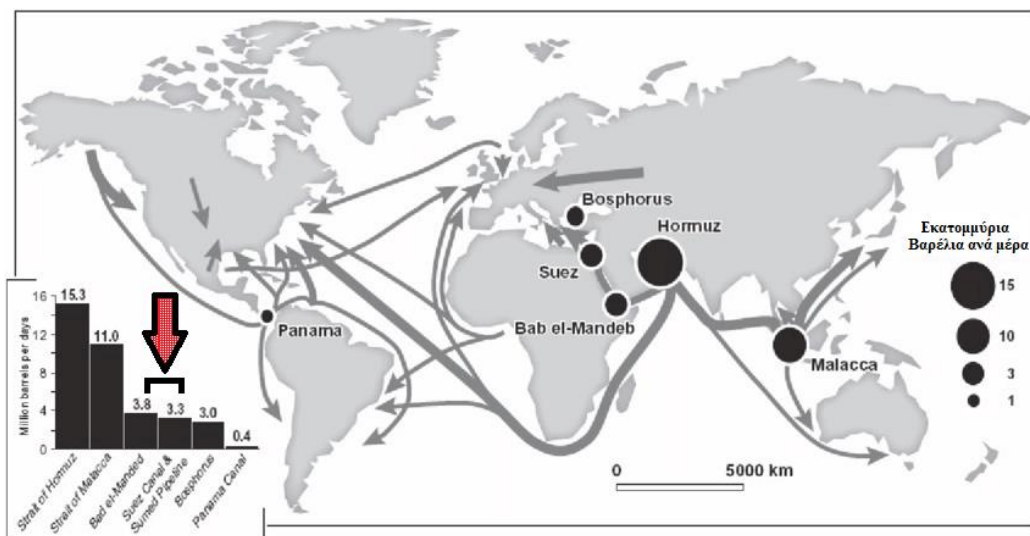
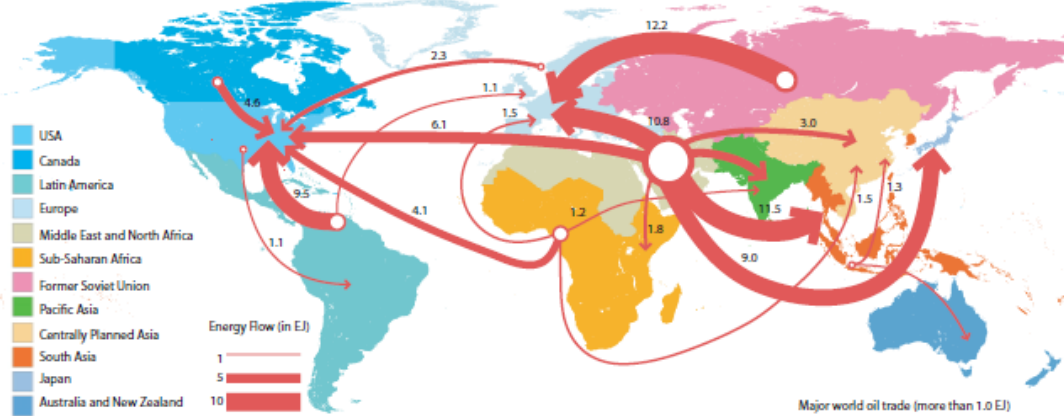
5.3. Κόλπος του Άντεν, ένα σημείο ιδιαίτερης σημασίας

Ο έλεγχος των θαλάσσιων στενών του Κόλπου του Άντεν αποτελεί βασικό ζητούμενο για τις πλανητικές δυνάμεις. Παρατηρώντας τους χάρτες ροών, του παγκόσμιου πετρελαίου γίνεται αντιληπτό ότι το Κέρας της Αφρικής είναι ένα ιδιαίτερος στρατηγικό σημείο (βλέπε τους παρακάτω χάρτες). Περίπου 10 εκατομμύρια βαρέλια πετρέλαιο κινούνται καθημερινά από τα στενά της Ερυθράς θάλασσας. Αυτό, σε συνδυασμό του ότι το πετρέλαιο αποτελεί τη βασική πηγή ενέργειας για την παγκόσμια βιομηχανία, καθιστά το Κέρας ένα υψίστης σημασίας γεωγραφικό σημείο του χάρτη.

Συνεπώς, οι γεωπολιτικές διεργασίες που συμβαίνουν στην περιοχή της Σομαλίας δεν είναι ανεξάρτητες από την παραπάνω παρατήρηση. Η γεωγραφική σημαντικότητα του τόπου έχει δημιουργήσει εδώ και δύο περίπου αιώνες μία ανεξέλεγκτη πολιτική κατάσταση στη χώρα το αποτέλεσμα της οποίας είναι ο εμφύλιος πόλεμος.

Crude oil and oil products

6. Σομαλία

6.1. Γεωγραφία

Γενικά

Η Σομαλία είναι χώρα της Ανατολικής Αφρικής με συνολική έκταση που καλύπτει τα 637.657 τ.χμλ. Η χώρα απαριθμεί περίπου 15.200.00 κατοίκους. Η πληθυσμιακή πυκνότητα είναι της τάξεως των 23,8 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Το πολίτευμα του κράτους είναι η Ομοσπονδιακή Ημιπροεδρική Δημοκρατία. Η επίσημες γλώσσες είναι τα Σομαλικά και τα Αραβικά. Πρωτεύουσά της, είναι η πόλη της Μογκαντίσου. (Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, 2006: 200-249)

Η Σομαλία που καταλαμβάνει το λεγόμενο Κέρας της Αφρικής (ονομασία που δόθηκε λόγω του σχήματος της περιοχής), αποτελείται από το έδαφος της πρώην Βρετανικής Σομαλίας και από αυτό της πρώην Ιταλικής Σομαλίας, ανεξάρτητα τμήματα και τα δύο από το 1960. Η διαίρεση ανάμεσα στα δύο εδάφη εξακολουθεί να είναι εμφανής στη διατήρηση των ποικίλων γλωσσών, παραδόσεων και θεσμών.

Η Σομαλία βρίσκεται τα τελευταία χρόνια στο παγκόσμιο γεωπολιτικό προσκήνιο εξαιτίας της γνωστής πειρατείας στον κόλπο του Άντεν. Μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας στρατολογείται σε παρακρατικές ομάδες, οι οποίες εξοπλίζονται από μεγάλες δυνάμεις με στόχο προβοκάτσια εναντίον εμπορικών πλοίων από τα οποία σε περίπτωση πειρατείας ζητάνε λύτρα. Σαν επίσημο κράτος, η Σομαλία ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη το 1960. (Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, 2006: 200-249)

Φυσική Γεωγραφία

Η φυσική γεωγραφία της Σομαλίας διαφέρει σε σχέση με αυτή των υπολοίπων χωρών του Κέρατος της Αφρικής. Η έκθεση της χώρας στον Ινδικό ωκεανό, οι πολλές βροχοπτώσεις εξαιτίας των μουσώνων δε δημιουργούν τις καταλληλότερες συνθήκες διαβίωσης σε σχέση με άλλες χώρες της αφρικανικής ηπείρου. Επίσης, υπάρχουν πολλές και μεγάλης διάρκειας περιόδους ξηρασίας. Η Σομαλία καταλαμβάνει το ανατολικότερο τμήμα της αφρικανικής ηπείρου, περιλαμβάνοντας όλη τη παράκτια περιοχή της σομαλικής χερσονήσου και το ακραίο νοτιοανατολικό τμήμα του αιθιοπικοσομαλικού υψιπέδου. Οι τραχιές όψεις του ανάγλυφου, το οποίο αποτελείται από την βόρεια παρυφή του σομαλικού υψιπέδου, δεσπόζουν στο έδαφος προς τον κόλπο του Άντεν (βλέπε χάρτη 5. στο Παράρτημα).

Η αξιολογώτερη συμπαγής μορφολογία του σομαλικού εδάφους βρίσκεται σε άμεση σχέση με το κλίμα του οποίου, τα βασικά του στοιχεία παρουσιάζουν ομοιομορφία. Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται γύρω στους 22 βαθμούς με αισθητή διακύμανση εξαιτίας της συνεχούς ηλιοφάνειας. Το έδαφος είναι καλυμμένο από ηπειρώτικα ιζήματα και πιο συχνά θαλάσσια, βαθιά αλλοιωμένα από την διάβρωση.

Η παράκτια λωρίδα της χώρας είναι εξαιρετικά άγονη με αρκετά φτωχή ξηρόφιλη βλάστηση. Στο υψίπεδο όπου οι βροχοπτώσεις είναι περισσότερες, η βλάστηση λαμβάνει όψη φτωχής στέπας που καλύπτει ένα τραχύ και απρόσιτο έδαφος λόγω των άφθονων διαβρωμένων ασβεστόλιθων. Μόνο σε περιορισμένες πιο εσωτερικές και ψηλές ζώνες, όπως στα περίχωρα της Χαργκείσα, ο άνθρωπος

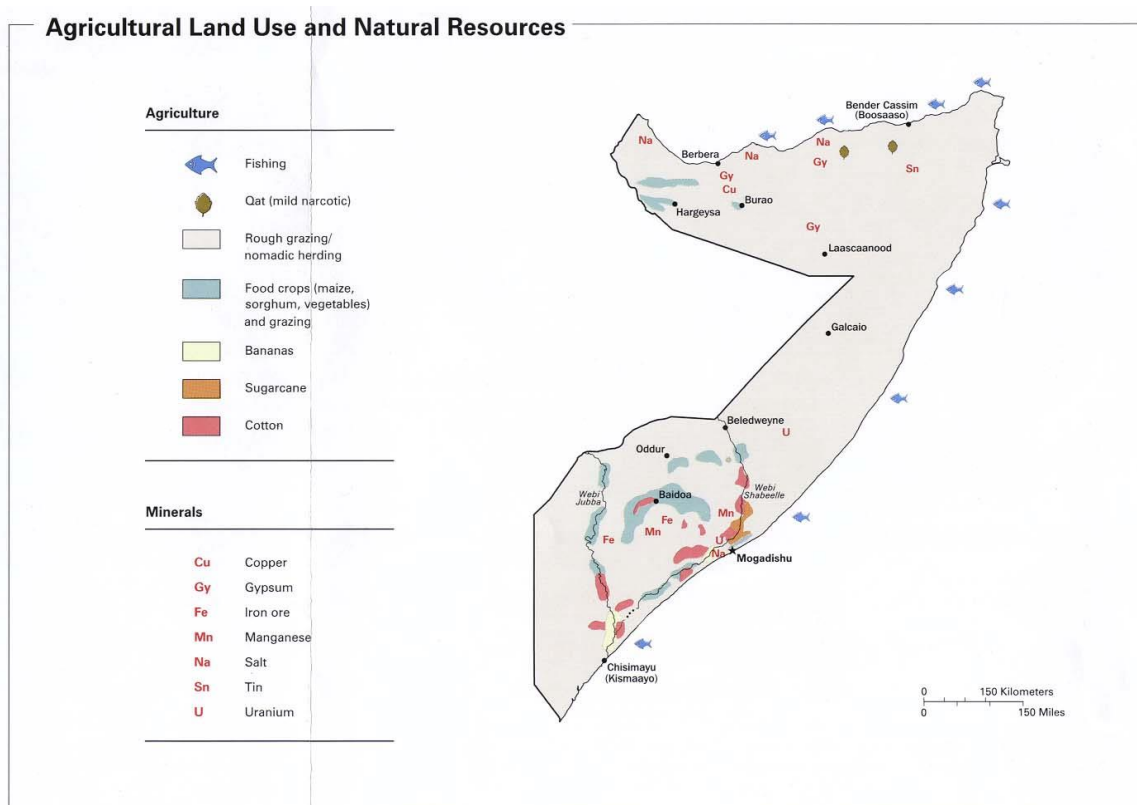
κατόρθωσε να καλλιεργήσει το έδαφος. (Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, 2006: 200-249)

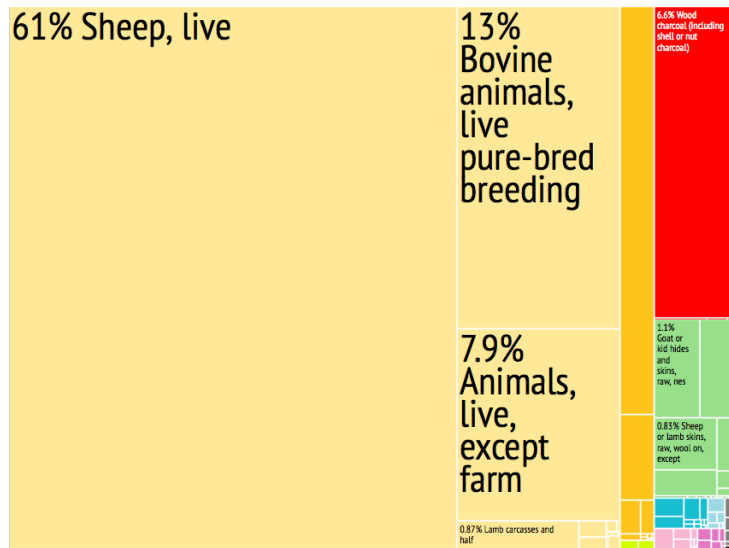
Οικονομία

Ακολουθεί πίνακας που περιλαμβάνει τους βασικούς οικονομικούς δείκτες για τη Σομαλία σε σχέση με την Ελλάδα για να υπάρχει μέτρο σύγκρισης με μια χώρα του δυτικού κόσμου.

ΟΙΚ. ΔΕΙΚΤΕΣ	ΣΟΜΑΛΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ
Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης	0.449	0.866
Κατά Κεφαλήν Εισόδημα	2.299 \$	29.090 \$
Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν	216.458 δις \$	221.570 δις \$
Παγκόσμια Κατάταξη με βάση το Δ.Α.Α.	175 ^η	29 ^η

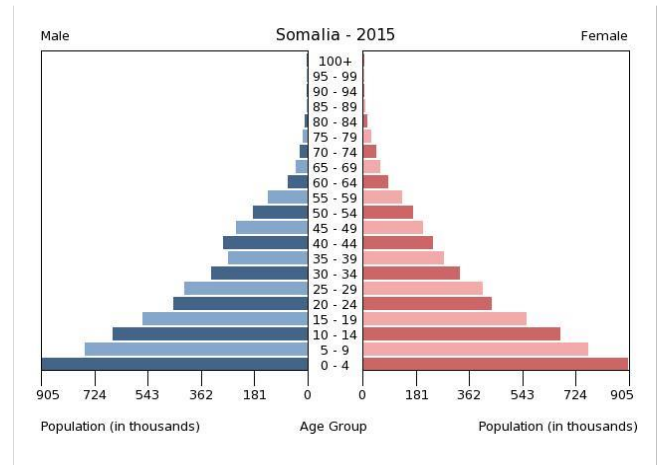
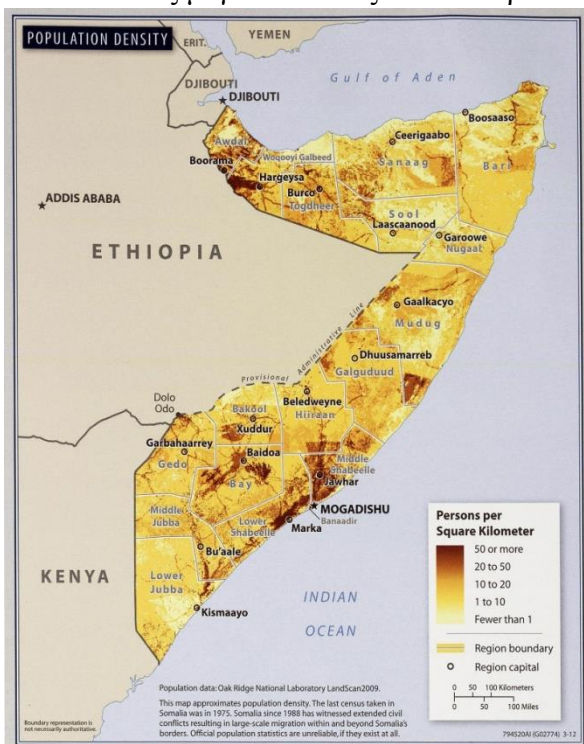
Η οικονομία της Σομαλίας στηρίζεται κυρίως στον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Μία από τις μεγαλύτερες παραγωγικές δραστηριότητες της χώρας είναι η αλιεία. Όπως φαίνεται στον χάρτη παρακάτω, στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας υπάρχουν αξιοσημείωτες καλλιέργειες βαμβακιού και άλλων αγροτικών προϊόντων. Επίσης, σημαντική είναι και η εξόρυξη μετάλλων. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που πρέπει να αναφερθεί είναι ότι για το οικονομικό έτος 2015 η χώρα εξήγαγε 61% ζωντανά οικόσιτα ζώα ως προς το γενικό σύνολο των εξαγωγών. Τέλος, οι βασικοί εμπορικοί συνεργάτες της χώρας είναι τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Ομάν και η Υεμένη.

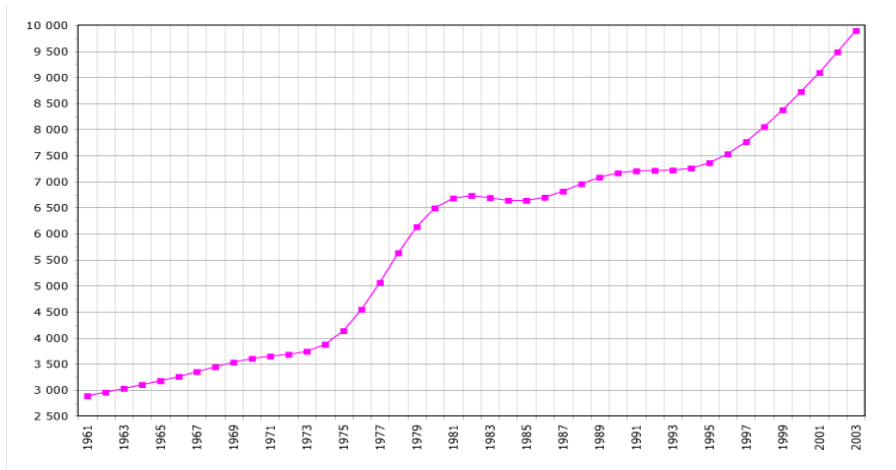

Δημογραφία

Το 37% του συνολικού πληθυσμού κατοικεί σε αστικά κέντρα, σύμφωνα με δεδομένα για το 2008. Το προσδόκιμο ζωής στο σύνολο του πληθυσμού είναι σύμφωνα με εκτιμήσεις του 2015 τα 51,96 χρόνια (49,93 χρόνια οι άνδρες και 54,06 οι γυναίκες). Αντιλαμβάνεται κανείς ότι το προσδόκιμο είναι υπερβολικά μικρό, χαρακτηριστικό μιας χώρας του Τρίτου Κόσμου ή αλλιώς μιας αναπτυσσόμενης χώρας. Το διάγραμμα της εξέλιξης του πληθυσμού που βλέπετε παρακάτω, παρουσιάζει αρκετές αυξομειώσεις. Αυτό οφείλεται στην πολυτάραχη ιστορία με μια σειρά από πολλούς εμφύλιους και απελευθερωτικούς πολέμους, αλλά και στα μεγάλα ρεύματα μετανάστευσης προς την Ευρώπη. Η πληθυσμιακή πυραμίδα φαίνεται κανονική και αποτελεί τυπικό παράδειγμα Αφρικανικής χώρας με νεανικό πληθυσμό. Στο χάρτη της πληθυσμιακής πυκνότητας αποδεικνύεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού κατοικεί στις μεγαλουπόλεις και στα προάστια αυτών.

Ιστορία

Πρώτοι κάτοικοι της χώρας ήταν πιθανότατα οι Μπαντού, από τους οποίους επέζησαν ορισμένες ομάδες εγκατεστημένες στις αγροτικές περιοχές κατά μήκος των μεγάλων ποταμών. Ωστόσο, κυρίαρχος λαός της χώρας είναι οι Σομαλοί, Κουσιτικής καταγωγής, εγκατεστημένος σε μια μεγάλη περιοχή του αιθιοπικού οροπεδίου. Μετα τον 15ο αι. οι Σομαλοί προωθήθηκαν στα νότια και με επικεφαλής μουσουλμάνους θρησκευτικούς ηγέτες κατέκτησαν ή απώθησαν τους Γκαλά, λαό που επίσης κατοικούσε στο αιθιοπικο-σομαλικό υψίπεδο. Από τους Γκαλά και τους Μπαντού, οι Σομαλοί έμαθαν να καλλιεργούν τη γη.

Σύμφωνα με την τοπική παράδοση οι Σομαλοί κατάγονται από ευγενείς Άραβες και από την γενιά του προφήτη Μωάμεθ. Εκτός από τις κοινές ρίζες τους, παρουσιάζουν μεταξύ τους ομοιότητες και όσον αφορά την κοινή ισλαμική πίστη τους, τα ήθη και τη γλώσσα, μολονότι υπάρχουν πάρα πολλές διάλεκτοι. Γλωσσική και πολιτιστική συγγένεια παρουσιάζουν και με τους γειτονικούς λαούς που κατοικούν στις περιοχές Σάχο και Αφάρ. Η δε γλώσσα τους ανήκει σε κλάδο της χαμιτικής οικογένειας.

Επειδή, παρέμειναν σχετικά απομονωμένοι από τους άλλους αφρικανικούς πληθυσμούς, οι Σομαλοί αποτελούν συμπαγή εθνολογική ομάδα με σταθερά χαρακτηριστικά. Οι Σομαλοί διακρίνονται σε έξι βασικές ομάδες. Στους Ισάκ και στους Ντιρ, που ζουν στη βόρεια Σομαλία, στους Νταρόντ, στο κέντρο της χώρας και στην περιοχή πέρα του Τζούμπα, στους Χαουίγια, στα βορειοανατολικά του ποταμού Ουέμπι Σεμπέλ. Τέλος, στους Ραχανουίν και στους Ντιγκχίλ, που βρίσκονται στη σομαλική Μεσοποταμία. Στη λεκάνη του Τζούμπα κατοικούν οι Γουαγκόσια, απόγονοι σκλάβων που μετανάστευσαν στην περιοχή από τη παράκτια ζώνη, μεταξύ του 1860 και του 1880. Πολυπληθές είναι το αραβικό στοιχείο, αλλά μόνο στις παραθαλάσσιες περιοχές. Οι Μπατζούνι, οι οποίοι ζούνε κατά μήκος της ακτής και στα νησιά της περιοχής πέρα του Τζούμπα, από την περιοχή Κισμάαιο μέχρι τα σύνορα με την Κένυα, έχουν ασιατική καταγωγή, αλλά μιλούν το γλωσσικό ιδίωμα Μπαντού και ασχολούνται κυρίως με το ψάρεμα. Στη χώρα κατοικούν επίσης μειονότητες Ινδών, Πακιστανών, Ιταλών, Αράβων κ.α. Συγκεντρωτικά, οι Σομαλοί αποτελούν σήμερα το 85% του πληθυσμού της χώρας. Το υπόλοιπο 15% αποτελείται από Μπαντού και από άλλους

λαούς, συμπεριλαμβανομένων και περίπου 30.000 Αράβων. (βλέπε χάρτη 6. στο παράρτημα). (Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, 2006: 200-249)

Όσον αφορά το θρήσκευμα, επίσημη θρησκεία του κράτους είναι ο μουσουλμανισμός του σουνιτικού δόγματος. Ο ισλαμισμός υπαγορεύει όλες τις εκφάνσεις της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής. Η μειονότητα των ρωμαιοκαθολικών χριστιανών (1%) αποτελείται κυρίως από άτομα ιταλικής καταγωγής που διαμένουν στην πρωτεύουσα.

Ο πληθυσμός που μόλις ξεπερνούσε το 1,5 εκατ. αμέσως μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο, το 1958 έφτασε τα 2 εκατ. και το 1980 ξεπέρασε τα 5 εκατ. κατ. Αυτή η γρήγορη πληθυσμιακή αύξηση, η οποία ευνοήθηκε από την βελτίωση των συνθηκών ζωής που επέφερε η ιταλική κατοχή για μεγάλο χρονικό διάστημα, συνέχισε την ανοδική της πορεία, με ρυθμό που ξεπερνούσε το 3% ετησίως. Ο ρυθμός αυτός επιβραδύνθηκε κάπως κατά τα τελευταία χρόνια (2,6% ανάμεσα στο 1970 και το 1974, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις), για να επανέλθει στα 4% τα επόμενα χρόνια. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός δημογραφικής αύξησης ανέρχεται σε 2,85%, ενώ το προσδόκιμο ζωής είναι 46,71 χρόνια για τους άντρες και 50,28 χρόνια για τις γυναίκες (2006). Την ίδια χρονιά η μέση πληθυσμιακή πυκνότητα της Σομαλίας φτάνει τους 13,89 κάτοικοι ανά τ.χλμ. Η μέση αυτή τιμή ωστόσο δεν καταδεικνύει τις πληθυσμιακές διαφορές που υφίστανται ανάμεσα στις περιοχές, οι οποίες είναι σημαντικές ακόμη και αν δεν είναι δυνατόν να επιμετρηθούν με ακρίβεια, λόγω της έλλειψης αναλυτικών στοιχείων. Τιμές πληθυσμιακής πυκνότητας, πολύ μεγαλύτερες από τη μέση παρουσιάζουν οι πεδιάδες του Μπεναντιρ, του άνω και του κάτω Τζούμπα και η κοιλάδα του Ουέμπι Σεμπέλι όπου οι καλύτερες κλιματικές συνθήκες ευνοούν την πιο εντατική εκμετάλλευση του εδάφους. Αλλού, αντίθετα, όπου το έδαφος δεν παρέχει καμία δυνατότητα γεωργικής εκμετάλλευσης, η πληθυσμιακή πυκνότητα λαμβάνει ολοένα μικρότερες και ασταθείς τιμές λόγω της διάδοσης του νομαδικού τρόπου ζωής και φτάνει στα χαμηλότερα επίπεδα, εξαιτίας της μεγάλης ξηρασίας στις βόρειες περιοχές και στην περιοχή της Μιτζουρτινίας. (Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, 2006: 200-249)

Η πολεοδομία της Σομαλίας ανάγεται στο 13ο αι όταν οι Άραβες που είχαν καταλάβει την ακτή του Μπεναντιρ συνενώθηκαν με μια ομοσπονδία, η οποία είχε τη βάση της στη Μογκαντίσου. Οι Άραβες ναυτικοί και έμποροι έχτισαν τους πρώτους μόνιμους οικισμούς στη χώρα, οι οποίοι στη συνέχεια αποτέλεσαν τους πυρήνες των πολεοδομικών συγκροτημάτων. Οι Σομαλοί έλαβαν αργότερα ενεργό ρόλο στο φαινόμενο αυτό. Η διαδικασία αστικοποίησης ωθήθηκε καθοριστικά κατά τα τέλη του 19ου αι., με την άφιξη των Ευρωπαίων, οι οποίοι χρησιμοποίησαν τα ήδη υπάρχοντα αστικά κέντρα ως έδρες των διοικητικών και οικονομικών τους δραστηριοτήτων. Μόνο μετά το τέλος της αποικιοκρατίας άρχισαν οι Σομαλοί να προσελκύονται από τις πόλεις, οι οποίες παρουσίασαν δημογραφική επέκταση που δεν συνοδευόταν πάντα και από την αντίστοιχη λειτουργική. Είναι χαρακτηριστικό ότι πριν από την από-αποικιοκρατία μόνο το 7% του συνολικού πληθυσμού κατοικούσε σε κέντρα με περισσότερους από 10.000 κατ., ενώ το 2002 το ποσοστό αυτό ανερχόταν στο 28%.

Σημαντικότερες πόλεις της χώρας είναι σήμερα οι εξής: η πρωτεύουσα Μογκαντίσου, η Χαργκέισα, η Κισμάαιο, η Μπερμπέρα και η Μέρκα. Αυτά τα αστικά κέντρα ωστόσο παρουσιάζουν ελάχιστα από τα βασικά χαρακτηριστικά μιας πραγματικής πόλης, ο παλαιός αποικιακός πυρήνας και ορισμένες μοντέρνες συνοικίες δίνουν την όψη πόλης στα κέντρα, στα περίχωρα των οποίων υπάρχουν ασύμμετροι οικισμοί προσωρινά καταλύματα. Η Μέρκα ή Μαρκα βρίσκεται στη νοτιοανατολική

Σομαλία στην περιφέρεια Μπεναντιρ και είναι χτισμένη κοντά στη Μογκαντίσου. Αποτελεί σημαντική αγορά γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και έδρα μικρών βιομηχανιών, ενώ από το λιμάνι της εξάγονται μπανάνες. Η Μπερμπέρα βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της χώρας και είναι χτισμένη το εσωτερικό του κόλπου του Άντεν. Αποτελεί σημαντικό λιμάνι με έντονη κίνηση, καθώς και δραστήριο εμπορικό κέντρο και αεροπορικό σταθμό. Η Κισμάαιο στην νότια Σομαλία στην περιφέρεια Κάτω Τζούμπα είναι χτισμένη σε απόσταση 20χλμ. από τις εκβολές του ποταμού Τζούμπα. Από τη μία πλευρά περιβάλλεται από σειρά λόφων και από την άλλη από την ακτή του Μπεναντιρ. Είναι κύριο εξαγωγικό κέντρο της χώρας και από το λιμάνι της, που προστατεύεται από τους μουσώνες και συνδέεται οδικώς με την ενδοχώρα, εξάγοντας μεγάλες ποσότητες μπανάνας και δημητριακών. Στην πόλη υπάρχει και αεροδρόμιο. Η Χαργκέισα βρίσκεται στη βορειοδυτική Σομαλία, στην περιφέρεια Βουκούγι Γκαλμπεντ. Είναι χτισμένη στο υψίπεδο Όγκο, σε υψόμετρο 1338μ. και αποτελεί αξιόλογο εμπορικό κέντρο. Η πόλη ήταν πρωτεύουσα της αποικίας της Βρετανικής Σομαλιλάνδης από το 1941 έως το 1960 οπότε αυτή συνενώθηκε με την Ιταλική Σομαλιλάνδη και ιδρύθηκε το ανεξάρτητο κράτος της Σομαλίας. Το 1991 στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου στη χώρα, ο Σομαλικός Εθνικός Στρατός κήρυξε την ανεξαρτησία των εδαφών του βορρά με την ονομασία δημοκρατία της Σομαλιλάνδης και ανακήρυξε τη Χαργκέισα πρωτεύουσά της. (Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, 2006: 200-249)

Συχνά, η μακροχρόνια ανομβρία γίνεται αιτία διαρκών συγκρούσεων. Όπου υπάρχει ακόμη λίγο νερό συγκεντρώνονται άνθρωποι και ζώα. Όταν όμως στερεύουν τα πηγάδια, τα βοσκοτόπια δεν επαρκούν, τα ζώα υποφέρουν και σημειώνονται διαφωνίες και συγκρούσεις ανάμεσα στους ανθρώπους. Έτσι, συγκρατούνται συνελύσεις, στις οποίες συνήθως οι γεροντότεροι επιβάλλουν τη λογική και επέρχεται ειρήνευση. Η δύσκολη προσπάθεια των πληθυσμών αυτών να επιβιώσουν μέσα σε μια έρημο με όλες τις αντίξοες καταστάσεις του τόπου και οι διαρκείς αναζητήσεις τους για νερό και βοσκή των κοπαδιών τους, τους κατέστησαν σκληροτράχηλους και πολεμικούς. Στους νομάδες οι κυρίες απασχολήσεις των αντρών είναι ο πόλεμος, η φροντίδα των κοπαδιών και η μελέτη της θρησκείας και της ποίησης. Οι γυναίκες στήνουν και λύνουν τις σκηνές, προσέχουν τα ζώα που βόσκουν και ασχολούνται με τις καθημερινές δουλειές. Οι καμήλες προσφέρουν το απαραίτητο γι' αυτούς γάλα και κρέας μεταφέρουν τις σκηνές και τα σκεύη τους από το ένα μέρος στο άλλο, ενώ δεν ανεβάνει κανείς σε αυτές, εκτός από τους αρρώστους και του πληγωμένους. Σύμβολο πλούτου αποτελεί η αγορά νύφης. Παραδοσιακά, κοντά στου δύο ποταμούς της χώρας, τον Ουέμπι Σεμπέλι και Κάτω Τζούμπα, καθώς και στη σομαλική Μεσοποτάμια ζούνε γεωργικοί πληθυσμοί, οι οποίοι έχουν υποστεί διάφορες επιμειξίες. Αρκετές από αυτές δεν θεωρούνται σομαλικές. Σε όλη αυτή την εκτεταμένη περιοχή υπάρχουν πολυάριθμα χωριά και πόλεις με σπίτια χτισμένα με στερεά δομικά υλικά, παράγκες από σανίδες με σκεπή από λαμαρίνα και στρογγυλές παραδοσιακές καλύβες. (Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, 2006: 200-249)

Σύνοψη

Η Σομαλία είναι το δεύτερο μεγαλύτερο κράτος του Κέρατος της Αφρικής. Είναι επίσης η μοναδική Αφρικανική χώρα με τόσο ομοιογενή πληθυσμό. Ο οικονομικός της πλούτος βασίζεται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής, ενώ μεγάλο μέρος του πληθυσμού εντάσσεται σε παρακρατικές οργανώσεις για να ενταχθεί στην ομάδες

πειρατείας του Κόλπου του Άντεν μιας πρακτικής που όπως θα φανεί παρακάτω προκύπτει από τα γεωπολιτικά δρώμενα.

6.2. Το γεωπολιτικό τοπίο στη Σομαλία διαχρονικά

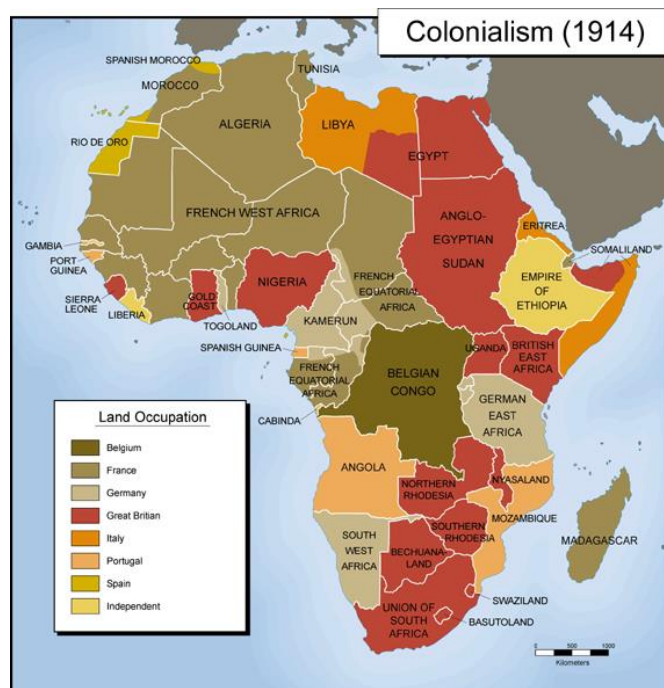
6.2.1. Εισαγωγή

Η ιστορία της Σομαλίας παρουσιάζει ιδιαίτερο επιστημονικό ενδιαφέρον. Οι γεωπολιτικές πιέσεις από εξωγενείς δυνάμεις έχουν δημιουργήσει ένα πλήρες ασταθές κράτος. Οι κοινωνικές και πολιτικές δομές της χώρας είναι εξαιρετικά προβληματικές, ενώ με βάση τα υπάρχοντα δεδομένα, σε καμία περίπτωση δε φαίνεται στον ορίζοντα κάποια προοπτική ανάπτυξης.

Στο παρόν κεφάλαιο περιγράφονται συνοπτικά τα γεωπολιτικά δρώμενα της χώρας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις πολιτικές που άσκησαν τα κράτη που εμπλέκονται διαχρονικά στη Σομαλία. Το κεφάλαιο χωρίζεται σε τρεις επιμέρους χρονικές ενότητες. Η πρώτη αφορά την περίοδο της αποικιοκρατίας όπου τα ευρωπαϊκά κράτη ασκούν σημαντική επιρροή στη χώρα. Η δεύτερη περίοδος αφορά το 'Β Παγκόσμιο πόλεμο και τα χρόνια που ακολούθησαν μετέπειτα, και τέλος περιγράφονται τα πιο πρόσφατα γεωπολιτικά γεγονότα με σημείο εκκίνησης το έτος 1991, όταν και επήλθε επισήμως η κατάρρευση του σοσιαλισμού στη Ρωσία, γεγονός που σήμαινε τη λήξη του Ψυχρού πολέμου.

6.2.2. Αποικιοκρατία 1884 – 1938

Το 1884 στη γνωστή διάσκεψη του Βερολίνου, η Αφρική χωρίζεται σε σφαίρες επιρροής από τους Ευρωπαίους αποικιοκράτες. Στη διάσκεψη ολοκληρώνονται οι διαπραγματεύσεις για το μέλλον της Αφρικής, οι οποίες είχαν διαρκέσει περίπου τέσσερις μήνες. Κατά τη διάρκεια αυτών των μηνών διπλωμάτες του δυτικού κόσμου καθόρισαν το μέλλον της Αφρικής, διαιρώντας την σε ζώνες επιρροής χαράζοντας τυχαία σύνορα. Η Αφρική έκτοτε βρέθηκε στο έλεος της ευρωπαϊκής γεωπολιτικής. Η διαδικασία ελέγχου της Αφρικής από ξένες δυνάμεις είχε αρχίσει νωρίτερα ωστόσο, η επισημοποίηση προέκυψε εκείνη τη χρονιά. Βρετανοί, Γάλλοι, Πορτογάλοι, Βέλγοι, Γερμανοί και Ιταλοί δηλαδή οι πλανητικές δυνάμεις της περιόδου εκείνης δημιούργησαν στην Αφρική αποικίες με στόχο την ολοσχερή εκμετάλλευσή

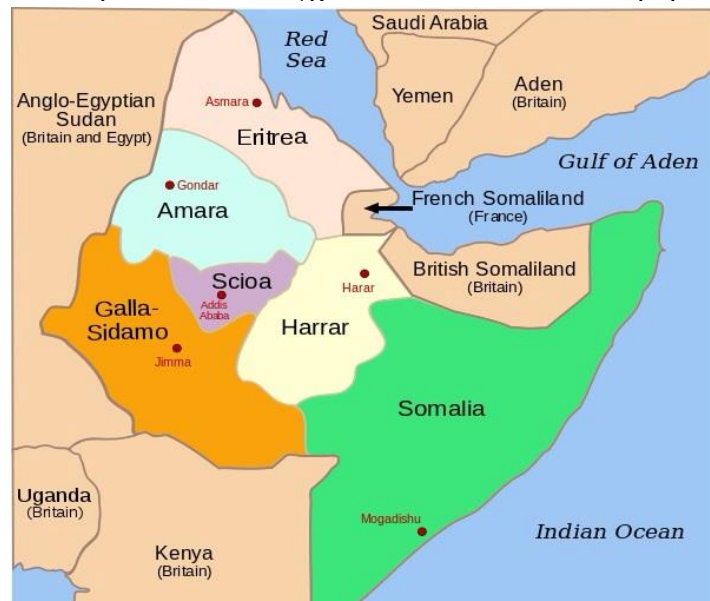
Χάρτης 1. Πηγή: <https://powerpolitics.eu>.

τους (βλέπε χάρτη 1.). Τα κίνητρα της αποικιοκρατίας ήταν συγκεκριμένα. Η απόκτηση και ο έλεγχος πρώτων υλών σημαντικές για τη βιομηχανία από τη μία, καθώς και η αύξηση των εδαφών με στόχο τη μεγιστοποίηση της ισχύος από μία συγκεκριμένη δύναμη από την άλλη. «Οι ανταγωνισμοί μεταξύ των ευρωπαϊκών δυνάμεων και η αναζήτηση του εθνικού μεγαλείου ήταν μεταξύ των σημαντικότερων αιτιών» (Χουλιάρας, 2005: 104).

Στις επόμενες δύο δεκαετίες μετά το 1884, σχεδόν το σύνολο της Αφρικής είχε τεθεί υπό ευρωπαϊκό έλεγχο. Οι μοναδικές χώρες που παρέμειναν ανεξάρτητες καθ' όλη τη διάρκεια των γεγονότων που μελετάμε ήταν η Αιθιοπία και η Λιβερία. Γεωγραφικά, η Γαλλία κυριάρχησε στη βορειοδυτική και βόρεια Αφρική, η Βρετανία στην ανατολική και στη νότια και το Βέλγιο στην κεντρική. Λιγότερα αλλά εξίσου σημαντικά εδάφη σε διάφορες περιοχές της ηπείρου απέκτησαν οι Ιταλοί, οι Πορτογάλοι και οι Γερμανοί.

Η Σομαλία είναι η δεύτερη μεγαλύτερη σε έκταση χώρα στην Ανατολική Αφρική. Είναι επίσης τρομακτικά ασταθής πολιτικά και κοινωνικά. Τη περίοδο της αποικιοκρατίας η χώρα χωρίστηκε. Ο κεντρικός πυρήνας που βρίσκεται ανατολικά και βρέχεται από τον Ινδικό ωκεανό πέρασε στον έλεγχο των Ιταλών, ενώ το βόρειο κομμάτι αποτελούσε τμήμα ελεγχόμενο από τους Βρετανούς. Οι δύο χώρες ονομάζονταν Ιταλική και Βρετανική Σομαλιλάνδη αντίστοιχα (βλέπε χάρτη 2.). Το σημερινό επίσημο όνομα της χώρας προέκυψε από την ένωση των δύο αυτών περιοχών το 1960.

Η αποίκηση της χώρας συνέβη ακριβώς την ίδια χρονιά της διάσκεψης του Βερολίνου. Συγχρόνως με αυτή την περίοδο ξεκινά στη Βρετανική Σομαλία μία από τις

Χάρτης 2. Πηγή: <https://italosomali.files.wordpress.com>

μεγαλύτερες αντιστασιακές επιχειρήσεις κατά των αποικιοκρατικών εισβολέων. Ο Mohammed Abdullah Hassan αρχηγός του συγκεκριμένου κινήματος προσπαθεί να ξεσηκώσει τους Σομαλούς κατοίκους ενάντια στις Βρετανικές δυνάμεις. Ο Mohammed θεωρεί τους Βρετανούς τους μεγαλύτερους εχθρούς της χώρας, καθώς όπως υποστήριζε ήταν υπεύθυνοι για την αλλοίωση της θρησκείας τους. Στην ουσία υπερασπίζονταν τη χώρα του ενάντια στους Χριστιανούς αποικιοκράτες. Παραθέτοντας αυτά τα επιχειρήματα κατάφερε να δημιουργήσει ένα από τα μεγαλύτερα αφρικανικά κινήματα που έχουν υπάρξει ποτέ ιστορικά ενάντια στις εξωτερικές πιέσεις. Η χρησιμοποίηση της θρησκείας σαν πρόφαση για αντεπίθεση στους αποικιοκράτες ήταν ένα αξιόλογο και έξυπνο εργαλείο. Η Σομαλία είναι η μοναδική χώρα από τις 50 της υποσαχάριας Αφρικής που είναι θρησκευτικά ομοιογενείς. Επίσης, η επιρροή που είχε ασκήσει η οθωμανική αυτοκρατορία στη χώρα όταν υπήρξε κάποτε επαρχία της, δημιούργησε έναν ομοιογενή ισλαμικό πληθυσμό. «Οι Σομαλοί μοιράζονται μία γλώσσα, μία

θρησκεία, είναι σε ποσοστό 99% μουσουλμάνοι και σε μεγάλο βαθμό κοινά ήθη και έθιμα» (Χουλιάρας, 1992:). Η ομογενοποίηση αυτή ωστόσο, που αφορά το θρήσκευμα, όπως φαίνεται και στη συνέχεια, δεν απέτρεψε τον εμφύλιο. Οι σημαντικές πολιτιστικές διαφορές μεταξύ των φατριών σε συνδυασμό με τις εξωτερικές πιέσεις προώθησαν τον εμφύλιο.

Οι πολιτικές εκροές του κινήματος επιδράσανε στις γύρω μουσουλμανικές χώρες οι οποίες και έστειλαν στρατιωτική ενίσχυση στη Σομαλία με στόχο την απώθηση των Βρετανικών δυνάμεων. Σουδάν, Οθωμανική αυτοκρατορία και άλλες Αραβικές χώρες έστειλαν υψηλόβαθμο στρατιωτικό προσωπικό ως βοήθεια και συγχρόνως εξόπλισαν με όπλα προηγμένης για την εποχή τεχνολογίας το αντιστασιακό κίνημα. Το αντιστασιακό κίνημα κατάφερε σε αρκετές περιπτώσεις να απωθήσει τα βρετανικά στρατεύματα. Ο αντιστασιακός αγώνας είχε πάρει διαστάσεις πολέμου ο οποίος έμεινε γνωστός ως ο Άγγλο-Σομαλικός πόλεμος Dervish. Τελικά μετά από 30 χρόνια αντίστασης το κίνημα του Mohammed κατέρρευσε. Οι Βρετανοί χρησιμοποιώντας εναέριους βομβαρδισμούς το 1920 (πρακτική που ακολούθησαν και στον αντιστασιακό πόλεμο στην Ελλάδα κατά τον εμφύλιο) κατέπνιξαν την αντίσταση, η οποία είχε λάβει πρωτύτερα και τη στήριξη των δυνάμεων του άξονα κατά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. (Χουλιάρας, 1992: 78-79)

Στην Ιταλική Σομαλιλάνδη η κατάσταση κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας ήταν διαφορετική από αυτά που βίωσε το βόρειο κομμάτι της χώρας. Συγκεκριμένα το 1888 ο τότε Σουλτάνος της χώρας Yusuf Ali Kenadid υπέγραψε συνθήκη συνεργασίας με την Ιταλία. Από τη μεριά του χρησιμοποίησε την ιταλική συνεργασία για προσωπικό όφελος. Έχοντας το ιταλικό χρίσμα θα ήταν εύκολο για εκείνον να επικρατήσει διοικητικά και πολιτικά έναντι του αντιπάλου του, Boqor Osman Mahamuud. Και οι δύο Σουλτάνοι κατείχαν συγκεκριμένες περιοχές τις Ιταλικής Σομαλιλάνδης και αποσκοπούσαν στην επέκτασή τους. Τα επόμενα χρόνια ωστόσο όλοι οι Σουλτάνοι της περιοχής υπέγραψαν σύμφωνα συνεργασίας με την Ιταλία και έτσι για τα επόμενα χρόνια ανακόπηκαν η όποιες προσπάθειες επεκτατισμού των σουλτανάτων της χώρας. (Χουλιάρας, 1992: 83-84).

Η συνεργασία μεταξύ Σομαλιλάνδης και Ιταλίας ήταν κυρίως οικονομική. Ο πληθυσμός της χώρα ήταν υποχρεωμένος να πληρώνει φόρο στην Ιταλική κυβέρνηση και σε αντάλλαγμα παρείχαν στα σουλτανάτα στρατιωτικό εξοπλισμό. Από την πλευρά της αποικιοκρατική δύναμης φαίνεται πως ο έλεγχος της χώρας ήταν ζητούμενο για τον έλεγχο των θαλάσσιων στενών Μπαμπ ελ Μαντέμπ. Το συγκεκριμένο σημείο ήταν εξαιρετικής γεωπολιτικής σημασίας καθώς αποτελεί την είσοδο για την Ερυθρά θάλασσα και το Σουέζ. Η Ιταλική Σομαλιλάνδη αποτέλεσε τη στρατιωτική βάση των Ιταλών για τις επιχειρήσεις τους στην ανατολική Αφρική. Το 1887 από εκεί ξεκίνησε η πρώτη αποτυχημένη απόπειρα των Ιταλών να καταλάβουν την Αιθιοπική επαρχία της Ερυθραίας.

Η Σομαλία παρά τον ομοιογενή πολιτιστικό χαρακτήρα της με βάση πάντα τη θρησκεία προς αποφυγήν παρερμηνειών, δεν κατάφερε να μείνει ανεξάρτητη.

6.2.3. Β΄ Παγκόσμιος και Ψυχρός Πόλεμος 1939-1991

Την περίοδο του Ψυχρού πολέμου το Κέρας της Αφρικής χαρακτηρίστηκε ως η πλέον εμπόλεμη ζώνη του κόσμου. Οι ανακατατάξεις στο πολιτικό σκηνικό των χωρών ήταν αρκετές και στις περισσότερες περιπτώσεις οι συνέπειες για τους λαούς ήταν δραματικές. Η εξωτερική πολιτική των μεγάλων δυνάμεων εκείνη την εποχή χαρακτηρίζονταν από στρατιωτική εξωστρέφεια, και συνεπώς, οι επιχειρήσεις σε τρίτα κράτη ήταν βασική διαδικασία πολιτικής.

Το Κέρας της Αφρικής έγινε κέντρο αντιπαράθεσης μεταξύ Σοβιετικών και Αμερικανών δυνάμεων. Το γεωπολιτικό τοπίο εναλλασσόταν διαρκώς μέχρι και το 1991 όπου και σταμάτησε σε μεγάλο βαθμό η εξωστρεφής Ρωσική πολιτική. Στην περίπτωση της Αιθιοπίας μάλιστα, επειδή η ίδια αποτελούσε κράτος με ισχυρή κρατική δομή (και συνεπώς μπορούσε να ενταχθεί στο ευρύ γεωπολιτικό «παιχνίδι»), παρατηρήθηκε ότι υπήρξε μία ταυτόχρονη στήριξη στους εκάστοτε άρχοντες και από τις δύο δυνάμεις παρόλο που όπως φαίνεται από το 1976 και μέχρι το 1991 η χώρα εφάρμοσε ένα σοσιαλιστικό μοντέλο άσκησης εξουσίας στηριζόμενο εξολοκλήρου από τη Σοβιετική Ένωση. Η περίοδος του Ψυχρού πολέμου στο Κέρας της Αφρικής φανερώνει εξαιρετικά παραδείγματα γεωπολιτικής ισχύος από τις μεγάλες δυνάμεις.

Οι ιστορικές καταβολές της Σομαλίας την καθιστούν ένα αρκετά περίεργο κράτος όσον αφορά τις γεωπολιτικές συνθήκες. *«Η Σομαλία είναι η μόνη από τις 49 χώρες της υποσαχαρικής Αφρικής που είναι εθνικά ομοιογενείς...Εντούτοις το γεγονός αυτό δεν αποτέλεσε εγγύηση για την πολιτική σταθερότητα της ανεξάρτητης Σομαλίας»* (Χουλιάρας, 77, 1995).

Όπως περιεγράφηκε παραπάνω, η χώρα ήταν διαιρεμένη σε Σουλτανάτα τα οποία και διοικούσαν συγκεκριμένες φατρίες (έξι συνολικά). Τα σύνορα που γνωρίζουμε σήμερα είναι αποτέλεσμα της εξωτερικής πολιτικής των αποικιοκρατικών δυνάμεων της εποχής. Αυτό το γεγονός επηρέασε και εξακολούθει να επηρεάζει τα δρώμενα στη χώρα σε γεωπολιτικό επίπεδο. Όπως και στην Αιθιοπία έτσι και εδώ, η φασιστική Ιταλία ήταν κυρίαρχη στην Ιταλική Σομαλία μέχρι και το 1941 όταν και οι Βρετανοί τελικά την κατέλαβαν στα πλαίσια του Β' παγκοσμίου πολέμου. Επισήμως, η Ιταλία έχασε όλα τα δικαιώματά της από την περιοχή το 1947. Από το 1947 μέχρι και το 1960 όπου και αποφασίστηκε η ένωση της Βρετανικής και τις Ιταλικής Σομαλιλάνδης η χώρα ήταν προτεκτοράτο των Βρετανών. Από το 1960 μέχρι και το 1991 τα σύνορα της χώρας δεν άλλαξαν ωστόσο η ταυτόχρονη Σοβιετική και Αμερικανική επιρροή τα χρόνια που ακολούθησαν, έθεσαν τις βάσεις για τη δημιουργία ενός εξαιρετικά ασταθούς κράτους σε όλα τα επίπεδα.

Τα μεταβατικά χρόνια από το 1941 μέχρι και το 1960 η χώρα βρισκόταν σε μία πολιτική αστάθεια. Την αστάθεια αυτή προσπαθούσαν να επιλύσουν οι Βρετανοί προωθώντας ένα σύστημα εκδημοκρατισμού της χώρας. Τελικά, με το πέρασμα των ετών η Σομαλία παραμελήθηκε σε βαθμό που η Βρετανία δεν είχε λόγο να επεμβαίνει στα εσωτερικά της. Το φτωχό αυτό σημείο του Κέρατος δεν αποτελούσε πλέον γεωπολιτικό ζητούμενο για τη Βρετανία (Χουλιάρας, 1995).

Η χώρα επισήμως κηρύχθηκε ανεξάρτητη το 1960. Αναγνωρίστηκε από πληθώρα κρατών και για τα επόμενα εννιά χρόνια η κυβέρνηση προσπαθούσε να αλλάξει την εικόνα της χώρας. Η προσπάθεια αυτή απέτυχε εξαιτίας κυρίως αντιπαλότητας μεταξύ των φατριών. Το 1969 η επιρροή της Σοβιετικής ένωσης κάνει την εμφάνισή της και στη χώρα της Σομαλίας. Το χρηματοδοτούμενο από τους Σοβιετικούς στρατιωτικό

πραξικόπημα μετά από μια περίοδο αναταραχών, έρχεται στην εξουσία το 1976. Αρχηγός του κόμματος ο Siad Barre Mohamed ο οποίος ανέτρεψε το προηγούμενο «δημοκρατικό καθεστώς» και προέβη σε μια σειρά από εθνικοποιήσεις. Μετά την Αιθιοπία έτσι και η Σομαλία περνάει στη σφαίρα επιρροή των Σοβιετικών σε μια προσπάθεια να ελέγχου του τόσο σημαντικού στρατηγικά σημείου. Να σημειωθεί ότι το καθεστώς Barre στηρίχθηκε εξίσου και από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, την Κούβα και την Βόρεια Κορέα (Χουλιάρας, 1995).

Τα πράγματα όμως δεν εξελίχθηκαν ιδανικά για τους Σοβιετικούς όσον αφορά τη στήριξή τους στο σοσιαλιστικό κόμμα του Barre. Οι αλυτρωτικές τάσεις που εμφανίζονται όσον αφορά την περιοχή Ογκαντέν της Αιθιοπίας στην οποία κατοικούν κυρίως Σομαλοί Μουσουλμάνοι γίνονται βασικός στόχος της σοσιαλιστικής κυβέρνησης. «*Το 1975, ο Siad Barre αξίωσε από τη νέα κυβέρνηση της Addis Ababa να αναγνωρίσει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης του Ογκαντέν*» (Χουλιάρας, 79, 1995). Έτσι, η δύο χώρες παρότι βρίσκονται κάτω από την ίδια γεωπολιτική στέγη, ξεκινούν εχθροπραξίες με κορύφωση των γεγονότων τον Μάιο του 1977. Οι Σοβιετικοί ζυγίζοντας την κατάσταση τελικά αποφασίζουν να στηρίξουν το σοσιαλιστικό κόμμα της Αιθιοπίας στον πόλεμο που ακολουθεί και απομακρύνουν 6.000 στρατιώτες από τη Σομαλική επικράτεια. Με βάση αυτό το δεδομένο, οι Η.Π.Α. από εκείνη τη στιγμή και μετά ξεκίνησαν την προσέγγιση για να εντάξουν τη Σομαλία στη σφαίρα επιρροής τους. Παρόλα αυτά οι Αμερικανοί ποτέ δεν ενεπλάκησαν στον αιθιοπικό-σομαλικό σε αντίθεση με τους αντίπαλους τους. «*Οι Ηνωμένες Πολιτείες θεωρούσαν ότι η αποτροπή της «κομμουνιστικής επέκτασης» στην Αφρική ήταν κυρίως ευθύνη των Ευρωπαίων (Schraeder, 1996: 147)*» (Χουλιάρας, 2015). Χρόνο με το χρόνο (από το 1977 και μετά) ωστόσο, οι αμερικανική βοήθεια προς τη χώρα ολοένα και αυξανόταν. Τον Αύγουστο του 1980 η σοβιετική στρατιωτική βάση στη Σομαλία μετατράπηκε σε Αμερικανική, ενώ η χρηματοδότηση των Η.Π.Α. προς τη χώρα έφτασε τα 800 εκ. δολάρια (Χουλιάρας, 1995).

Από το 1980 μέχρι και το 1991 όπου και τελειώνει η δεύτερη χρονική περίοδος, η χώρα χαρακτηρίστηκε από συνεχείς εμφυλίους πολέμους μεταξύ των φατριών. Η ξένη επιρροή δεν μπόρεσε να βελτιώσει την κοινωνική και πολιτική κατάσταση. Παρόλο που τα συμφέροντα της Δύσης στη Σομαλία ήταν αρκετά, μέχρι και το 1992, δεν υπήρξαν άμεσες ή έμμεσες επεμβάσεις για την επίλυση προβλημάτων που θα απέδιδαν σταθερότητα στη χώρα. Τα τελευταία χρόνια η κατάσταση γίνεται περισσότερο ξεκάθαρη όσον αφορά το γεωπολιτικό σκηνικό, με τη Σομαλία να βρίσκεται στο επίκεντρο των παγκόσμιων γεγονότων.

6.2.4. 1991 – Σήμερα

Το τέλος του διπολικού κόσμου έφερε σημαντικές αλλαγές στην πολιτική ζωή των χωρών του Κέρατος της Αφρικής. Η αποδυνάμωση της Ρωσίας και η γέννηση της Κίνας ως μία νέα πλανητική δύναμη άλλαξε τις ισορροπίες στην περιοχή. Η εξέλιξη της τεχνολογίας επίσης, έχει οδηγήσει σε μία πολλή γρήγορη εναλλαγή γεωπολιτικών συνθηκών σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ οι Η.Π.Α. φαίνεται να εμπλέκονται όλο και περισσότερο στρατιωτικά και πολιτικά σε περιοχές στρατηγικού ενδιαφέροντος. Την τελευταία πενταετία διαφαίνεται μια πρόοδος σταθερότητας στην περιοχή, όσον αφορά την κοινωνία, ωστόσο οι οικονομικοί και κοινωνικοί δείκτες των χωρών παραμένουν ακόμα εξαιρετικά χαμηλοί.

Έχοντας περιγράψει τη γεωπολιτική σημαντικότητα του Κέρατος της Αφρικής, θα ήταν παράβλεψη από μία πλανητική δύναμη να μην ασχοληθεί με τον στρατηγικό έλεγχο της Σομαλίας. Οι Η.Π.Α. το 1992, με πρόφαση την εξαιρετικά προβληματική πράγματι κοινωνική κατάσταση στη χώρα, στέλνει την πρώτη «ειρηνευτική» αποστολή με στόχο την επιβολή της δημοκρατίας, θέτοντας τις βάσεις για αμερικανικό έλεγχο στην περιοχή (Χουλιάρας, 1995).

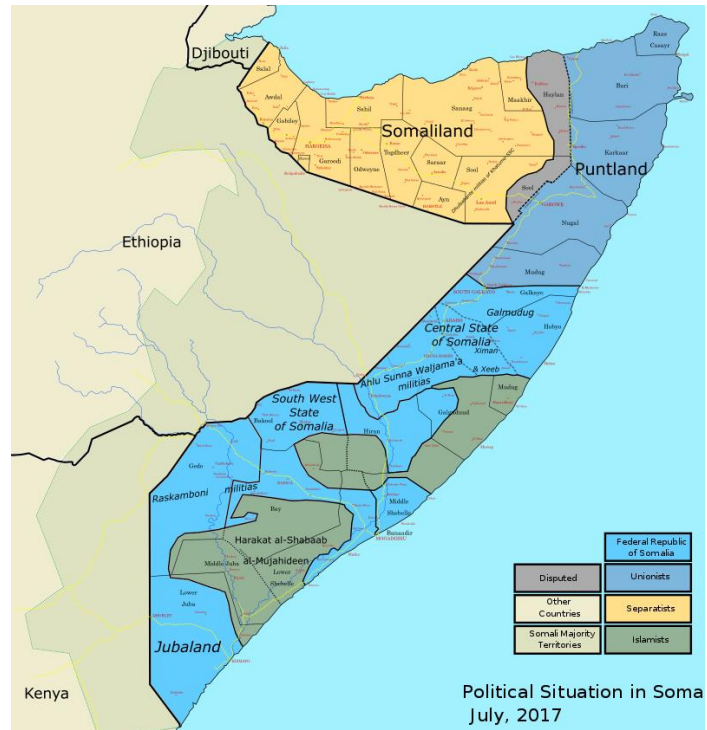
Μέσω του Ο.Η.Ε. το Μάιο του 1992 αποβιβάζονται στη χώρα 500 Πακιστανοί κυανόκρανοι. Η κατάσταση στη χώρα ωστόσο ήταν τόσο περιπλοκή, που ο αριθμός αυτός στρατιωτών δεν επαρκούσε για να μπορέσει να επιβληθεί έναντι των φατριών. Σύντομα και μετά από πιέσεις τη Αμερικανικής κυβέρνησης, ο Ο.Η.Ε αποφασίζει εκ νέου την αποστολή μεγαλύτερης σε ανθρώπινο δυναμικό ειρηνευτικής δύναμης η οποία ονομάστηκε UNITAF. Η αποστολή αποτελούνταν από 35.000 στρατιώτες από τους οποίους οι 28.000 ήταν Αμερικανοί. Η αποστολή αποβιβάστηκε στη Σομαλία τον Ιανουάριο του 1993 (Χουλιάρας, 1995).

Σε πρώτη φάση η αποστολή του Ο.Η.Ε. κατάφερε να βελτιώσει κάποιους κοινωνικούς τομείς, αλλά και να ελέγξει ορισμένες περιοχές της χώρας μειώνοντας τις εμφύλιες εχθροπραξίες. Σύντομα όμως αντιλαμβάνεται ότι η γεωγραφία του τόπου δημιουργεί εξαιρετικά προβλήματα στην ομάδα. Μετά από μια σειρά από στρατιωτικές αποτυχίες με σημαντικότερη το θάνατο 18 Αμερικανών στρατιωτών σε μια σφοδρή ανταλλαγή πυρών τον Οκτώβρη του 1993 και την δυσaréσκεια της κοινής γνώμης, το Κογκρέσο ανακοίνωσε τη σταδιακή αποχώρηση των στρατευμάτων. Ο γενικός γραμματέας του Ο.Η.Ε. ωστόσο, απέρριψε πλήρως την πιθανότητα της αποχώρησης όλων των στρατευμάτων από την περιοχή, θεωρώντας ότι ο τερματισμός του εμφυλίου είναι ένα από τα κρισιμότερα παγκόσμια ζητήματα (Χουλιάρας, 1995).

Τα αίτια της Αμερικανικής αποτυχίας στην περίπτωση της Σομαλίας σύμφωνα με τον Α. Χουλιάρα εντοπίζονται κυρίως 1) στην αγνόηση της Σομαλικής πραγματικότητας από τους Αμερικανούς, 2) στο ότι φάνηκαν απρόθυμοι να αναγνωρίσουν ότι η αποστολή θα είχε ορισμένες αποτυχίες και κόστος σε ανθρώπινο δυναμικό και 3) στο ότι στην ιεραρχική δομή της UNITAF οι Αμερικανοί είχαν απόλυτη κυριαρχία, φέρνοντας δυσaréσκεια σε άλλα δυτικά κράτη. «*Η μη εκπροσώπηση της Ιταλίας στη διοίκηση είχε δυσareστήσει ιδιαίτερα τη Ρώμη*» (Χουλιάρας, 102, 1995). Τελικά η ειρηνευτική αποστολή του Ο.Η.Ε. αποχωρεί πλήρως από τη χώρα το 1995. Η αποτυχία στη Σομαλία, αλλά και μια σειρά από αποτυχίες όπως στην περίπτωση του Αφγανιστάν το 1998 (Καπλάν Ρ., 2017) θα άλλαζε μια για πάντα την εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α., όσον αφορά τον τρόπο επέμβασης σε ξένα κράτη. «*Η βουλή των αντιπροσώπων ενέκρινε νομοθεσία που απαγορεύει στον πρόεδρο να στείλει αμερικανικές δυνάμεις υπό την ηγεσία του Ο.Η.Ε. πριν πιστοποιηθεί ότι κάτι τέτοιο πρόκειται να εξυπηρετήσει τα ύψιστα συμφέροντα εθνική ασφαλείας των Η.Π.Α.*» (Χουλιάρας, 104, 1995). Πάρα τις αποτυχίες, το τοπίο στη Σομαλία φαίνεται να άλλαξε, αφού είχε εξουδετερωθεί σε μεγάλο βαθμό η αναρχία που επικρατούσε μέχρι εκείνη την περίοδο μεταξύ των φατριών.

Από το 2006, όχι τυχαία το 2006 έχουμε έξαρση της πειρατείας στον κόλπο του Άντεν, δρα στη χώρα η τρομοκρατική οργάνωση Αλ Σαμπάμπ, η οποία και αποτελεί παρακλάδι της Αλ Κάιντα. Το 2012 εντάχθηκε επίσημως στο δίκτυο της. Η συγκεκριμένη οργάνωση είναι υπεύθυνη για τα περισσότερα τρομοκρατικά χτυπήματα σε χώρες της Αφρικής που βρίσκονται κάτω από την επιρροή των Η.Π.Α. Η δράση αυτής της παρακρατικής οργάνωσης δικαιολογεί κατά βάση τη στρατιωτική επέμβαση

των Η.Π.Α. αλλά και άλλων χωρών του NATO στην περιοχή. Εντάσσεται, δηλαδή στο γενικότερο πλαίσιο για τον «αγώνα κατά τις τρομοκρατίας». Ο πυρήνας των ανταρτών βρίσκεται στην περιοχή της Πουτλάνδης στη Βόρεια Σομαλία (βλέπε χάρτη 3.). Το γεγονός αυτό είναι πολύ σημαντικό. Στην περιοχή της Πουτλάνδης, η Αλ Σαμπάμπ, εξόπλιζε Σομαλούς πειρατές, οι οποίοι από το 2006 και μέχρι το 2015, δρούσαν εις βάρος εμπορικών πλοίων που διέπλεαν στην ευρύτερη περιοχή του Κόλπου του Άντεν. Η απάντηση των Η.Π.Α. στην πειρατεία ήταν η αποστολή ναυτικών δυνάμεων στην περιοχή με χρήση της Νατοϊκής στρατιωτικής βάσης στο Τζιμπουτί. Στην ουσία δηλαδή, πρόκειται για έναν κύκλο γεγονότων τα οποία μπαίνουν σε σειρά για να δημιουργήσουν πρόσφορο έδαφος για τη σταθερότητα στη χώρα και την πλήρη ένταξή τους κάτω από τη σφαίρα επιρροής των Η.Π.Α. (Somalia–United States relations, Αλ Σαμπάμπ, Σομαλική Πειρατεία Wikipedia, 2019, Κριτικού, 2012).

Χάρτης3. Πηγή: <https://en.wikipedia.org/wiki/Puntland>

Από το 2006 μέχρι το 2009 ξεσπάει εμφύλιος πόλεμος στη χώρα μεταξύ των τρομοκρατικών οργανώσεων που δρουν στη χώρα και της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Η Αιθιοπία και οι αναγνωρισμένες αρχές της Σομαλίας συνεργάζονται στρατιωτικά εναντίον της Αλ Σαμπάμπ. Τελικά μετά από τρία χρόνια διένεξης, η Αιθιοπία αποσύρει τα στρατεύματά της και θέτονται σιγά σιγά οι βάσεις για τη διευθέτηση των προβλημάτων στη χώρα. (Somali-Ethiopian War 2006-2009, Wikipedia, 2019)

Τον Αύγουστο του 2012, για πρώτη φορά από την ανεξαρτησία της, η χώρα αποκτά εκλεγμένη κυβέρνηση. Οι Η.Π.Α. χαιρετίζουν την ενέργεια αυτή επιβεβαιώνοντας τη συνεχιζόμενη υποστήριξή τους, προς την κυβέρνηση της Σομαλίας και την εδαφική της ακεραιότητα και κυριαρχία. Το 2013 μάλιστα κατόπιν αιτήματος των αρχών της Σομαλίας, ο στρατός των ΗΠΑ ίδρυσε μια μικρή ομάδα συμβούλων στο Μογκαντίσου για την παροχή συμβουλευτικής και προγραμματιστικής υποστήριξης στις στρατιωτικές δυνάμεις στη χώρα (Somalia–United States relations, Wikipedia, 2019).

Η εκλογή του Donald Trump ωστόσο στην Αμερικανική προεδρία έχει ταράξει τα νερά στις σομαλο-αμερικανικές σχέσεις. Τον Ιανουάριο του 2017, απαγορεύτηκε στους Σομαλούς πολίτες να εισέρχονται στις Ηνωμένες Πολιτείες με την εκτελεστική εντολή «Προστασία του έθνους από την εισβολή των ξένων τρομοκρατών στις Ηνωμένες Πολιτείες».

Η στάση της Κίνας τα τελευταία χρόνια απέναντι στη Σομαλία είναι παρόμοια με αυτή που έχει για την Αιθιοπία. Βασίζεται κυρίως σε επενδύσεις υποδομών και εμπορίου. Από το 2000 έως το 2011 ξεκίνησαν περίπου επτά κινεζικά αναπτυξιακά έργα στη Σομαλία. Αυτές οι πρωτοβουλίες περιλάμβαναν οικονομική βοήθεια ύψους 6 εκατομμυρίων δολαρίων, δωρεά φαρμάκων κατά της ελονοσίας καθώς και ελάφρυνση του δημόσιου χρέους ύψους 3 εκατομμυρίων δολαρίων. Δε λείπουν επίσης επενδύσεις σε κτιριακές εγκαταστάσεις όπως την αναβάθμιση του εθνικού ποδοσφαιρικού σταδίου της Μογκαντίσου, καθώς και την αναβάθμιση του δημοτικού θεάτρου της πόλης (china.aiddata.org, 2019).

Τον Ιούλιο του 2007 μάλιστα, η κινεζική κρατική πετρελαϊκή εταιρεία CNOOC υπέγραψε συμφωνία πετρελαϊκής εξερεύνησης με τη σομαλική κυβέρνηση στη βόρεια κεντρική επαρχία Mudug, που βρίσκεται στην περιοχή της Πουτλάνδης. Η Κίνα στήριξε επίσης την εκλεγμένη κυβέρνηση του 2012 και δύο χρόνια μετά το 2014 η κινεζική κυβέρνηση άνοιξε επισήμως την πρεσβεία της στο Μογκαντίσου (είχε κλείσει το 1991), (Somalia–China relations, Wikipedia, 2019).

6.3. Σομαλικός εμφύλιος

Το 1991 είναι ημερομηνία σταθμός όχι μόνο για τη Σομαλία, αλλά και για ολόκληρο τον πλανήτη. Η επί 30 χρόνια διακυβέρνηση του δικτάτορα/προέδρου της Σομαλίας Siad Barre διακόπτεται από στρατιωτική χούντα. Η ανατροπή του καθεστώτος συνέβη με τον ίδιο τρόπο σχεδόν που ο ίδιος ο Barre είχε ανέλθει στην εξουσία το 1969, μετά την απεμπλοκή των μεγάλων δυνάμεων (Μ. Βρετανία, Ιταλία) από την περιοχή. Από τότε, ξεκινούν εσωτερικές διαμάχες μεταξύ συγκεκριμένων φατριών οι οποίες συνεχίζονται μέχρι σήμερα. Ο εμφύλιος της Σομαλίας αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της σύγχρονης ιστορίας της Αφρικής, με τις μεγάλες δυνάμεις να μένουν αμέτοχες στο να δώσουν ουσιαστικές λύσεις. Αντιθέτως, οι γεωπολιτικές τους θέσεις εργαλειοποιούν το Σομαλικό εμφύλιο με στόχο τη γεωγραφική υπεροχή στην περιοχή (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 10).

Η γειννίαση της χώρας με τα νερά του Ινδικού Ωκεανού και της Ερυθράς Θάλασσας έχουν προσδώσει στη Σομαλία μια γεωγραφική ιδιαιτερότητα. Όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο που γίνεται η γεωγραφική ανάλυση από τα στενά του κόλπου του Άντεν, περνά ετησίως το 15% του παγκοσμίου εμπορίου. Συνεπώς, ο έλεγχος των στενών σε ένα παγκοσμιοποιημένο καπιταλιστικό σύστημα αποτελεί κίνητρο για τα ισχυρά δυτικά κράτη με τάσεις ιμπεριαλισμού. Από την αρχή της αποικιοκρατίας μέχρι και σήμερα το ζητούμενο για τα ισχυρά δυτικά κράτη ήταν ο έλεγχος του Κέρατος της Αφρικής. Από το 1991 μπορεί να μην υπάρχει άμεσος επεμβατισμός στη χώρα, όμως πολλές από τις κοινωνικές ομάδες που διαδραματίζουν τα πολεμικά γεγονότα και παλεύουν εντός των συνόρων για υπεροχή και τελικά για διακυβέρνηση, δεν έμειναν ανεξάρτητες από εξωτερικές πιέσεις, οι οποίες κατά βάση χρηματοδοτούνταν από συγκεκριμένες ομάδες συμφερόντων. Μια από τις σημαντικότερες ομάδες, η οποία έχει εκτοπίσει και σκοτώσει χιλιάδες ανθρώπους είναι η ICU (Island court Union). Παρακάτω αναλύεται εκτενώς η δράση της και ο ρόλος της στην περιοχή. Στη χώρα επίσης δρα και η τρομοκρατική οργάνωση Αλ. Σαμπάμπ, η οποία αποτελεί παρακλάδι της Αλ Κάιντα και ο ρόλος της είναι ίδιος αν όχι παρόμοιος με αυτόν του ISIS στη Μέση Ανατολή (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 10).

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες η φύση του σομαλικού εμφυλίου πολέμου και το διεθνές πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται, αλλάζουν διαρκώς. Έχει μεταλλαχθεί από έναν εμφύλιο πόλεμο που ξεκινάει στην ουσία τη δεκαετία του '80, σε μια παγκοσμιοποιημένη ιδεολογική σύγκρουση μεγάλης κλίμακας κατά την πρώτη και δεύτερη δεκαετία της νέας χιλιετίας (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 11).

Το διεθνές περιβάλλον έχει επίσης αλλάξει. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου σηματοδοτεί την έναρξη του «παγκοσμίου πολέμου κατά της τρομοκρατίας», ο οποίος όπως παρουσιάζεται παρακάτω, επηρεάζει άμεσα τη χώρα. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί προβλήματα τόσο για το λαό της Σομαλίας όσο και για τους διεθνείς οργανισμούς που εργάζονται για την οικοδόμηση της ειρήνης γενικότερα στην περιοχή του Κέρατος της Αφρικής. Οι πρωτοβουλίες που ίσως φαινόταν να προσφέρουν λύση κατά τα προηγούμενα χρόνια δεν είναι πλέον εφαρμόσιμες (M. Bradbury & S. Healy, 2010: 11).

Η κατάρρευση του κράτους της Σομαλίας και τελικά η έναρξη του εμφυλίου, ήταν συνέπεια ενός συνδυασμού εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων. Όσον αφορά τους εξωγενείς παράγοντες, η κληρονομιά της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας, η οποία διχοτόμησε το σομαλικό λαό σε επιμέρους χώρες, οι γενικότερες επιπτώσεις του Ψυχρού πολέμου και τέλος, η σχεδόν διαρκής εμπόλεμη κατάσταση με τα γειτονικά κράτη, αποτελούν βασικές αιτίες που πυροδότησαν τον εμφύλιο (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 11).

Εσωτερικά, οι αντιφάσεις μεταξύ της κεντρικής κρατικής εξουσίας και διαφόρων άλλων διεκδικητών της εξουσίας από τις φατρίες, ήταν η βασικότερη αιτία. Μία από αυτές τις ομάδες που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην έναρξη του εμφυλίου είναι το Εθνικό Κίνημα της Σομαλίας (SNM). Το SNM σχηματίστηκε το 1982 και έλαβε την υποστήριξή του από τη φυλή Isaaq (βλέπε χάρτη ETHNIC GROUPS και παράρτημα σελ 52, πίνακας 1.). Το κίνημα αμέσως, ξεκίνησε εξεγέρσεις έναντι της κεντρικής εξουσίας. Η εξέγερση του SNM κλιμακώθηκε σε εμφύλιο πόλεμο πλήρους κλίμακας το 1988, όταν επιτέθηκε στις κυβερνητικές φρουρές των Burco και Hargeisa. Η κυβέρνηση απάντησε με μια άγρια επίθεση στην φατρία Isaaq, σκοτώνοντας περίπου 50.000 ανθρώπους και εξαναγκάζοντας 650.000 να μετακινηθούν στην Αιθιοπία και το Τζιμπουτί (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 11).

Η κατάρρευση της Σομαλίας επιταχύνθηκε από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Καθώς η στρατηγική σημασία της Σομαλίας στη Δύση άρχισε να μειώνεται, η ξένη βοήθεια που είχε στηρίξει αρχικά το κεντρικό κράτος αποσύρθηκε. Χωρίς τους κατάλληλους πόρους για τη διατήρηση του υπάρχοντος συστήματος, ο Barre έχασε τον έλεγχο της χώρας και του στρατού. Τον Ιανουάριο του 1991 απομακρύνθηκε από το Μογκαντίσου με την επιβολή δυνάμεων του Ενωμένου Σομαλικού Κογκρέσου (USC), έχοντας την υποστήριξη της φυλής Hawiye στη νότια κεντρική Σομαλία (M. Bradbury και Healy, 2010: 11).

Το 1991 ξεκινάει επισήμως ο εμφύλιος πόλεμος για τον οποίο γίνεται ανάλυση στην συγκεκριμένη εργασία. Οι Σομαλοί χρησιμοποιούν τη λέξη burbur (καταστροφή) για να περιγράψουν την περίοδο από το Δεκέμβριο του 1991 έως τον Μάρτιο του 1992. Η χώρα χωρίστηκε σε στρατόπεδα με βάση τις φατρίες, οι οποίες κατέστρεψαν τα απομεινάρια του κεντρικού κράτους, και πολέμησαν για τον έλεγχο αγροτικών και αστικών περιουσιακών στοιχείων. Κατά τη διάρκεια αυτών των τεσσάρων μηνών, σκοτώθηκαν μόνο στο Μογκαντίσου περίπου 25.000 άνθρωποι, ενώ ο αριθμός για

ολόκληρη τη χώρα υπολογίζεται περίπου στους 1,5 εκατομμύριο θανάτους. Κατά την ίδια περίοδο οι μετακινούμενοι σε άλλες χώρες έφτασαν περίπου τα 2 εκατομμύρια. Σημαντικό ρόλο στους παραπάνω αριθμούς έπαιξε και ο λιμός, ο οποίος προκλήθηκε όχι μόνο από τον ανθρώπινο παράγοντα, αλλά και από φυσικά καιρικά αίτια. Η ξηρασία σε συνδυασμό με τον πόλεμο, οδήγησαν στην καταστροφή των κοινωνικών και οικονομικών υποδομών της Σομαλίας. Έτσι, η διακοπή της προσφοράς τροφίμων λόγω της επικρατούσας κατάστασης, προκάλεσαν πείνα στην οποία υπολογίζονται ότι 250.000 Σομαλοί έχασαν τη ζωή τους. Αυτοί που υπέφεραν περισσότερο από το λιμό ήταν οι άνθρωποι από τις φατρίες του νότου. (Bradbury και Healy, 2010: 12).

Αρκετές προσπάθειες ξεκίνησαν στο να δοθεί βοήθεια στο πρόβλημα που αντιμετώπιζε η Σομαλία χωρίς ωστόσο να έχουν επιτυχία. Οι γενικευμένες κρίσεις σε άλλα πλάτη και μήκη της γης το 1991-1992 (Βαλκάνια, Μ. Ανατολή) έθεσαν σε δεύτερη μοίρα ένα κράτος της Ανατολικής Αφρικής που είχε χάσει τη γεωπολιτικό της ενδιαφέρον. Συγκεκριμένα, η κυβέρνηση του Τζιμπουτί προσπάθησε ανεπιτυχώς να διεξάγει μια συμφωνία συνεργασίας και βοήθειας με τη χώρα τον Ιούνιο και τον Ιούλιο του 1991. Η περιορισμένη ειρηνευτική αποστολή του ΟΗΕ την ίδια χρονιά επίσης, η επιχείρηση των Ηνωμένων Εθνών στη Σομαλία (UNOSOM), δεν μπόρεσε να σταματήσει τη βία ή να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το λιμό. Η ανεπιτυχής προσπάθεια του Ο.Η.Ε. να διαχειριστεί την κατάσταση οδήγησε τελικά στην πλήρη κλιμάκωση μεταξύ των φατριών και ο εμφύλιος πόλεμος της Σομαλίας που εξελίσσεται σε ένα βαθμό μέχρι σήμερα, είχε ήδη πάρει σάρκα και οστά. (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 13).

6.4. Η Εμπλοκή των ΗΠΑ

Ο σομαλικός εμφύλιος πόλεμος ξέσπασε σε μια εποχή βαθιάς αλλαγής της διεθνούς τάξης, καθώς οι παγκόσμιοι θεσμοί, με τις ΗΠΑ στο τιμόνι τους, διαμορφώθηκαν για να διαχειριστούν μια εποχή «νέων πολέμων» και «προβληματικών κρατών», όπως αναφέρετε στο άρθρο των Bradbury και Healy, 'Endless war a brief history of the Somali conflict'. Η Σομαλία έπρεπε να γίνει Πείραμα για μια νέας μορφής ανθρωπιστικής και στρατιωτικής παρέμβασης μεγάλης κλίμακας (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 12).

Συγκεκριμένα, τον Δεκέμβριο του 1992, η απερχόμενη αμερικανική κυβέρνηση ενέκρινε την αποστολή δυνάμεων των ΗΠΑ για να υποστηρίξει την ήδη υπάρχουσα αποστολή των Ηνωμένων Εθνών στη Σομαλία. Κάτω από την αμερικανική ηγεσία, η UNOSOM (η ομάδα δράσης στην περιοχή) συγκέντρωσε μια πολυεθνική δύναμη περίπου 30.000 στρατευμάτων. Φαινομενικά ξεκίνησε για ανθρωπιστικούς λόγους. Η παρέμβαση ανταποκρίθηκε στην περιοχή για τα επόμενα τρία χρόνια. (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 13).

Το UNOSOM έδωσε βαρύτητα στην ασφάλεια του κόσμου και βοήθησε στη διάσωση ζωών εξασφαλίζοντας προμήθειες τροφίμων. Διευκόλυνε ορισμένες τοπικές συμφωνίες που βελτίωσαν την ασφάλεια, επαναλειτούργησαν εκ νέου τον αερολιμένα και το λιμάνι του Μογκαντίσου, ενώ ακόμη υποστήριξαν τη δημιουργία τοπικών μη κυβερνητικών οργανώσεων. Παρείχε επίσης, απασχόληση και εισέφερε τεράστιους πόρους στην οικονομία (Bradbury και Healy, 2010: 13).

Ωστόσο, η αποστολή απέτυχε να μεσολαβήσει στο να μπει ένα τέλος στις εχθροπραξίες μεταξύ των φατριών. Οι διασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών στην Αντίς

Αμπέμπα το 1993 και στην Κένυα το 1994 δεν καρποφόρησαν και η κατάσταση μεταξύ των εμπλεκομένων στη χώρα χειροτέρευσε. Πολλοί υποστηρίζουν μάλιστα ότι η συγκεκριμένη αποστολή έφερε αντίθετα αποτελέσματα. Η αποστολή έχει επικριθεί για την εκτόξευση των δομών εξουσίας και πολέμου. Μετά από 3 χρόνια δράσης και αφού προέκυψε θάνατος 18 Αμερικανών στρατιωτών σε εχθροπραξίες, η Αμερικανική Κυβέρνηση αποσύρει πλήρως τις δυνάμεις της από την περιοχή. «*Η αμερικανική Κυβέρνηση αντιμετωπίζοντας την έντονη δυσαρέσκεια της κοινής γνώμης και τη σφοδρή κριτική του Κογκρέσου, ανακοίνωσε την αποχώρηση των δυνάμεων των ΗΠΑ από τη Σομαλία*» (Χουλιάρας, 92, 1994). Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι οι σπόροι των αγωνιστικών ισλαμιστικών κινήσεων 'φυτεύτηκαν' σε αυτή την περίοδο. Ο Οσάμα Μπιν Λάντεν, κατήγγειλε την αποστολή του ΟΗΕ ως εισβολή σε μια μουσουλμανική χώρα (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 13).

6.5. Οι προσπάθειες ανασύνταξης 1995-1999

Την ταπεινωτική αποχώρηση της UNOSOM από τη Σομαλία ακολούθησε τελικά η διεθνής απεμπλοκή και μείωση της εξωτερικής βοήθειας. Η αναχώρηση της αποστολής οριστικά το Μάρτιο του 1995 δεν οδήγησε στην αναβίωση του εμφυλίου πολέμου. Αντίθετα, οι φατρίες εκμεταλλεζόμενες τα κέρδη της αποστολής προσπάθησαν να διαχειριστούν την τεταμένη κατάσταση και να κατευνάσουν τις εχθροπραξίες (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 13).

Σε ορισμένες περιοχές, οι κοινότητες επέβαλαν παραδοσιακούς θεσμούς, προσπαθώντας να τερματίσουν τις βίαιες συγκρούσεις. Στόχος ήταν να επαναδιαπραγματευθούν τις σχέσεις μεταξύ των ομάδων και να δημιουργήσουν δομές τοπικής διακυβέρνησης ως μεταβατικό βήμα στην ανάπτυξη δημόσιων διοικήσεων και περιφερειακών και διαπεριφερειακών πολιτικών (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 13).

Οι πιο επιτυχημένες και βιώσιμες από αυτές τις διεργασίες έλαβαν χώρα στην περιοχή της Σομαλιλάνδης. Αλλού, οι φυλές Rahanweyn της περιοχής Bay και Bakool δημιούργησαν ένα διοικητικό συμβούλιο για τη διαχείριση των περιφερειών τους. Αν και αυτό δεν επιβίωσε πολύ καιρό μετά την UNOSOM, ήταν ένα σημαντικό βήμα προς τη διευθέτηση των γενικών προβλημάτων. Το 1998 ιδρύεται το ομοσπονδιακό κράτος της Σομαλίας Puntland στα βορειοανατολικά ως αυτόνομη διοικούμενη περιοχή (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 13).

Στη νότια Σομαλία προέκυψαν διάφορα θεσμικά όργανα, μεταξύ των οποίων οι δύο «κυβερνήσεις» στο Μογκαντίσου. Δημιουργήθηκαν επίσης, περιφερειακά συμβούλια και τα δικαστήρια της Σαρία. Παρόλο που ήταν εύθραυστες και ασυντόνιστες, οι δομές αυτές προκάλεσαν μια βαθμιαία βελτίωση της ασφάλειας, έτσι ώστε έως τα τέλη της δεκαετίας του 1990 η κατάσταση σε μεγάλο μέρος της Σομαλίας χαρακτηρίστηκε ως «ειρηνική» (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 13).

Οι εξελίξεις αυτές προήλθαν ωστόσο και από τη σύγκλιση των εσωτερικών και εξωτερικών συμφερόντων. Υπήρξε μια εσωτερική ζήτηση για ασφάλεια, με ταυτόχρονη απεμπλοκή των μεγάλων δυνάμεων, καθώς όπως αναφέρει και ο Χουλιάρας η περιοχή μετά την πτώση της Σοβιετικής ένωσης είχε χάσει το γεωπολιτικό της ενδιαφέρον. Οι Σομαλοί εκμεταλλεύτηκαν την έλλειψη κυβέρνησης και την παγκόσμια απελευθέρωση του εμπορίου, για τη δημιουργία επιτυχημένων επιχειρήσεων (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 13).

6.6. Η Συμβολή των Γειτονικών κρατών

Η αποδέσμευση των δυτικών κυβερνήσεων από τη Σομαλία οδήγησε στη διπλωματική πρωτοβουλία υπέρ των περιφερειακών κρατών και ειδικότερα της Αιθιοπίας. Η δέσμευση της Αντίς Αμπέμπα ήταν να προσπαθήσει να τερματιστεί η πολιτική αναταραχή στη Σομαλία. Η Αιθιοπία ανησυχούσε ιδιαίτερα για την ανάπτυξη μιας ένοπλης ισλαμικής οργάνωσης στη γείτονα χώρα. Οι αιθιοπικές δυνάμεις επιτέθηκαν το 1997 σε μία ομάδα Ισλαμιστών κοντά στα σύνορα μεταξύ των δύο χωρών. Η πρωτοβουλία αυτή της Αιθιοπίας περιέπλεξε περισσότερο τα πράγματα τελικά στην περιοχή, αφού οι μουσουλμανικές χώρες δεν έμειναν αμέτοχες στις γεωπολιτικές φιλοδοξίες της Αιθιοπίας. Η Αίγυπτος, η Λιβύη και η Υεμένη και ο Αραβικός Σύνδεσμος κατέβαλαν προσπάθειες για να εμπλακούν στην περιοχή, αλλά η συμφιλίωση με τη Σομαλία παρεμποδίστηκε ενεργά από τον ανταγωνισμό μεταξύ αυτών των πρωτοβουλιών. Μετά το 1998, η κατανομή των σχέσεων μεταξύ Αιθιοπίας και Ερυθραίας έδωσε νέα ώθηση στην αποσταθεροποίηση της Σομαλίας. Η Ερυθραία υποστήριξε τις ομάδες της Σομαλίας που αντιτίθενται σε αυτές που ευθυγραμμίζονται με την Αιθιοπία, εισάγοντας ένα νέο στοιχείο αντιπολεμικού πολέμου σε μια ήδη τεταμένη «αρένα» (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 13).

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990 οι περιφερειακές αντιπαλότητες είχαν να κάνουν με την κρατική οικοδόμηση της Σομαλίας. Οι εξωγενείς παράγοντες επικροτούσαν και στήριζαν την προοπτική για τη δημιουργία μιας ενιαίας κρατικής δομής. Τα ανταγωνιστικά περιφερειακά συμφέροντα οδήγησαν σε αντίπαλες ειρηνευτικές διασκέψεις που χρηματοδοτήθηκαν από την Αιθιοπία στο Sodere το 1996 και από την Αίγυπτο στο Κάιρο το 1997. Αυτοί παρήγαγαν δύο περιφερειακές διοικήσεις. Τη διοίκηση Benadir υποστηριζόμενη από την Αίγυπτο και τη Λιβύη, και την κυβέρνηση του ομοσπονδιακού κράτους της Σομαλίας του Puntland υποστηριζόμενη από την Αιθιοπία. Η κυβέρνηση Benadir ωστόσο κατέρρευσε, όταν η ηγεσία της δεν κατάφερε να συμφωνήσει σχετικά με τις λεπτομέρειες επανέναρξης του λιμανιού του Μογκαντίσου, ενώ στο Puntland ένας συνδυασμός πολιτικών διαδικασιών δημιούργησε μία λειτουργική διοίκηση.

Οι Σομαλοί δυστυχώς χωρίστηκαν με βάση αυτή την προσέγγιση. Οι φατρίες που βασιζόνταν σε πολλαπλές ομάδες, στα τέλη της δεκαετίας του 1990 πλέον βασιζόνταν σε μεγαλύτερες περιφερειακές και διαπεριφερειακές πολιτικές δυνάμεις, μεταλλάχθηκαν και σε ευρύτερους πολιτικούς συνασπισμούς. Ένας τέτοιος συνασπισμός επικεντρώθηκε στο Μογκαντίσου και στις υπό-φυλές της οικογενείας Hawiye. Παρόλο που οι Hawiye δεν μπόρεσαν να συμφιλιωθούν μεταξύ τους, και το Μογκαντίσου παρέμεινε χωρισμένο, οι πολιτικοί, επιχειρηματικοί, πολιτικοί και θρησκευτικοί ηγέτες υποστήριζαν την αναβίωση ενός ισχυρού κεντρικού κράτους το οποίο θα κυριαρχούσε. Ο άλλος συνασπισμός, υποστηριζόμενος από την Αιθιοπία και υπό την ηγεσία του προέδρου Abdullah Yusuf, διοικήθηκε από τη φυλή Darood, και επιζητούσε ένα ομοσπονδιακό κράτος (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 13).

Το 1999, η παραπάνω διεθνής διαμάχη για την δημιουργία κρατικών δομών έληξε, όταν η κυβέρνηση του Τζιμπουτί ξεκίνησε μια νέα εθνική ειρηνευτική διαδικασία για τη Σομαλία (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 13).

6.7. Προσπάθειες για σταθεροποίηση

Οι διεθνείς διπλωματικές προσπάθειες ενεργοποιήθηκαν ξανά το 2000, όταν η κυβέρνηση του Τζιμπουτί όπως αναφέρθηκε παραπάνω, φιλοξένησε την Εθνική Διάσκεψη Ειρήνης για τη Σομαλία στην πόλη Άρτα. Η διάσκεψη πέτυχε σημαντική πολιτική επανάσταση τον Αύγουστο του 2000 καθώς υποστηρίχθηκε μεταβατική εθνική κυβέρνηση, η οποία διέθετε σημαντική εθνική και διεθνή υποστήριξη (Bradbury και Healy, 2010: 14, Kusow, 2011: 41-43).

Η συγκεκριμένη κυβέρνηση έγινε η πρώτη συγκεντρωτική κυβέρνηση, μετά από την πτώση του Σιάαν Μπαρέ στην έδρα της Σομαλίας. Υποστηρίχθηκε από τον ΟΗΕ και αρκετά αραβικά κράτη, αλλά απέτυχε ωστόσο να κερδίσει τη στήριξη της Αιθιοπίας. Στη Σομαλία, η νέα κυβέρνηση δεν ακολούθησε τις προσπάθειες συμφιλίωσης που ξεκίνησαν στην Άρτα και συσχετίστηκε με τις ισχυρές φυλές του Μογκαντίσου και την αστική τάξη που περιλάμβανε κυρίως ισλαμιστές (ο.π.).

Στο κλίμα της διεθνούς ανασφάλειας που ακολούθησε τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ, το αποτυχημένο κράτος της Σομαλίας προσέλκυσε το ανανεωμένο ενδιαφέρον ως δυνητικό καταφύγιο για διεθνείς τρομοκράτες. Η φήμη της κυβέρνησης επλήγη, καθώς η αυξανόμενη επιρροή των ισλαμικών δικαστηρίων και των ισλαμικών φιλανθρωπικών οργανώσεων αύξησαν τις υποψίες για τους δεσμούς της με τους μαχητικούς ισλαμιστές. Πολλοί μάλιστα υποστηρίζουν, ότι η επιστροφή της κυβέρνησης παρείχε την καλύτερη ευκαιρία στη Σομαλία σε μια τεταμένη δεκαετία και επέκριναν τις δυτικές κυβερνήσεις επειδή δεν την υποστήριξαν επαρκώς.

Το 2002, η IGAD (Διακυβερνητική Αρχή Ανάπτυξης) ανέλαβε την πρόκληση της συμφιλίωσης των εμπλεκόμενων κυβερνήσεων στη χώρα, η καθεμία υποστηριζόμενη από ένα κράτος μέλος της IGAD. Η επίδραση των εξωτερικών παραγόντων ήταν εμφανής κατά τη διετή συνδιάσκεψη συμφιλίωσης. Η μεταβατική ομοσπονδιακή κυβέρνηση (TFG), η οποία διαδέχτηκε την TNG (προηγούμενη κυβέρνηση) τον Νοέμβριο του 2004 μετατόπισε την ηγεσία της Σομαλίας από την φατρία Hawiye, στον ομοσπονδιακό συνασπισμό της φυλής Darood, με τον Abdullah Yusuf επιλεγμένο ως μεταβατικό πρόεδρο (ο.π.).

Η εξουσία συγκεντρώθηκε σε ένα στενό συνασπισμό και ο Abdullah Yusuf θεωρήθηκε πελάτης της Αιθιοπίας. Το άμεσο αίτημά του για μια στρατιωτική δύναμη από την Αφρικανική Ένωση (AU) για να τον βοηθήσει να εδραιώσει την εξουσία του στην πρωτεύουσα προκάλεσε εκ νέου αναβρασμό. Χωρίς διεθνή οικονομική και στρατιωτική στήριξη, η TFG δεν θα επιβίωνε, και μία νέα περίοδος αναταραχής είχε ήδη θέσει γερές βάσεις (ο.π.).

6.8. Σύγχρονη εποχή και Ισλαμικά κινήματα

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των τελευταίων δύο δεκαετιών ήταν, η εμφάνιση μιας ποικιλίας ισλαμικών κινήματων που επιδιώκουν να ιδρύσουν ένα ισλαμικό κράτος στη Σομαλία. Η σημασία τους ήρθε στο προσκήνιο τον Απρίλιο του 2006, όταν ένας συνασπισμός ισλαμικών ομάδων, η Ένωση Ισλαμικών Δικαστηρίων (ICU), σε συμμαχία με άλλες ομάδες συμφερόντων στη χώρα, απέρριψαν έναν συνασπισμό

πολέμαρχων (Συμμαχία για την αποκατάσταση της ειρήνης και της αντιτρομοκρατίας) από το Μογκαντίσου που είχε υποστηριχθεί από την αμερικανική κυβέρνηση. (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 14).

Η ICU (Islamic Court Union) κέρδισε τη δημόσια στήριξη και γρήγορα εγκαθίδρυσε την παρουσία της στη νότια-κεντρική Σομαλία. Φάνηκε να προσφέρει ένα εναλλακτικό πολιτικό σύστημα που θα μπορούσε να προσφέρει υπηρεσίες και ασφάλεια στον πληθυσμό, σε αντίθεση με το αποτυχημένο μοντέλο της TFG.

Όταν οι προσπάθειες διαμεσολάβησης του Αραβικού Συνδέσμου απέτυχαν να συνάψουν συμφωνία με την νέα κατάσταση στη χώρα, οι Αιθιοπικές δυνάμεις, με σιωπηρή στήριξη από τις δυτικές κυβερνήσεις, εισήλθαν στη Σομαλία το Δεκέμβριο του 2006. Οι αμερικανικές αεροπορικές δυνάμεις επιτέθηκαν σε δυνάμεις της ICU σε μια ανεπιτυχή προσπάθεια να σκοτώσουν τους υπαλλήλους της Αλ Κάιντα, που φέρεται να φυγαδεύονταν τότε από την ICU. Η ηγεσία της ICU κατέφυγε τελικά στην Ερυθραία όπου, μαζί με άλλες αντιπολιτευτικές δομές, καθιέρωσαν τη Συμμαχία για την επανεγκατάσταση στη Σομαλία (ARS) που κινητοποίησε την υποστήριξη κατά της κατοχής της Αιθιοπίας (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 14).

Στις αρχές του 2007, ένα μικρό τμήμα των ειρηνευτικών δυνάμεων της AMISOM (η αποστολή της Αφρικανικής Ένωσης στη Σομαλία) μεταφέρθηκε στο Μογκαντίσου για να προστατεύσει τους μεταβατικούς ομοσπονδιακούς θεσμούς (TFI). Αλλά τα επόμενα δύο χρόνια οι προσπάθειες της TFG και της Αιθιοπίας να επιβάλουν την «ειρήνη του νικητή» προκάλεσαν βίαιη αντίσταση από ένα μέρος παραστρατιωτικών πολιτοφυλακών και υπολείμματα της μαχητικής πτέρυγας της ICU - Harakat al Shabaab («το κίνημα των νέων»). Κατά τη διάρκεια του 2007, μόνο η σύγκρουση μεταξύ της TFG και της εξέγερσης οδήγησε σε εκτοπισμό έως 700.000 ανθρώπων από το Μογκαντίσου και η οικονομική βάση της πόλης αποδυναμώθηκε. (M. Bradbury, S. Healy, 2010: 14).

Τα τρία χρόνια από το 2006-08 ήταν καταστροφικά για τους Σομαλούς. Η στρατιωτική κατοχή, η βίαιη εξέγερση, ο αυξανόμενος τζιχαντισμός και ο μαζικός εκτοπισμός του πληθυσμού ανέτρεψαν την αυξητική πολιτική και οικονομική πρόοδο που επιτεύχθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1990 στη νότια κεντρική Σομαλία. Με 1,3 εκατομμύρια ανθρώπους που εκτοπίστηκαν από το 2006, 3,6 εκατομμύρια άνθρωποι που χρειάζονταν επείγουσα επισιτιστική βοήθεια, η λαϊκή κεντρική Σομαλία αντιμετώπισε τη χειρότερη ανθρωπιστική κρίση από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 (Bradbury και Healy, 2010: 14).

7. Συμπεράσματα- Συζήτηση

7.1. Αιτίες του εμφυλίου πολέμου

Οι γεωπολιτικές διεργασίες που συμβαίνουν σε μια περιοχή, η οποία παρουσιάζει ιδιαίτερο γεωγραφικό ενδιαφέρον, αποδεικνύεται ότι γεννούν κοινωνικές και πολιτικές ανισότητες. Από την εποχή της αποικιοκρατίας μέχρι και σήμερα, οι ισχυρές γεωπολιτικές δυνάμεις του κόσμου, συνθέτουν ένα πολιτικό σκηνικό, μέσα στο οποίο τα τρίτα κράτη αδυνατούν να επιβιώσουν. Οι χώρες που παλαιότερα αποτέλεσαν αποικίες μεγάλων δυνάμεων και που σήμερα ανήκουν στις λεγόμενες χώρες του τρίτου κόσμου, χαρακτηρίζονται από χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης και διαδραματίζουν δευτερεύοντα ρόλο στο γεωπολιτικό σκηνικό. Εμφύλιες συρράξεις, φτώχεια και κοινωνικές ανισότητες χαρακτηρίζουν τις χώρες αυτές, με τη Σομαλία να μην αποτελεί εξαίρεση.

Το γεωγραφικό πλεονέκτημα των στενών του κόλπου του Άντεν που αναλύεται στο 5ο κεφάλαιο, αποτέλεσε μήλον της έριδος για τις μεγάλες δυνάμεις διαχρονικά. Η γειτνίαση της χώρας με τα στενά του Άντεν, καταδίκασε στην ουσία την ιστορική της πορεία. Ο διαρκής αγώνας για υπέροχη στην περιοχή κυρίως από τις ΗΠΑ, τη Ρωσία, και την Κίνα, σύμφωνα με τη βιβλιογραφική ανάλυση που έγινε στην παρούσα εργασία, είναι μια από τις βασικότερες αιτίες της γέννησης του εμφυλίου πολέμου στη χώρα. Η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ, η οποία βασίζεται στην κλασική γεωπολιτική θεωρία του Σπάϊκμαν και του Μακίντερ, είχε ακραίας μορφής επεμβατισμό στα κράτη του Κέρατος της Αφρικής. Οι σημαντικές χρηματοδοτήσεις, οι επενδύσεις κεφαλαίων, οι στρατιωτικές επεμβάσεις, αλλά και οι ειρηνευτικές αποστολές, αποτέλεσαν κινήσεις οι οποίες επιβάρυναν το ήδη τεταμένο κλίμα στις χώρες της Ανατολικής Αφρικής.

Στην ουσία, αποδεικνύεται ότι η στήριξη συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων (στην περίπτωση της Σομαλίας, των φατριών) επέφερε διχασμό, με αποτέλεσμα να γεννιούνται γενικευμένες πολεμικές συρράξεις. Ο εμφύλιος πόλεμος στη Σομαλία δεν αφορά αποκλειστικά μια μάχη για εξουσία μεταξύ των φατριών. Υπήρξε και συνεχίζει να υπάρχει συγκεκριμένη υποκίνηση από εξωτερικές δυνάμεις, οι οποίες διεκδικούν μερίδιο στην περιοχή. Η ιστορία της Σομαλίας χαρακτηρίζεται από διχασμό ο οποίος προκύπτει από τις διαφορές μεταξύ κοινωνικών ομάδων που κατοικούν στην περιοχή. Την μεταψυχροπολεμική περίοδο η χώρα βρέθηκε να είναι σύμμαχος και με τα δύο αντίπαλα στρατόπεδα. Ο συνδυασμός των παραπάνω αποτελεί τη βάση για να μπορέσει να αντιληφθεί κάποιος τον σομαλικό εμφύλιο πόλεμο και να καταλάβει τους παράγοντες που τον γεννούν.

Όσον αφορά τη σύγχρονη αμερικανική γεωπολιτική και κατά πόσο αυτή βασίζεται σήμερα στις θέσεις του Σπάϊκμαν και του Μακίντερ, η αλήθεια βρίσκεται κάπου στη μέση. Είναι σαφές ότι η Ρωσία έχει χάσει την γεωπολιτική της αίγλη τα τελευταία χρόνια. Η ισχυροποίηση της Κίνας έχει αλλάξει τους συσχετισμούς δυνάμεων στο χώρο. Αυτό που ωστόσο δεν έχει αλλάξει είναι η ίδια η γεωγραφία. Η Ρωσία εξακολουθεί να έχει στην κατοχή της το μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου φυσικού πλούτου και αυτό δε μπορεί να αγνοηθεί. Συνεπώς, ένα μέρος της θέσης του Μακίντερ για το Heartland εξακολουθεί να υφίσταται. Θα ήταν πλήρης επιτυχία για μια γεωπολιτική δύναμη να καταφέρει να ελέγξει την Κεντρική Γη, περιοχή η οποία περιλαμβάνει πάνω από το 75% των παγκόσμιων φυσικών πόρων. Από την άλλη η

ανάδυση της Κίνας ως μία πλανητική δύναμη, έχει ωθήσει το γεωπολιτικό ενδιαφέρον των Η.Π.Α. στην πλευρά του ειρηνικού. Συμπεραίνοντας, η θεωρία του Heartland συνεχίζει ως ένα βαθμό να εφαρμόζεται και να υφίσταται ωστόσο η γεωπολιτική ενδυνάμωση της Κίνας αλλάζει τα δεδομένα στον πλανήτη.

7.2. Οι γεωπολιτικές διεργασίες γεννούν ανισότητες

Ένα από τα κεφάλαια της εργασίας αφορούσε την επεξήγηση του όρου ‘Τρίτος Κόσμος’. Η συγκεκριμένη αναφορά έγινε για να τονισθεί η σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των χωρών που ασκούν τη γεωπολιτική και αυτών που βρίσκονται στο παρασκήνιο. Ο διαχωρισμός αυτός ο οποίος ξεκινά να υφίσταται την μεταψυχροπολεμική περίοδο, δίνει άλλη μια απάντηση στο αρχικό ερώτημα της εργασίας. Στο ερώτημα δηλαδή για το αν οι εμφύλιοι πόλεμοι στην Αφρική είναι αποτέλεσμα της διεθνούς γεωπολιτικής. Ιστορικά και γεωγραφικά αποδεικνύεται ότι οι εμφύλιες συρράξεις αλλά και γενικότερα πόλεμοι υφίσταται κυρίως σε χώρες που παλαιότερα ανήκαν στις λεγόμενες χώρες του Τρίτου Κόσμου και που σήμερα ονομάζονται αναπτυσσόμενες.

Αυτή η γεωγραφική ανισότητα είναι ορατή και συνδέεται άμεσα με το ιστορικό και πολιτικό παρελθόν των χωρών του Τρίτου Κόσμου. Οι χώρες αυτές, που οι περισσότερες υπήρξαν αποικίες μεγάλων δυνάμεων και κατά τη διάρκεια του Ψυχρού πολέμου βρίσκονταν στο περιθώριο, πλήττονται από πολιτικά και κοινωνικά δεινά για τα οποία δεν είναι μόνο οι ίδιες υπεύθυνες. Οι εξωτερικές πιέσεις προς αυτές με στόχο τη διαχείριση του φυσικού πλούτου και τον εμπορικό έλεγχο, όπως φαίνεται και στην περίπτωση της Σομαλίας, δημιουργούν χώρες δευτερευόντων αναπτυξιακών ταχυτήτων. Μπορεί να ειπωθεί με ασφάλεια και σαφήνεια λοιπόν, ότι οι γεωπολιτικές διεργασίες των Η.Π.Α., της Ρωσίας, των ισχυρών ευρωπαϊκών κρατών, αλλά και της Κίνας δημιουργούν ανισότητες οι οποίες γεννούν συστηματικά εμπόλεμες καταστάσεις.

7.3. Το Κράτος την Αφρική συνυφασμένο με τον εμφύλιο

Δεδομένων των πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών που προκύπτουν από τις γεωπολιτικές διεργασίες σε συνδυασμό με τη φυσική γεωγραφία, το κράτος στην Αφρική, έχει κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Η πολιτική ανωριμότητα που προέκυψε από τις επιπτώσεις της αποικιοκρατίας έθεσε τις βάσεις στο να μην υπάρξει ισχυρή κρατική δομή στις χώρες που σιγά σιγά αποκτούσαν ανεξαρτησία και αποχωρίζονταν την μητρόπολή τους (1840-1990, περίοδος απόαποικιοποίησης). Τα καθεστώτα ήταν ανίκανα να ασκήσουν πολιτική και να χαράξουν μία συγκεκριμένη πορεία ανάπτυξης ανάλογης με αυτήν ενός Δυτικού κράτους. «Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της ανεξάρτητης Αφρικής ήταν ότι τα ανεξάρτητα κράτη της ηπείρου ήταν αδύναμα, συχνά ανίκανα να συλλέξουν φόρους και να παράσχουν ασφάλεια στους πολίτες τους» (Χουλιάρας, 2005 σελ. 117). Αποτέλεσμα λοιπόν, αυτής της ανυπαρξίας του κρατικού μηχανισμού και ανικανότητας στην άσκηση ουσιαστικής πολιτικής, ήταν η γέννηση εσωτερικών συγκρούσεων μεταξύ διαφόρων κοινωνικών ομάδων.

Μία από τις βασικές επιπτώσεις τη απουσίας μιας ισχυρής κρατικής δομής ήταν το προβληματικό νομικό καθεστώς. Οι πρώτοι Αφρικανοί ηγέτες περιόρισαν τη δημοκρατία. «Περιθωριοποίησαν τα νομοθετικά σώματα και περιόρισαν την ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών, ενισχύοντας την εκτελεστική εξουσία σε βάρος

δημοκρατικών θεσμών τους οποίους οι αποικιοκράτες είχαν δημιουργήσει, εν τάχει, λίγο πριν την παραχώρηση της ανεξαρτησίας» (Χουλιάρας, 2005 σελ. 118). Σαν αποτέλεσμα τις καταπάτησης των νόμων, ήρθε η εξαναγκαστική απαγόρευση από τους εκάστοτε ηγέτες να υπάρξει αντιπολίτευση. Στην ουσία υπήρχε μονοκομματισμός στο σύνολο των κρατών της Αφρικής.

Το πολιτικό σύστημα που προσπάθησαν να ακολουθήσουν οι ηγέτες των πρώτων ανεξάρτητων κρατών, πριν διαφθείρουν και οι ίδιοι τελικά το σύστημα με τη συγκέντρωση εξουσίας, ήταν το σοσιαλιστικό μοντέλο. Ένα μοντέλο ωστόσο χωρίς αρκετά μεγάλη συνάφεια με τα αντίστοιχα σοσιαλιστικά μοτίβα σε άλλες χώρες του κόσμου εκείνης της περιόδου. «Οι νέες Αφρικανικές χώρες στα πρώτα τους βήματα στράφηκαν στην αναζήτηση κάποιας μορφής αφρικανικού σοσιαλισμού» (Χουλιάρας, 2005: 118). Οι αρχές του σοσιαλισμού ήταν θεμιτές στις τάξεις του λαού της Αφρικής. Έρχονταν σαν απάντηση μετά από τη μακρόχρονη υποδούλωση του λαού της Αφρικής από τους δυτικούς στα χρόνια της αποικιοκρατίας. Κρίνοντας εκ του αποτελέσματος ωστόσο και χωρίς να υπάρχει διάθεση για άσκηση κριτικής επί του σοσιαλισμού σαν σύστημα (άλλωστε δεν είναι ένα από τα ζητούμενα της εργασίας), η συγκεκριμένη μορφή διακυβέρνησης δεν έδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα στα κράτη της Αφρικής.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της κοινωνικής και πολιτικής δομής των αφρικανικών κρατών που προκύπτει από την ανάλυση είναι ο μεγάλος αριθμός δημοσίων υπαλλήλων. Το πελατειακό κράτος κυριαρχούσε με «Το έτος 1970 το 60% των μισθωτών της ηπείρου ήταν δημόσιοι υπάλληλοι» (Χουλιάρας, 2005:118). Ο λόγος της συσσώρευσης των δημοσίων υπαλλήλων ήταν η προσπάθεια ανασυγκρότησης των κρατικών μηχανισμών στην μετα-αποικιοκρατική εποχή .

Συνοψίζοντας, το κράτος στην Αφρική αδύναμο, χωρίς να μπορεί να ασκήσει επιτυχημένη πολιτική. Το πελατειακό κράτος είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα και ενισχύεται συνεχώς εξαιτίας τις διαφθοράς και της μη επιβολής των νόμων. Τα σοσιαλιστικά καθεστώτα ευδοκιμούν στην περιοχή, ωστόσο σιγά σιγά μετατρέπονται σε δικτατορίες με συνέπεια τις κοινωνικές αναταραχές. Οι κοινωνικές αυτές αναταραχές στην περίπτωση της Σομαλίας δημιούργησαν τον εμφύλιο.

7.4. Κλείνοντας

Η βασική υπόθεση της εργασίας ήταν, αν οι εμφύλιοι πόλεμοι είναι αποτέλεσμα της ευρύτερης γεωπολιτικής. Χρησιμοποιώντας τα επιχειρήματα του έργου του Χουλιάρα αλλά και επιπρόσθετη βιβλιογραφία, φαίνεται πως οι εξωτερικές πολιτικές διεργασίες οδηγούν σε ανισότητα και κοινωνικό διχασμό. Ο εμφύλιος στη Σομαλία είναι αποτέλεσμα της πολύχρονης ευρωπαϊκής κατοχής στα χρόνια της αποικιοκρατίας, η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα αλλά με διαφορετικό τρόπο. Στα μεταψυχροπολεμικά χρόνια η κατάσταση δεν ήταν διαφορετική. Μάλιστα η κατάσταση συγκεκριμένα στο Κέρας της Αφρικής περιπλέχθηκε περισσότερο. Η Σομαλία αποτέλεσε άλλη μία αρένα έμμεσης μάχης μεταξύ Σοβιετικής Ένωσης και Η.Π.Α.. Αποτελέσματα της αντιπαράθεσης αυτής ήταν η εκ νέου δημιουργία διχασμού μεταξύ φατριών που υποστηρίζονταν από συγκεκριμένα συμφέροντα.

Η εργασία εστιάζει κυρίως στην πλευρά της γεωπολιτικής και τους τρόπους με τους οποίους διαμορφώνονται οι καταστάσεις σε τοπικό επίπεδο μέσα από τις σχέσεις σε παγκόσμια κλίμακα. Το πλαίσιο αναφοράς αυτής της εργασίας αφορά τη

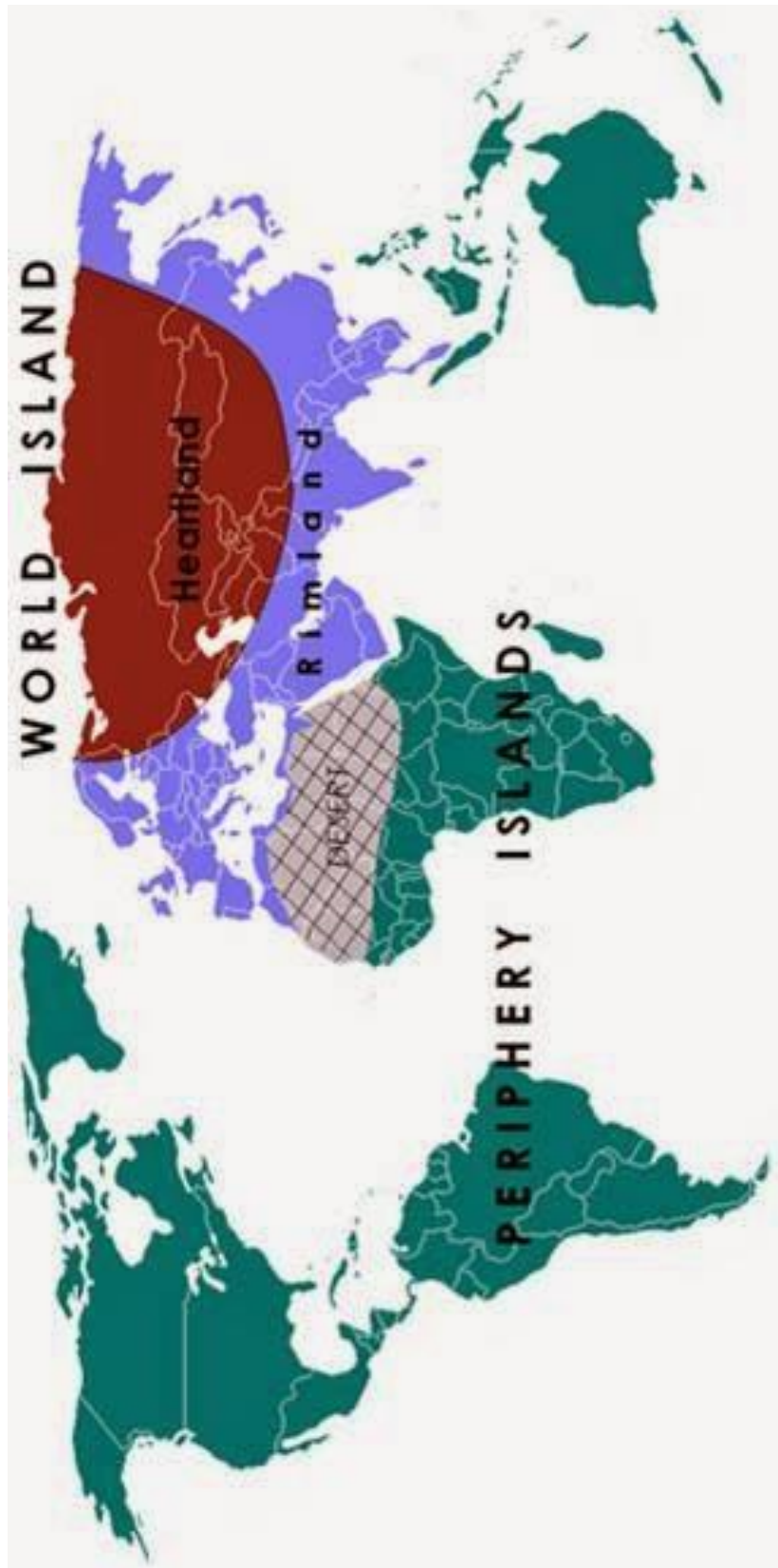
Γεωγραφία και τον Σχεδιασμό μεγάλης κλίμακας και τον εμφύλιο πόλεμο που αποτελεί ένα χωρικό κοινωνικό και πολιτικό φαινόμενο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναδύονται και περιγράφονται οι γεωπολιτικές διεργασίες που συνετέλεσαν στον Σομαλικό εμφύλιο και τις ποικίλες αναζωπυρώσεις του.

8. ΑΝΑΦΟΡΕΣ

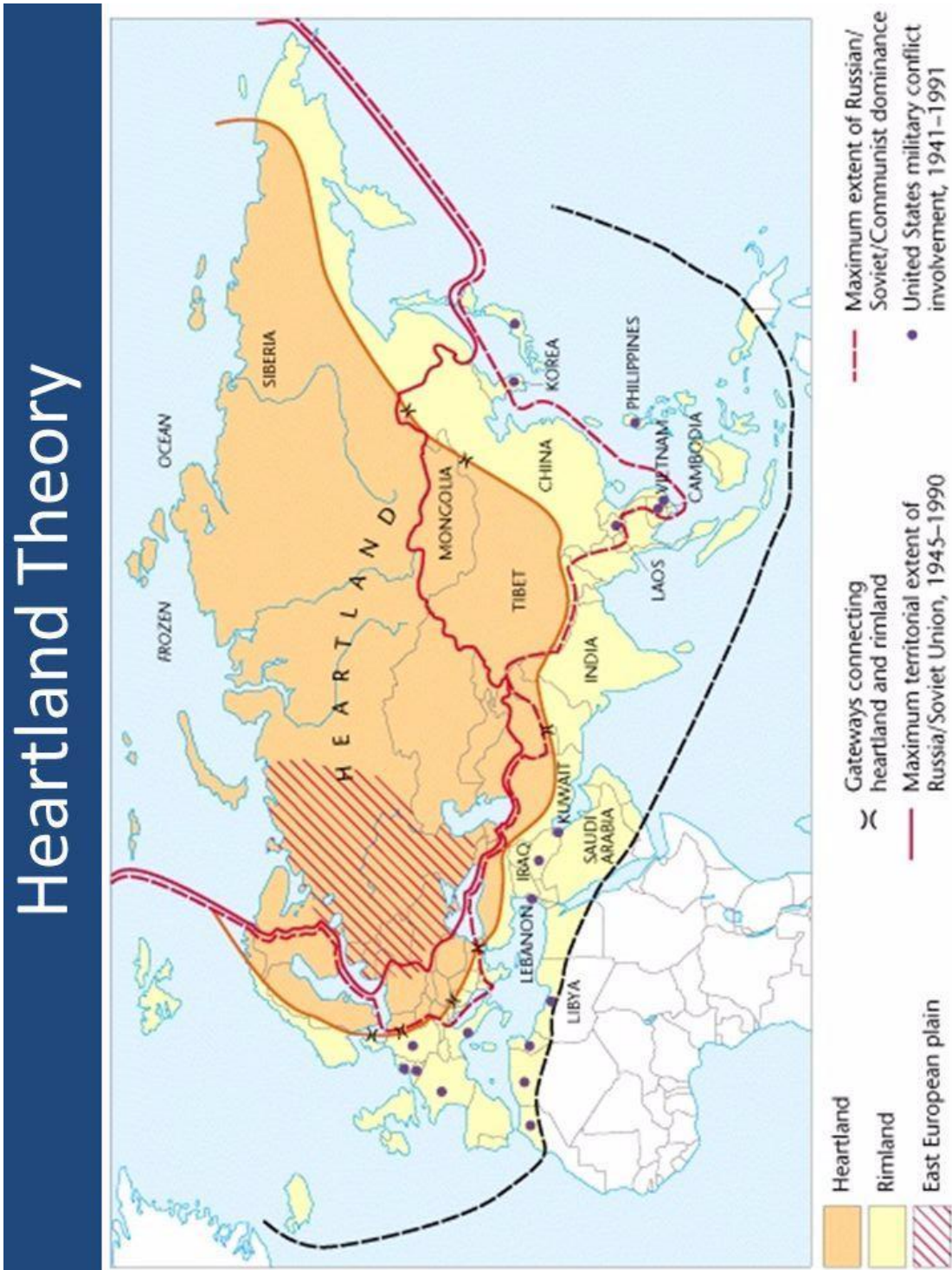
- Brzezinski, Zbigniew, 'Η Μεγάλη Σκακιέρα', Εκδοτικός οίκος Λιβανή, Αθήνα, 1997)Huntington Samuel, 'Η Σύγκρουση των Πολιτισμών, και ο ανασχηματισμός της παγκόσμιας τάξης', Εκδόσεις Πατάκη, Νέα Υόρκη, 1996
- Καπλάν Ρ., 'Η εκδίκηση της Γεωγραφίας', εκδόσεις Μελάι, μετάφραση Κατσούλας Σ., Αθήνα, 2017
- Luttwak E., 'Η Υψηλή Στρατηγική της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας', Εκδόσεις Τουρίκη, Αθήνα, 2009
- Geoffrey Parker, 'Γεωπολιτική, παρόν παρελθόν και μέλλον', Εκδόσεις ροές, Αθήνα, 2002
- Friedrich Ratzel, «Ο Ζωτικός Χώρος», Εκδόσεις Προσκήνιο, Επιμέλεια Ι. Μάζης, Αθήνα, 1993
- Σιδηρόπουλος Γ., 'Ανθρωπογεωγραφίας συνοπτικό λεξικό, Άτακται Γλώσσα', εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα, 2014
- Σιδηρόπουλος Γ., 'Εισαγωγή στη γραφική σημειολογία', εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006
- Σωτηρόπουλος Δ., Χουλιάρης Α., Ρούσσος Σ., Σκλιάς Π., 'Ο τρίτος κόσμος, πολιτική, κοινωνία, οικονομία, διεθνείς σχέσεις', εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005
- Χουλιάρης Α., Γεωργούλας Σ., 'Κράτη και εθνότητες στο Κέρασ της Αφρικής', εκδόσεις Γνώση, Αθήνα, 1995.
- Χουλιάρης Α., Πετρόπουλος Σ., 'Η Αφρική και οι άλλοι, οι σχέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο', εκδόσεις Σύνδεσμος ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, Αθήνα, 2015
- Χουλιάρης Α., 'Η κατάρρευση τους κράτους στην Αφρική', Εκδόσεις Στοχαστής, Αθήνα, 1998
- Strykman N., 'Η Γεωγραφία της Ειρήνης', εκδόσεις Παπαζήση (Geolab), μετάφραση Κελάνδριας Π., Αθήνα, 2004
- Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, Εκδόσεις Δομή, τόμος 8, σελ. 200-249 (Σομαλία)
- Central Intelligence Agency, The World Factbook, Somalia, <https://www.cia.gov/library/publications/the-worldfactbook/geos/et.html> (πρόσβαση: 15/1/2020)

- Le Monde Diplomatic, ‘Ρωσία, μια κοινωνία χωρίς πολίτες’ <https://mondediplomatique.gr/?s=%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1&paged=2> (πρόσβαση: 4/1/2020).
- Ethiopia, Somalia, Eritrea, Djibouti, Wikipedia, <https://www.wikipedia.org/> πρόσβαση: 5/1/2020
- Global research, ‘The Weaponization of the Refugees. Artificial Mass Migration as Imperial policy has a Long History’, <https://www.globalresearch.ca> πρόσβαση: 2/1/2020
- The Conversation, ‘Peace prospects are much higher in the Horn of Africa. But obstacles remain’, <https://theconversation.com> Πρόσβαση: 2/1/2020
- David Pilling, Financial Times: Πεδίο δοκιμών η Αφρική στις κινεζικές παγκόσμιες φιλοδοξίες’, <http://www.avgi.gr/> πρόσβαση: 2/1/2020
- Κριτικού Ε., ‘Η πειρατεία στις θάλασσες’, <http://dspace.lib.ntua.gr/> πρόσβαση: 2/12020
- Bjorn Meller, ‘The Somali Conflict, the Role of external actors’ 2009
- Mark Bradbury and Sally Healy, ‘Endless war a brief history of the Somali conflict’, 2010
- Afyare Abdi Elmi and Dr Abdullahi Barise, ‘The Somali Conflict: Root causes, obstacles, and peace-building strategies’, 2006
- Abdi Mohamed Kusow, ‘The Genesis of the Somali Civil War, A new Perspective’ 2011

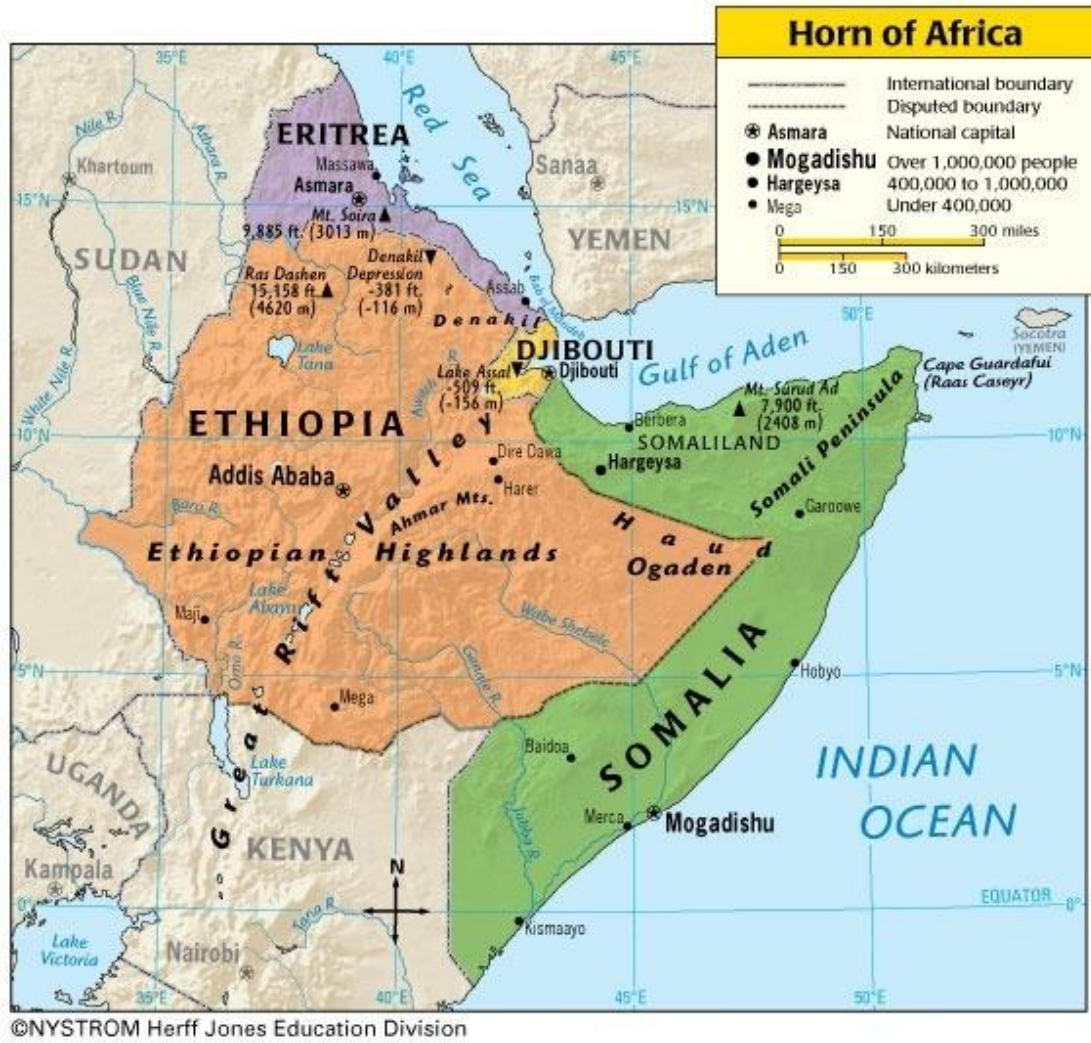
9. Παράρτημα

Χάρτης 1.

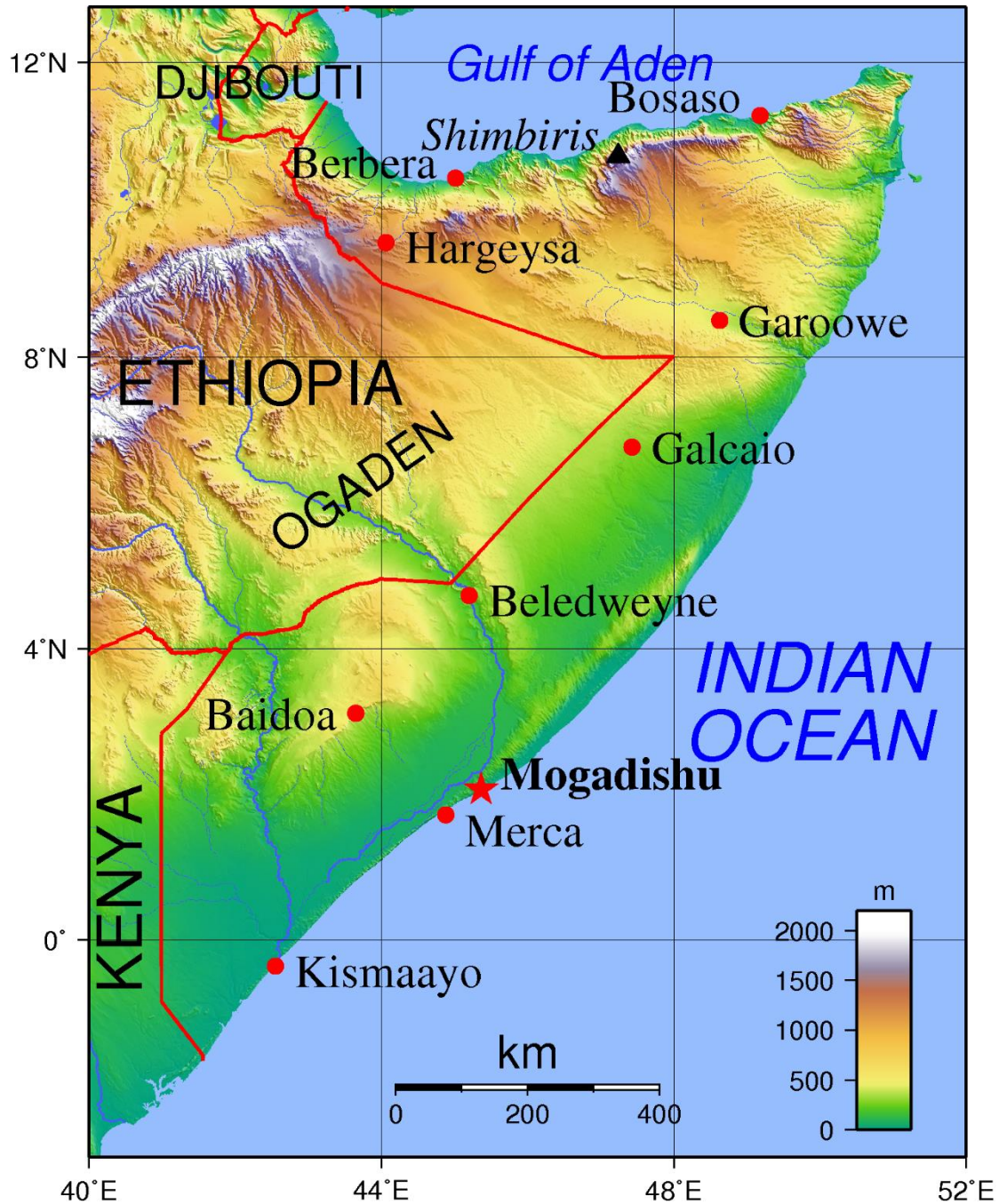
Χάρτης 2.

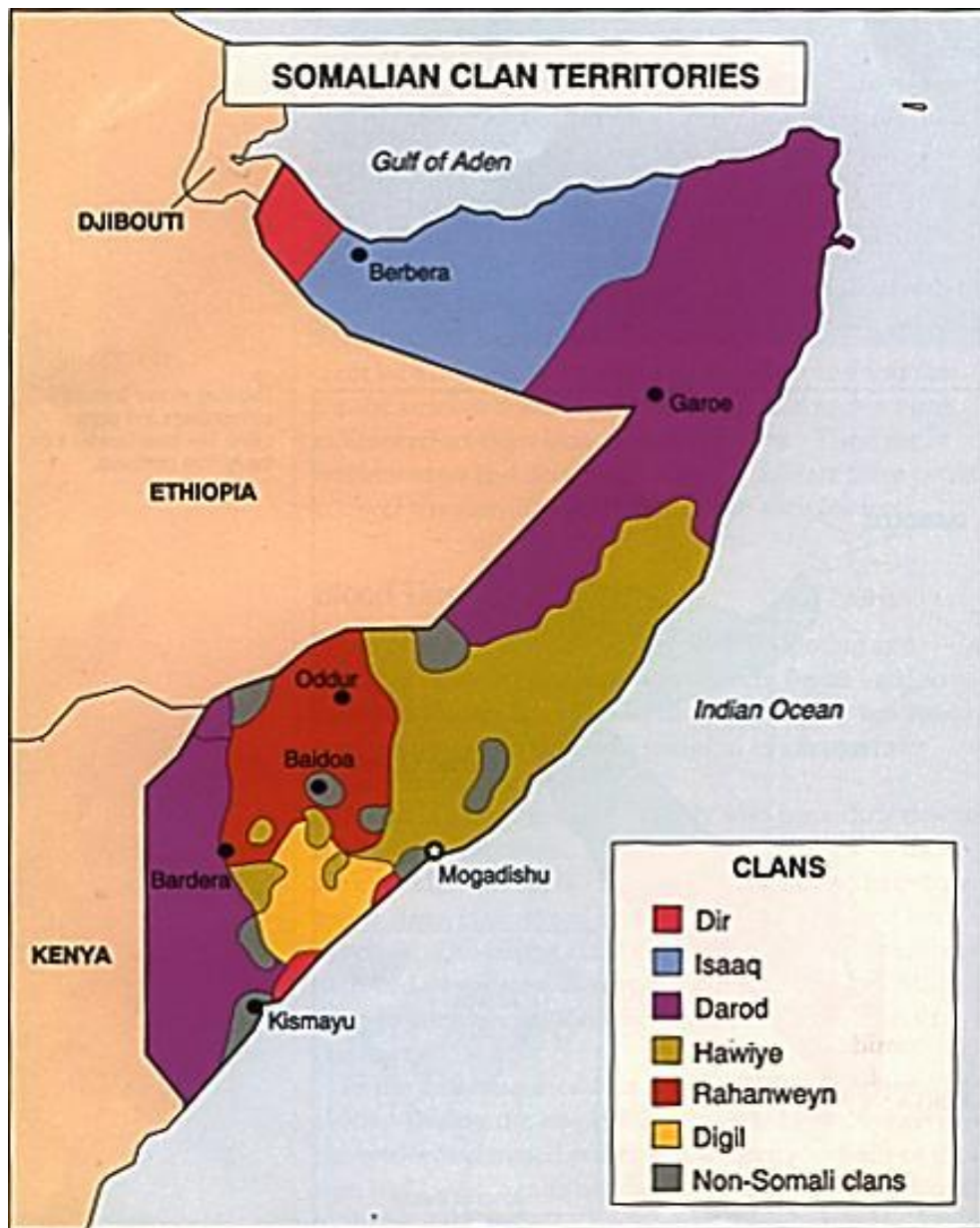
Χάρτης 3.

Χάρτης 4.

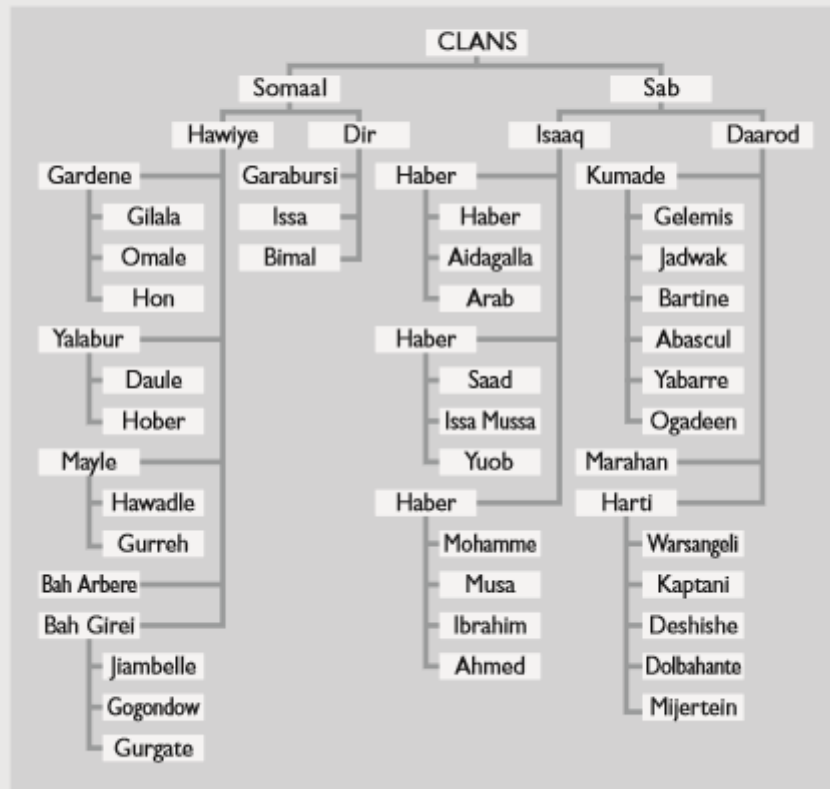

Χάρτης 5.

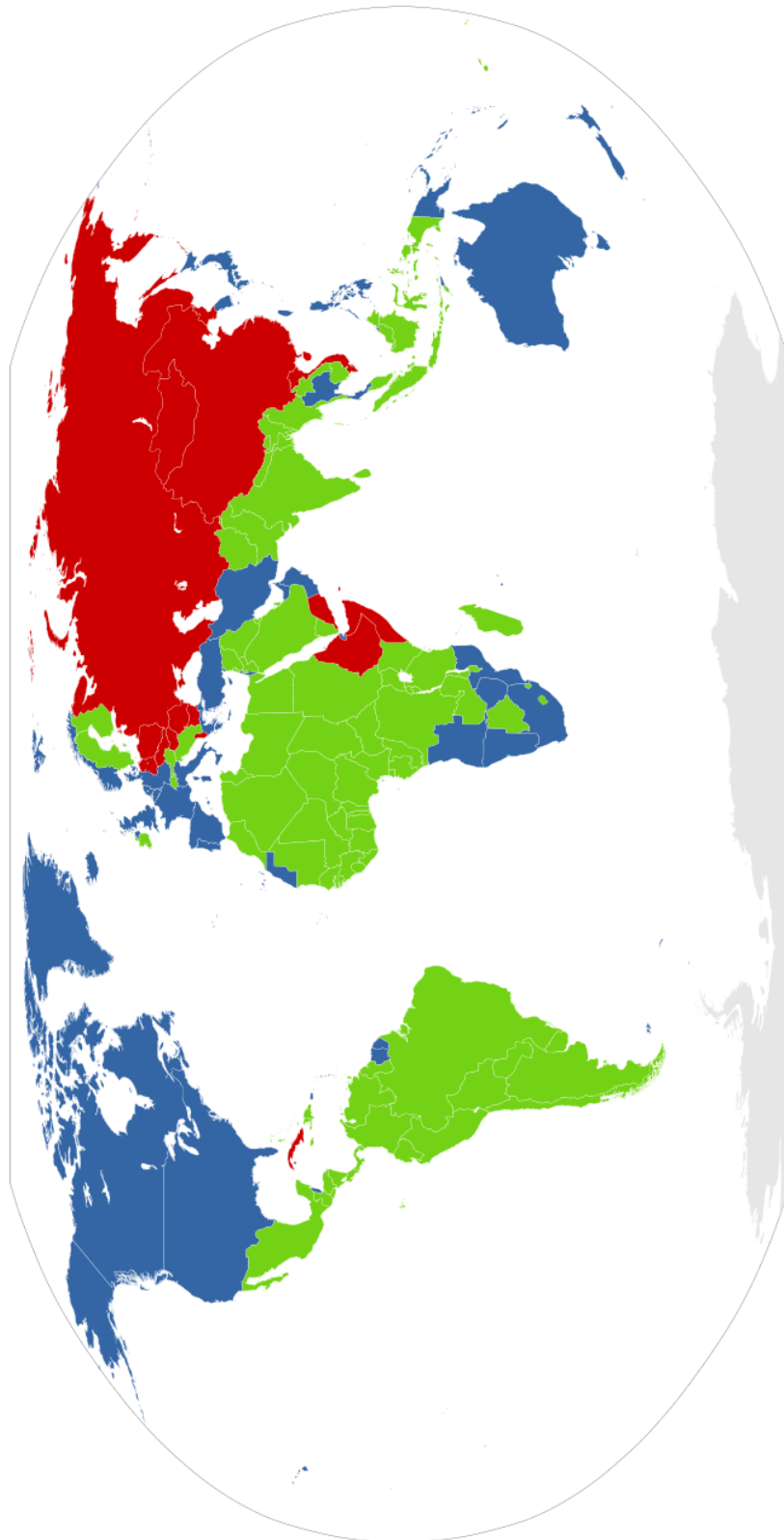

Χάρτης 6.

Fig. 2: The Somali Clan Struture

Πίνακας 1.

Χάρτης 7. (με μπλε χρώμα απεικονίζονται οι χώρες του ΝΑΤΟ, με κόκκινο οι χώρες του συμφώνου της Βαρσοβίας και τέλος με πράσινο χρώμα οι ανεξάρτητες χώρες, το έτος 1975)